

ناوی کتیب:

رېکخراوی فرینې شارستانی نیوده وټه تی
(رېکخوتنامې شیکاغو و پاشکوکانی)

نه نندازیار

طاهر عبدالله قادر

به ریوه به ری گشتی فروکه خانه ی نیوده وټه تی سلیمانی

نه به ریوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیبه کان ژماره ی سپاردن (۱۴۲۱) ی سالی (۲۰۱۵) ی پیدراوه .

پیشہ کی

گومان لہوہدا نیہ کہ فرپن و فرۆکەوانی لہ سەرەتای دروست بوونیانہوہ بہ کارھینانیان بہ شیوہیکی گشتی تا ئیستاش رۆلێکی گرنگ و دیاریان بینوہ لہ ئاسانکاری کاری رۆژانہی و ژیانہی مرۆف و پیشکەوتنی کۆمەڵگای ئادەمیزاد وہ بہ تایبەتی فرۆکەوانی شارستانی (الطيران المدني) کہ پەییوەستہ بہ بواری خزمەتگوزاری گواستنہوہ بۆ مرۆف و کۆمەڵگا بۆتہ لایەنێکی گرنگ و دیار لہم رۆژگارہدا .

لەبەر ئەوہی پێویستەکانی ژیانہی رۆژانہی مرۆف و رەوتی پیشکەوتن بەردەوامیان ھەبە بۆیہ فرۆکەوانی شارستانی شان بە شانی ئەو پیشکەوتنہ پێویستی بە دانانی رێگا و سیستمی وا ھەبە کہ بتوانیٹ ئەرکەکانی مرۆف لہو بواردا جێ بەجێ بکات و دەستەبەری سەلامەتی بۆ بکات .

فرۆکەوانی و فرپنی شارستانی بہ سروشتی خۆی پێویستی بە رێکخستن و دیزاین کردنی کایہی ئاسمانی وولات (الفضاء الجوي) ھەبە وہ بہ دانانی بنەما و رێسای تۆکمە و رێک و پێک بەھەمان شیوازی ئەو رێکخستنہی کہ بۆ سیستمەکانی فرۆکەخانەکان لہسەر زەوی و دەورووبەری فرۆکەخانەکان ئەکرێت .

دوای کۆتایی ھینانی جەنگە جیھانیہکان و دەرکەوتنی دەرھاویشتنەکانی ئەو جەنگانہ ژینگەبەکی وایان ھینایہ کایہوہ کہ پێویستی کردوہ رێکخراو و لیژنہ و دەستہ و ئاژانسەکان دروست بکریں بۆ رێکخستن و دیزاین کردنہوہی سەرلە نوێ ی ئامرازەکانی بواری فرۆکەوانی و فرپن تا کارگەیشتنہ ئەوہی رێکخراوہیک دروست بکریٹ لہ ژێر چەتری نەتەوہ یەگرتوہکان لہ ئاکامی کارکردنی خەباتی وولاتان بہ تایبەتی وولاتانی بەشداربوو لہ رێکەوتننامہی شیکاغۆ سالی (۱۹۴۴) و پاشکۆی رێکەوتننامہ کہ بہ ناوی رێکخراوی فرپنی نیودەوڵەتی شارستانی (International Civil Aviation Organization ICAO) بۆ گرنگی دان بە کاروچالاکی بواری فرپن و فرۆکەوانی شارستانی کہ بوون بە بنەما و بناغە ی دارشتنی یاسای فرۆکەوانی و فرپن بۆ وولاتانی ژێرسایہی UN .

وہک پێویستیہکی رادەبەدەری ئەم قوناغە ی بواری فرۆکەوانی و رۆشن کردنہوہی بیر و ھزری ئەو بەرێزانہی کہ پەرۆشن بۆ فیربوون و زانیی بنەماکانی کارکردن لہ فرۆکەخانہ و ئەو رێنمایہی بنەرەتیانہی کہ بواری فرۆکەوانی لہسەر دروست بووہ ھەروہا سەرەتاکانی میژوی دروست بوونی

لیژنه و ریکخراوه نیودهوله تی یه کان بۆ ریکخستن و ناماده سازی و ریکخستنی گهشته کان ئەم کتیبه بیهته سهراچاوه یه ک بۆ خوینه ران .

ههلبه ته ئەم جوهره نوسینانه وه ک کلاو رۆژنه یه کیشن بۆ رۆشنکردنه وه ی ئەو رینگا دووره ی که له پێشمانه و که ئاینده ی کوردستان چاوه ریمانیه بۆ بنیاتنانی ته لاری فرۆکه وانی که هاوتای وولاتانی تر بتوانین کاروانی پێشکەوتن بخه یه پێ .

ئه گهر فرۆکه وانی و فرۆکه خانه دوو براله ی ته واکه ری یه کترین ئەوا یاسای فرۆکه وانی و پێنمایی یه په یوه ندی داره کان که له دووتوی ی ئەم کتیبه دا نوسراوه ده بنه هه وینی ئاویتته کردن و لکاندن و به رجسته بوونی کارکردن بۆ خۆشگوزهرانی مرۆف .

کوردستان به سروشتی جوگرافیای بووه به سهراچاوه ی چهن دین هاوکێشه ی گرنگی سهردهم و ناتوانی ت به ده رییت له رهوتی پێشکەوتنی جیهان گهر ئیمه خۆمان فریای نه که وین دوور نیه لافاوی ته کنه لوژیا و جیهانگیری رامن بمالیت و که سیش به فریامان ناکه ویت ئوباله که شی له ئەستوی خۆمانه .

نامانچ له ناماده کردن و پێشکەشکردنی ئەم کتیبه که پوخته یه که له دۆکۆمینیت و به لگه نامه کانی ریکخراوی فرینی نیوده وله تی شارستانی تا بیهته ههنگاویکی تر بۆ ریکخوشرکردن له بهردهم ئەو به ریزانه ی که په رۆشن بۆقیربوون و کارکردن له بواری فرۆکه وانی ههروه ها دیاریه کیش بیت بۆ ده وله مه ندرکردنی کتیبخانه ی کوردی بهم جوهره سهراچاوانه به هیوا ی ئەوه ی سه ره تای کاروانیکی پر زانست و سوود به خشی بیت بۆ بواری فرین و فرۆکه وانی له کوردستاندا .

گه شبینم به وه ی ئەم کاروانه بی ووچان به ریکه وتوه تا قۆناغی کۆتایی

دروود بۆ ئەو که سانه ش که ماندوون له پیناو ئازادکردنی بیرى مرۆف

سوپاس //

سوپاس بۆ ئەم بەرپىزانە كە ھاۋكارم بوون لەجى بەجى كىردنى ئەم كارە پىرۆزە .

۱. بەرپىز فاخر فرج محمد راۋىژكارى فرۆكەوانى كە ئەركى كۆكردنەۋەى تېكىستەكانى گرتە ئەستۆ بە زمانى عەرەبى .

۲. بەرپىز كازم على مبارك راۋىژكارى چاۋدىرى ئاسمانى لە ئامادەكەرنى وئىنەكان .

۳. خاتوو مىدىيا نافع كە نووسىنى پەشەنوسى كىتەبەى گرتە ئەستۆ .

۴. بەرپىزان دانا محمد سەئىد و سامان صالح قاضى بۆ پىداچونەۋە و راست كىردنەۋەى ھەلەكان .

۵. بەرپىز كاروان عبدالكريم بۆ دىزايىنى ناو كىتەبە كە .

سوپاسى (ناسك) ى خىزانم ئەكەم كە يارمەتى دەرم بوو بۆ ئەم نووسىنە .

پېشكەش

ئەم كىتەبە پېشكەشە //

بەو كەسەى سەرقافلەى كارۋانىكى نوئى يە بەرەو ئاسۆ
خاۋا يارو ياۋەرمان بىت

ئەندازىارى شارستانى راۋىژكار

طاھر عبدالله قادر

بەرپىۋەبەرى گشتى فرۆكەخانە

۱ ى نەۋرۆز ۲۷۱۵

۲۰۱۵ / ۳ / ۲۱

رېځخراوى فرېنى شارستانى نيودهولته تى

INTERNATIONAL CIVIL AVIATION ORGANIZATION

سهرهه لدان و دروست بوونى ICAO

كارىگه رى پيشكهوتنى نامرازهكانى گواستنه وه له سهرهتايى سهدى بيستم و پيوستى جهنگهكانى جيهانى و دهرهاويشتهكانيان له سهر گواستنه وهى ناسمانى ﴿به فرۆكه﴾ به تايبتهت بوو به هوئى دروست بوونى كي شهيه كي نيودهولته تى به شيوازيك ته نها يهك وولات نه يدهتوانى چاره سهرى كي شهكه له نه ستو بگريئ ، پيويستى ناسايش و سهلامه تى و ريك و پيكي له گواستنه وهى ناسمانى واي دهخواست كه فرۆكه خانه كان دروست بكرين و ناميرهكانى كه شتیهوانى (مىلاحى) دا بمه زرين و ويستگه ي كه شناسى دابين و فراوان بكرين و بخرينه گهر .

بو بهرگرتن له روودانى گرفت و كي شه و ليك تى نه گه يشتن ههروه ها ههولدان بو يه كخستنى ريگا و ريكارهكان كه گرنگيه كي بنه رته ي هه بوو بو بوارى فرۆكهوانى پيويست به دانانى ياسايهك

ئەكرد بەناوى ﴿Air Law﴾ ياساى ھەوايى ئەۋىش بە مەبەستى دايىنكردنى سەلامەتى
فەرۋكەۋانى بۇ رېكخستنى جموجۇلى ھەوايى و مۆلەتى فەرۋكەۋانى و دىزايىنى فەرۋكەخانەكان يان
ھەر وردەكارىھكى ترى پىيوست بۇ بوارەكە لە بەر ئەۋەى فەرۋكەۋانى رۋوبەرىكى فراوان و بى
سنورە .

يەكەم ھەول كە درا لەو بوارەدا ھەۋلى ۱۹ دەۋلەتى ئەۋروپى بوو دۋاى ﴿۷﴾ سال لە بەكارھىنانى
يەكەم فەرۋكەى بارھەلگى قورس بەلام ئەم ھەۋلە سەرکەۋتنى بەدەست نەھىنا بۇ دانانى رېكار و
رېسا بۇ بوارى فەرۋكەۋانى ، ھەۋلى دوۋەم لە سالى ۱۹۱۹ درا لە كۆنفرانسى فەرەنسا بۇ ئاشتى
ئەۋكاتەى كە جەنگى جىھانى يەكەم بوو بە ھۆى زياد بوون و پېشكەۋتن لە بەكارھىنانى فەرۋكە
بەشىۋەىھكى كاريگەر و لەبەر چاۋ .

لەو كۆنفراسەدا ئەو وولاتانە لە ئەنجام دا گەيشتنە دانانى رېكەۋتنىكى جىھانى بۇ كەشتىەۋانى
(ملاحى ھەوايى) ﴿الميثاق الدولي للملاحة الجوية﴾ كە لە بنەرەتدا گرنگى ئەدا بە وردەكارى
ھونەرى بۇ فەرۋكەۋانى شارستانى ، لە ئەنجامدا رېكخراۋىك دروست بوو بە ناۋى ﴿ليژنەى جىھانى
بۇ فەرۋكەۋانى (ايكان) ICAN﴾ ، رېكەۋتنەكە مۆركرا بەپىى مادەى ﴿۳۴﴾ رېكەۋتنى پارسى
لە ۱۳ اكتوبرى ۱۹۱۹، ئامانجى ئەم رېكخراۋە ھاندان بوو بۇ پېشكەۋتن لە بوارى كەشتىەۋانى
ھەوايى﴿الملاحة الجوية﴾ لە كاتىكدا ﴿رېكەۋتنى جىھانى بۇ كەشتىەۋانى ھەوايى كەلەۋەۋپېش
دروست بوو بوو خۆى لە خۆيدا رېكەۋتنىكى سنوردار بوو لە ھەمان كاتىشدا جىبەجىكردنىشى
بە ھەمان شىۋە لەسنورىكى ديارى كراۋدا بوو .

تا ئەو ساتە ۋەختەش ھىچ رېكەۋتنىك نەبوو بۇ رېكخستنى فەرۋكەۋانى بازىرگانى ﴿ا لطيران
التجارى﴾ بۆيە ئەم بابەتە بو بەھۋى ئەۋەى پال بەچەند ولاتىكەۋە بنىت تا رېكەۋتنىك لە بوارى
فەرۋكەۋانى بازىرگانىدا مۆر بىرېت لە شارى ھافانا لە Feb ۲۸ ۱۹۲۸ ز لە ساىەى ئەم رېكەۋتنامەىھدا
ليژنەى ئەمريكى ھەمىشەيى بۇ فەرۋكەۋانى دروست بوو بەپىى كۆبۈنەۋەى ﴿ليما﴾ سالى ۱۹۳۷ ز .
لە سالى ۱۹۳۰ز تا سالى ۱۹۳۹ ز كارى فەرۋكەكان تەنھا گواستەۋەى ناۋچەيى (ناۋخۆيى) بوو زياتر
لەۋەى كە گواستەۋەى نيۋدەۋلەتى بىت و جەنگى جىھانى دوۋەم كاريگەرىھكى گەۋرەى دروست
كردبوو لەسەر پېشكەۋتنى تەكنىكى فەرۋكەكان ، سالى ۱۹۳۹ ز كە جەنگ دەستى پىكرد

گواستنه‌وهی ئاسمانی ﴿رېڤوا﴾ گهشتیار و شمهك زۆر باو نه‌بوو له سنوړیكى ته‌سكدا بوو و ته‌نها له چه‌ند ناوچه‌یه‌كى جیهاندا نه‌بیټ كه ئامرازی گواستنه‌وهی نوێ تیدا به‌كاردەهینرا.

هه‌لگیرسانی جه‌نگ له ماوه‌ی شه‌ش ساڵدا بوو به‌ هۆی پیشكه‌وتنیكى له‌به‌ر چاو بۆ فرۆكه‌وانی كه له كاتى ئاسایدا نه‌ده‌توانرا ئهو پیشكه‌وتنه به‌دى به‌یڤیټ كه كه‌متر له چاره‌كه سه‌ده‌یه‌ك بوو وولاتانى به‌شداربوو له جه‌نگدا توڤیكى فراوانیان دروست كرد بۆ گواستنه‌وهی (رېڤوا) و شمهك ، چونكه سروشتی جه‌نگ هیچ نرخىكى بۆ لایه‌نى ئابورى ئهم جوړه گواستنه‌وهیه دانه ئه‌نا هه‌روه‌ها ئاسته‌نگی سیاسى نه‌بوو به‌ گرفت له‌و بواره‌دا له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا سه‌رجه‌م ئهو ئاسته‌نگ و كیشانه له‌گه‌ڵ كیشه‌ ته‌كنیكه‌كان چاره‌سه‌رى خپراى پیویست بوو تابتوانیټ ئهو پیشكه‌وتنه به‌ده‌ست به‌یڤیټ كه له‌كاتى جه‌نگدا رووى دا به‌ جوړیك كه جیهان سوودى ئی وهرگیریت و پالپشت بیټ بۆ ناشتی هه‌روه‌ها كیشه‌ی مافى بازرگانى و رپكه‌وتن به‌شیوه‌یه‌ك بیټ تا فرۆكه‌ی ئهو وولاتانه بتوانن له وولاتیكه‌وه بۆ وولاتیكى تر رېڤوا و شمهك بگوازنه‌وه یان راگوزهر بكهن به ئاسمانی وولاته‌كه‌دا.

چه‌ند كیشه‌یه‌كى تری رېگر هه‌بوون به‌لام چۆن چاره‌سه‌رى لایه‌نى یاسایى و ئابورى كرا له ئه‌نجامی تى‌په‌رپوونى فرۆكه‌كان به‌سه‌ر وولاته‌كاندا له‌كاتى ئاسایى دا به‌هه‌مان شیوه‌ش پارێزگارى

لەئامراز و ئاسنكارىيە فرۆكەوانىيەكان ﴿التسهيلات الملاحية﴾ بىكرىت كە لە كاتى جەنگدا دامەزىابوون و زۆربەيان لە شوێنە دوورە دەستەكان دانرابوون لەگەڵ چەندىن كىشەى تىرىش. بەو ھۆيانەى سەرەوھە حكومەتى وولايەتەيەكگرتوھەكانى ئەمريكا سەرھەتاي سالى ١٩٤٤ ز ھەستا بە گەفتوگۆيەكى سەرھەتاي لەگەڵ وولاتانى ھاوپەيمانى بۆ گەيشتن بەرپەكەوتن نامەيەك كەتاييدا بتوانریت پيويستىيەكانى فرۆكەوانى دابين بىكریت .

كۆبونەوھى شيكاگو ﴿مۆتمەر شيكاگو﴾ سالى ١٩٤٤ ز

لە سالى ١٩٤٤ و لەسەر بنەماى ئەو گەفتوگويانە كە حكومەتى ئەمريكا بە ئەنجامى گەياندا لەگەڵ ھاوپەيمانان سەرۆكى ئەمريكا بانگھيشتى ئەو وولاتانەى كرد كە پەرۆش بوون بۆ ئاشتى بۆ بەشداری كردن لە دروستكردنى رېكخراوێك لەسەر ئاستى نيۆدەوڵەتى كە ئامانجەكەى پيشخستنى بنەما و لايەنە ھونەريەكانى پەيوەست بە فرۆكەوانى نيۆدەوڵەتى يەوھە بىت و پالېشت بىت بۆ نەخشە و پيشخستنى گواستەوھى ئاسمانى نيۆدەوڵەتى و بانگھيشتى ٥٥ وولاتى كرد لە وولاتانى ھاوپەيمان و بىلايەن بۆ كۆبونەوھە لەشارى شيكاگو لە سەرھەتاي كانونى يەكەمى ١٩٤٤ ز و پيش كۆتايى ھيئەت بەجەنگ بە ٦ مانگ ٥٢ وولات لەو وولاتانە بەشدار بوون لە كۆبونەوھەكاندا كە لە ماوھى ٥ ھەفتەدا نوێنەرەكانيان گەفتوگويان لەسەر كىشەكانى فرينى شارستانى نيۆدەوڵەتى كرد. يەكيتى سۆفەيەتى پيشوو لەگەڵ وولاتەدژەكان ئامادەيى كۆبونەوھەكە نەبوون ، ئەنجامى كۆبونەوھەكان ھاندەريكى زۆر باش بوو ھەروھەا سەرکەوتنىكى باشى بەدەست ھيئا لەلايەنى تەكنىكەوھە بەلام نەتوانرا بەو شۆوھە جىبەجى بىكریت كە نەخشەى بۆ كيشرا بوو لەبەر دروست بوونى كىشە و گرفت و دابەش بوونى كۆبونەوھەكە بەسەر دوو ئاراستەدا.

ئاراستەى يەكەم : ئەمريكا سەرۆكايەتى دەكرد لەگەڵ كۆمەلەكەى لە دەوڵەتەكانى ئەمريكاى لاتىنى كە پەيوەندى تۆكمەيان ھەبوو لەگەڵ ئەمريكا و چەند ولاتىكى رۆژئاوايى ئەوروپا وەك سوید و ھۆلندا ، ئەم گروپە بانگەوازي سىياسەتيكى ئازادانەى دەكرد بۆ ئەوھى سەرچەم وولاتەكان جىبەجى بىكەن لەبوارى گواستەوھى ئاسمانى نيۆدەوڵەتى و ناويان نا Free For Approach ، مەبەستى ئەم سىياسەتە ئەوھبوو كە لەسەر بنەماى كىبىركى ئازاد بەرجەستەبىكریت و جەختيان

لەسەر ئەو ھەڵە کردووە ئەم سیاسەتە دەبێتە ھۆی پێش کەوتنی گواستنەوێ ئاسمانی نیۆدەوڵەتی و گەشەسەندنی وە بە دەرکەوتنی ئەنجام و سوودی ئەم سیاسەتە یارمەتی دەرپێت تا وولاتە بەھیزەکان بەھۆیەو بەتوان خزمەتی خۆیان بکەن و یارمەتی پێش خستنی وولاتانی تری خاوەن توانایی سنورداریش بکەن.

ئاراستەى دووھەم: ئەم ئاراستەى کۆمەڵەى دەوڵەتى کۆمۆن ویلث بانگەوازیان بۆ کرد لەپێشەوھیان بریتانیا کە بە دژ وەستانەو لەگەڵ ئاراستەى یەكەم و بانگەوازی سیاسەتییکی تریان دەکرد کە ناویان نا (رێك خستى لە ئاسماندا) ORDER IN THE AIR کە تیایدا چەند بناغەىەك بۆ رێكخستنى ھێلە ئاسمانیە نیۆدەوڵەتیەکان دابنرێت و دیاری کردنی ژمارەى ئەو جارنەى کە تیایدا ھێلەکان بەکارئەھێنرێن ھەروەھا دیاری کردنی ئەو کیش و شەمەکانەى کە ھەن بۆ جموجۆلى ئاسمانی نیۆدەوڵەتی.

دروست بوونی ئەو دوو ئاراستەى دەگەرپایەو بۆ دژایەتى کردنى بەرژەوھندى یەکانى یەكتر بە تايبەت لە نیوان ئەمریکا و بریتانیادا لەبوارى گواستنەوێ ئاسمانى و بنەمای ئەو دژایەتیەش دەگەرپایەو بۆ جیاوازی ئەو رێکارنەى کە لە نیوان دەوڵەتانى ھاوپەیمان دانرابوون لە کاتى جەنگدا.

بریتانیا فرۆکە جەنگەىەکانى وا دروست کردبوو کە تەنھا بۆ مەودای کورت بتوانییت چالاکی یەکان بە ئەنجام بگەىەنییت کە دواى جەنگ نەیان ئەتوانى بۆکاری بازەرگانى شارستانى بەکاربەھێنرێن وەك گواستنەوێ (رێوان) و پۆستە و شەمەك .

وولاتە یەكگرتوھەکانى ئەمریکا کاروانیك لە فرۆكەى بۆ ماپۆ وە دواى جەنگى جیھانى دووھەم دەیویست بە کاریان بەیئى بە ئازادى بۆ گواستنەوێ ئاسمانى لە ھەموو جیھاندا بەلام بریتانیا بە پێداگرى لەسەر ئاراستەكەى خۆى دەیویست خۆى بپاریزییت لەو سیاسەتەى کە ئەمریکا ھەولێ بۆ جی بەجی کردنى ئەدا.

ئەو جیاوازی و دژایەتى یە لە نیوان ھەردوو کۆمەلەكەدا خەریك بوو ببییتە ھۆى سەرنەكەوتنى كۆنفرانسەكە ، ئەگەر كەنەدا نەبواىە کە ھەستا بە نیوان گیرىەك و بوو ھۆى رێكەوتنىك لە نیوان ھەردوو ئاراستەكەدا .

رېځه و تنامه ی شیکاغۆ:

له ئه نجامی ئه و رېځه و تنه ی که باس کړا پېشکه و تنېکی گه وړه هاته کایه و ه لهر ووی ته کنیکیه و ه و له رږژی ۷ نۆقه مبه ری ۱۹۴۴ له شاری شیکاغۆی ئه مریکا رېځه و تنی ﴿فرۆکه وانی شارستانی نیوده و له تی﴾ مۆرکرا به زمانه کانی ﴿ئینگلیزی ، فهرنسی ، ئیسپانی﴾ و رېځه و تنه که له رږژی ۴ ی نیسانی ۱۹۴۷ که و ته بواری جی به جی کړنه و ه دوای په سه ند کړدی نیوده ی ژماره ی وولاتانی به شدار بوو له کونفرانسه که دا .

جی به جی کړدی ئه و رېځه و تنه کاریگه ری ه کی زوړی هه بوو له سه ر رېځه و تنه نیوده و له تی ه کانی تر که له و ه پېشتر به سترابوون بو هه مان مه به ست ، گرنگترینیان رېځه و تنی پاریس و هافانا بوو که له به ندی ۸۰ له رېځه و تنه که دا هاتبوو که هه ر وولاتیکی به شدار له و رېځه و تنه به لئین بدات له کاتی ده سترکردن به جی به جی کړدی به نده کانی رېځه و تنه که پېویسته ئه و وولاته ی پابه نده به ﴿دوو رېځه و تنی پاریس له ۱۳ اکتوبری ۱۹۱۹ و رېځه و تنی هافانا Feb ۲۰ ۱۹۲۸ ز﴾ پابه ند بوونیان هه لېوده شیننه و ه و رېځه و تنی شیکاغۆ جیگایان بگریته و ه و په پیره ی به نده کانی بکه ن .

له ئه نجامی جی به جی کړدی ئه و رېځه و تنه دروست کړدی (رېځخراوی فرپنی شارستانی نیوده و له تی) هاته کایه و ه و ئه م دامه زراوانه هه لودشانه و ه :

۱. لیژنەى نیۆدەولەتى بۆ فرۆکەوانى (ICAN) که به پى ى بهندى ۲۴ ى رېکەوتنى پاریس سالى ۱۹۱۹ ز دروست بوبوو .

۲. لیژنەى شارەزایانى یاسای فرۆکەوانى نیۆدەولەتى که له رېکەوتنى پاریس دروست بوو بوو بۆ نامادەکردنى پرۆژه یاساکانى په یوهست به یاسای فرۆکەوانى نیۆدەولەتى .

۳. لیژنەى ئەمریکى هەمیشەى بۆ فرۆکەوانى که دروست بوو بوو له کۆبوونەوهى لیما سالى ۱۹۲۷ ز له حیاتی رېکەوتنى هافانا سالى ۱۹۲۸ ز به ستر ۱ .

۴. رېکخراوەکانى فرۆکەوانى نیۆدەولەتى پیکاو (PICA) که له کۆنفراسى شیکاغۆ سالى ۱۹۴۴ ز دروست بوو بوو که به کاتى هەستیت به کاروبارەکانى رېکخراوى فرینى شارستانى نیۆ دهلەتى (ICAO) تا دروست بوون و پیکهینانى (رېکخراوى فرینى شارستانى نیۆدەولەتى International Civil Aviation Organization (ICAO) له ۷ April ۱۹۴۴ .

بنهما بنه پرتیهکانى رېکەوتنى شیکاغۆى ۱۹۴۴ ز ئەم خالانه لهخۆ دهگریت :

۱. سەرودى (Soverignity):

به پى ى بهندى يەك هەموو وولاتىكى بهشدار له واژووکردنى رېکەوتنامەکه خاوەن سەرودى رەهايه له سەر کایهى ئاسمانى \otimes Region Space \otimes سەر ناوچهکهى .

۲. فرۆکهى شارستانى و فرۆکهى دهولەت :

ئەحکامى ئەم رېکەوتنامەيه تەنها له سەر فرۆکه شارستانیهکان جى بهجى ئەگریت بى ئەوهى فرۆکهکانى دهولەت (STATE AIRCRAFT) بگریتەوه ، فرۆکهى دهولەت ئەو فرۆکانهيه که بۆ مەبهستى سەربازى بهکاردهیترين و فرۆکهى گمرگ و فریاکەوتنى تەندروستى (ئەمبولانس) و پۆلیس دهگریتەوه (بهندى ۳)

۳. بهکارهینانى زۆره ملّى (الاجبارى) فرۆکهى شارستانى :

سەرجهم دهولەتەکان که واژووین کردوو رازین له سەر بهکارنهینانى فرۆکهوانى شارستانى بۆ ئەو مەبهستانهى که ناگونجیت له گەل رېکەوتنامەکه که له بهندى (۴) دا هاتوووه :

أ- پيشکەوتنى فرۆکهوانى شارستانى (تطور الطيران المدني) .

ب- هەولدان بۆ هيشتنهوهى دۆستايهتى وليک تيگهيشتنى له نيوان ميللهتان و گهلانى جيهان.

ج- بهرگرتن لهههر جياوازيهك ههروهها زيادكردنى هاوكارى و يارمهتى نيوان گهلان كه ناشتى جيهانى لهسهر بهنده .

د- نههيشتنى ههر ههلسوكهوتيك يان مامهلهيهك كه دزى ئاسايشى گشتى بيت .

٤. جهنگ و حالهتى كتوپرى (الطواري) Emergency:

به پيى بهندى (٨٩) ي ريكهوتنهكه سهربهستى هيچ وولاتيك سنوردار ناكريت بو كاركردن نهگهر نهو وولاته له حالهتى جهنگدا بيت يان بيلايهن بيت ههروهها بهندهكانى نهو ريكهوتنه بهسهر ههموو دهولهتيكدا پهپرهو دهكرت كه له حالهتى نا ئاسايى دا يان كتوپريدا بيت ، و پيوسته ههر دهولهتيك له حالهتى جهنگدا يان له كيشهههدا بيت يان له ناو خوڊا له حالهتى كتوپريدا بيت ليژنهى نهجومهنى (ICAO)(ريكهخراوى فرينى شارستانى نيودهولهتى) ئاگادار بكاتهوه لهو كاتههه نهو وولاته دهتوانيت پابهند نهبيت بهو بهندانهوه .

٥. پوچهلكردنهوهى نهو بابتهانهى كه ناگونجيت لهگهل ريكهوتنامهكهدا :

وولاتانى بهشداربوو ريكهوتن لهسهر پوچهلكردنهوهى سهرحهم نهرك و پهيوهنديهكانى نيوانيان كه لهگهل ناوهپرؤكى ريكهوتنامهكه ناگونجيت (بهندى ٨٢) وهكو ههردوو ريكهوتنامهى پارس و هافانا ، يهكهه تايبهته به ريكهخستننى فرؤكهوانى ئاسمانى (الطيران المدنى) و دووهميش تايبهته به فرؤكهوانى بازرگانى (الطيران التجارى) (بهندى ٨٠) .

٦. دياريكردنى رارهو و جوړى فرؤكهخانهكان :

ههر وولاتيك له بهشداربووان به پيى ئهحكامى نهو ريكهوتنامهيه بوى ههيه رپرهوه ئاسمانيهكانى سهر ههرپهكهه ديارى بكات لهگهل جوړى نهو فرؤكهخانههه كه بهكارى دههينن(بهندى ٦٨).

٧. نيشتهوه له فرؤكهخانهيهكى گمرگى يان نيودهولهتى :

ههر فرؤكهيهكه كه دهچيته سنوورى ئاسمانى وولاتيكى ترى بهشداربوو له ريكهوتنامهكه پيوسته له فرؤكهخانهيهكى ديارى كراوى نهو وولاتههه بنيشيتهوه بو مهبهستى پشكنين يان ههر مهبهستيكى تر كه ياساى نهو وولاته بخوازيهت ، وه پيوسته ههر وولاتيك لهو وولاتانه تهواوى داتا و زانيارپههكانى فرؤكهخانهكانى له دوكومينتى (AIP) دا بلاوبكاتهوهوه نهو زانيارانesh بگاته

رېځخراوى (ICAO) له وېشېشوه په خښ بکړيت به سهر هم موو وولاته کاني تری به شداردا (به ندی ۱۰) به واتا رېگه نه دريت نهو فرۆکانه ی ده چنه ناسمانی وولاتيکی به شدار بوو له فرۆکه خانه یه کی گمرگی یان نیوده ولته ی بنیشیتوه و به لام ناکريت نهو فرۆکه یه له فرۆکه خانه یه کی نیوخوی بنیشیتوه تهنه له حالته پیوستیه کاندانه بیت وده کتوپری یان کیشه ی هونه ری له گه ل ودرگرتنی هم موو رېکار و ههنگاوکی پیش وده ختی پیوست بو نهو نیشتنه وده یه ودرگرتنی نه ههنگاونه بو پاریزگاری کردنی سهلامه تی فرۆکه که و فرۆکه وانیه .

۸. پشکیننی فرۆکه کان :

دهسهلاتی تایبه تی ههر وولاتيکی به شداربووی رېکه وتننامه که نه توانیت هه ستیت به پشکیننی نهو فرۆکانه ی که له وولاتانی به شداربووی تره وه دیت و تیايدا دهنیشتنه وه بی نه وه ی ببیته هو ی دواکه وتنی فرۆکه که هه روه ها نهو دهسه لاته بو ی هه یه ته وای دۆکومینت و به لگه کانی فرۆکه بپشکینیت ، نهو به لگه و دۆکومینتانه ش به پی ی به ندی (۱۶) ئاماژه ی پیکراوه نه مانه ی لای خواره وده ن :

ا- بروانامه ی تۆماری فرۆکه که (Air Craft Certificate).

ب- بروانامه ی دروستی فرۆکه که (الصلاحيه للطيران) (Air Worthiness Certificate)

ج- مۆله تی سه رجه م تاقمی فرۆکه که (Crew License).

- د- تۆماری گەشتەکانی فرۆکەکە (Flight Recorder) .
- ه- مۆلەتی ئامپەر پەيوەندیەکانی بى تەل (ئەگەر بوونیان ھەبوو) (Avionic Certificate) .
- و- لیستی ناوی ئەو کەسانەى کە گەشت ئەکەن و ویستگەى رۆشتیان لەگەڵ ئەو شوپنەى کە بۆی دەچن ئەگەر فرۆکەکە (رپوای) ھەلگرتبوو (Passenger Manifest) .
- ز- لیستی ئەو شەمەك و دۆکیومیانتانەى کە پەيوەستن بە شەمەك و کالاکانى ناو فرۆکەکە ئەگەر فرۆکەکە کالای ھەلگرتبوو (Cargo Manifest) .

۹. ئەو کۆتانەى کە لەسەر کالاکان دانراون بە پى بەندى (۲۳) ی رپکەوتنامەکە :

- أ- نابیت تەقەمەنى یان کەرەستەى جەنگى بەفرۆکە بگۆیزریتەو دە بۆ ناو وولاتەکە یان گوزەر بکات بەسەر ئاسمانى وولاتەکەدا بى وەرگرتنى مۆلەتى پيش وەختى ئەو وولاتە .
- ب- ھەموو وولاتیى بەشداربوو مافی ھەيە بە ھۆکارى ئاسایشى گشتى یان سەربازى گویزانەو دەى شەمەك کە پپچەوانەى بەندى (أ) ی رپکەوتنامەکەيە رپک بخت یان قەدەغە بکات .

۱۰. ھەموو وولاتىكى بەشداربوو بۇ ھەيە رېنمايى دەرىكات بە بەكارھېنانى كامىراي جىگىركراو لەسەر فرۆكەكان يان قەدەغەى فرۆكەكە بكات كە لەسەر ئاسمانى وولاتەكەى ئەفرىت ، مادەى (۳۶) .

۱۱. بەپى مەتنى بەندى ﴿۹﴾ لە رېكەوتن نامەكە:

ا- ھەموو وولاتىكى بەشداربوو لە رېكەوتنامەكەدا مافى ھەيە بەتاك لايەنە فرېنى فرۆكەكانى وولاتەكانى تر بەسەر ئاسمانى وولاتەكەيدا قەدەغەبكات يان سنوردارى بكات بەھۆكارى پېويستىەكانى سەربازى يان ئاسايشى گشتى وولات بەمەرچى ھىچ جياوازيەك نەكرىت لەنيوان فرۆكەكانى وولاتەكەى خۇى كە كاردەكات لە ھىلە ئاسمانىەكاندا و فرۆكەى وولاتانى بەشداربووى تر كە لە ھەمان ھىلدا كە كارئەكەن بۇ گواستەنەو، پېويستە ناوچە قەدەغەكراوكان و مەوداكانيان شياويپت لەبەردەم فرۆكەوانيدا و پېويستە لەم كاتەدا ئاگادارى وولاتانى ترى بەشداربوو بكرىت و رېكخراوى فرېنى شارستانى نيودەولەتیش (ICAO) ئاگاداربكرىتەو بەو ناوچانەى كە فرېنى فرۆكەكانى لەسەر قەدەغەكراو يان ھەرگۇرانكارىەك كە ئەكرىت .

ب- ھەموو وولاتىكى بەشداربوو پارىزگارى مافەكانى خۇى دەكات بۇ قەدەغەكردن يان سنورداركردنى كتوپرى فرۆكەوانى لەسەر بەشىك يان ھەموو ھەرىمەكەى بەھۆى بارودۇخى نالەبار و كتوپرىەو يان لەكاتى رپودانى قەيرانىك يان بەھۆكارى ئاسايشى گشتى بەمەرچىك ئەم حالەتە بى جياوازي بەسەر ھەموو فرۆكەكاندا بسەپىنرىت .

ج- بۇ ھەر وولاتىكى بەشداربوو مافى ھەيە بەپى ئەو مەرجانەى كە دای ئەنىت لەھەر بارودۇخىكى نالەباردا رېگە بدات بە نىشتەوہى ئەو فرۆكانەى كە لە خالى ﴿ا﴾ ، ب ﴿ب﴾ ئامازەيان پىدراو بەنىشتەوہىەكى خىرا لە يەكك لە فرۆكەخانەكانى.

ئەم خالانەى سەرەوہ بناغەى رېكەوتنامەى شيكاغۇن كە چوارچىوہى رېكەوتنى دووقۇلى نيوان وولاتانە بۇ رېكخستنى رېكەوتنامەى دوولايەنە بۇ رېكخستنى فرۆكەوانى لەنيوان ھەردوو لادا .

رېځه وټنى تىپه رېوونى هيله ئاسمانيه نيو دوه وټه تيه كان IASTA ﴿اتفاق العبور﴾
INTERNATIONAL AIR SERVICES TRANSIT AGREEMENT

ئەم رېځه وټننامەيە لە ٧ رۆژى ١٩٤٤ ز بېريارى لەسەر درا و لە ٣٠ Feb سالى ١٩٤٥ ز دەست کرا بە جى بە جى کردنى و بە رېځه وټنى دوولايەنە ﴿اتفاق الحریتين﴾ ناو دەبریت ، سەر بەستى يەكەم ﴿رېگادان بە تىپه رېوون﴾ ﴿حرية العبور﴾ و سەر بەستى دووهم ﴿رېگادان بە نيشتنەوه﴾ ﴿حرية الهبوط﴾ بە مەبەستى بازرگانى STOP FOR NON TRAFFIC (PURPOSES) رېځه وټننامەكە لای هەموو وولاتانى بەشداربوو پەسەندکرا .

رېځه وټنى گواستەوهى ئاسمانى نيو دوه وټەتى ﴿رېځه وټنى پينج سەر بەستىەكە﴾ ﴿اتفاقية الحریات الخمسة﴾ (IATA INTERNATIONAL AIR TRASPORT AGREEMENT)

ئەم رېځه وټننامەيە لە ٧ رۆژى ١٩٤٤ سالى ديسمىرى ١٩٤٤ ز واژۆکرا و لە ٨ Feb سالى ١٩٤٥ ز چوه بوارى جى بە جى کردنەوه بە پى ئى ئەم رېځه وټننامەيە ئالوگۆرى پينج سەر بەستىەكە رېځە خريت بۆ بوارى گواستەوهى ئاسمانى بەو دوو سەر بەستىەوه كە باس کرا لەسەر هوه ، ئەم رېځه وټن نامەيە سەرکە وټنى بە دەست نەهينا وه تەنها نۆزده وولات چوونە ناو رېځه وټننامەكەوه وه تا ئىستاش حەوت لەو وولاتانە ئى دەرچوون تەنانت وولاتە يەگرتو دکانى ئەمريکاش كە خۆى بانگه وازى بۆ رېځه وټننامەكە ئەکرد لە ٢٥ July ١٩٤٦ ز خۆى ئى كيشايەوه .

پیکراوی فرینی شارستانی نیوده‌ولته‌تی کاتی PICAQ :

نوینه‌رانی وولاتانی به‌شدار بوو له کۆنفراسی شیکاغۆ سالی ۱۹۴۴ز برپاریاندا به‌دروست کردنی پیکراویکی کاتی (PICAQ) (بیکاو) که تهنه‌ها ده‌سه‌لاتی راویژکاریان پیداو ریگیان پیداکاربکات وهک پیکراویکی کاتی تا کاتی دروست کردنی پیکراوی فرینی نیوده‌ولته‌تی هه‌میشه‌یی له ماوه‌ی نیوان ۷ ی Dec سالی ۱۹۴۴ز تا ۴ ی April سالی ۱۹۴۷ز تا نه‌و کاته‌ی به‌فه‌رمی ایکاو (ICAO) راگه‌یه‌نرا ، له‌و ماوه‌یه‌دا پیکراوه‌ کاتیه‌که هه‌ستا به‌چه‌سپاندنی بناغه‌ی پیکراویکی نیوده‌ولته‌تی بو جی به‌جی کردنی پیداو‌یستیه‌کانی فرۆکه‌وانی و نه‌ندامانی پیکراوه‌که‌ش به‌کاری خۆیان هه‌ستان به‌پیشکesh کردنی پاسپارده و دیباجه‌ی مه‌تنه‌کانی په‌یوه‌ست به‌دانانی ریگا و پیکار و ریسا و نامرازه‌کانی تایبه‌ت بو دابین کردنی سه‌لامه‌تی و پیکه‌ستنی گواسته‌وه‌ی ناسمانی ، هه‌موو وولاته‌کان ناچار کران که پابه‌ندبن به‌و پاسپاردانه‌وه به‌شیوه‌یه‌کی کاتی تا دانانی ریسا و رینماییه‌ نیو ده‌وله‌تیه‌کان و پیکاره‌کان له‌لایه‌ن پیکراوی هه‌میشه‌یی به‌پی ی پیوستیه‌کانی نه‌حکامی ریکه‌وتنامه‌ی فرینی شارستانی نیوده‌ولته‌تی به‌هاریکاری وولاته نه‌ندامه‌کان و سکرته‌ریه‌تی پیکراوه‌که پیکار و نمونه و مۆدیلی سه‌رحه‌م خزمه‌ت گوزاریه‌کانی پیوست بو

سەلامەتى فرۇڭكەۋانى شارستانى دانرا وەك: خزمەت گوزارى كەشناسى ، رېڭخستنى جموجۇلى ھەۋايىي AIR TRAFFIC MANAGEMENT ATM پەيۋەندىيە بى تەلەكان رېڭخستنى Aeronautic Communications ، ۋىستگەكانى داپۇشىن Coverage Stations ، رېڭكانى گەپران و قوتاركردن Save & Rescue instructions و چەندىن خزمەت گوزارى ترى پىۋىست .

رېڭخراۋە كاتىيەكە گۆى زەۋى كرد بە (۱۰) سىكتەرەۋە بە شىۋەيەك ھەر سىكتەرە و رېڭخستنى كۇنفراسىك لە ئەستۇ بگرىت يەكك لە ۋ سىكتەرەۋە رۇژھەلاتى ناۋەرەست بوو كۇنفرانسى سالى ۱۹۶۶ لە شارى قاھىرە بەسترا لەسەر چەند راسپاردەيەكى كۇنفراسەكە رەزامەندى دراۋ پاشان نىردرا بۇ مەلئەندى سەرەكى رېڭخراۋى فرىنى شارستانى بۇ برىاردان ، گرنگترىن ئەۋ راسپاردانە دەمەزراندنى سەنتەرىك بوو بۇ چاۋدىرى ئاسايش و دامەزراندنى لقىك لە رېڭخراۋى فرىنى شارستانى و سەنتەرىك بۇ ۋەرگرتنى داتا و بلاۋ كردنەۋەى زانىارى و رېڭكلامەكان لە شارى قاھىرە . ھەرۋەھا دانانى قاھىرە وەك سەنتەرىك بۇ رزگاركدنى فرۇڭكەكان لە ناۋچەكانى برقە ، مصر ، رۇژھەلاتى ئەردەن ، توركيا ، حجاز ھەرۋەھا قاھىرە ھەستىت بەگرنگى پىدانى ناۋچەكە و بە نەخشەكانى بارودۇخى كەشناسى .

بەۋ جۇرەى سەرەۋە رېڭخراۋى فرىنى شارستانى نىۋەدەۋلەتى بەرەبەرە ھەنگاۋەكانى دەنا بەرەۋ پىشەۋە تا گەشىتۋە ئەمىرۇ كە چەندىن سەنتەر و مەلئەندى لىكۇلىنەۋە و دۇكۇمىنت و رېكار و پاشكۆى گرنگى بلاۋكردۋتەۋە بە بەردەۋامى پىشكەۋتەكان و گۇرانكارىيە خىراكانى بوارى فرىنى شارستانى لەخۇ دەگرىت .

ھەرىمى كوردستان وەك بەشىك لە سىستەمى فرىنى جىھانى لەم بارودۇخەى ئىستادا پىۋىستە ھەۋلەكانى چر بكاۋەۋە بۇ بەھىز كردنى پەيۋەندىيەكان لە بوارى فرۇڭكەۋانى و گواستەۋەى ئاسمانى كەلە خزمەتى بەھىزكدنى پىگەى ھەرىمى كوردستاندا بىت لەسەر ئاستى جىھان ، گومانى تيا نىيە بى گواستەۋەى ئاسمانى ھىزى ھەرىمى كوردستان لەنگ دەبىت لەسەر ئاستى ناۋچەكە و جىھان .

لەبەشی سەرەوێ ئێم باسەدا وە لە ژێرناوی (ICAO) کە کورتکراوەی دەستەواژە (International Civil Aviation Organization) کورتەیهک لە میژووی دروست بوونی رێکخراوەکەمان باس کرد لەگەڵ چەند بەند و بابەتیکی پەیوەست بە ئامانجی رێکخراوەکە لەگەڵ رێکەوتن نامەی شیکاغۆ و بنەمای کارکردنی وولاتانی بەشداربوو ئەندام لەو رێکخراوەدا .

گومانی تیدا نیە (ICAO) لەو کاتەوە کە دامەزرێوە بۆ رێکخستن و جێبەجێکردنی پێویستیهکانی فرۆکه‌وانی و فرۆکه‌خانه‌کان پێویستی کردووە چەندین رێسا و رێنمایی و دۆکۆمێنت دەرێکات بەشیوەی پاشکۆ ، ژمارە پاشکۆکان تا ئێستا گەشتۆتە ۱۹ پاشکۆ هەر پاشکۆیهک (Annex) یەک کە لە سەر یه‌گیک لە بنه‌ما و ئامرازەکانی کارکردن و رێکخستنی سێکتەرێک لە سێکتەرەکانی بوارێ فرۆکه‌وانی باس دەکات ، هەر کارمەندیک کە لەبوارێ فرۆکه‌وانیدا کاربکات یان هەر ئامراز و ئامێرێک کە بەکاربهێنرێت بۆ فرین و دابینکردنی سەلامەتی فرۆکه‌وانی و پەیوەندی‌یه‌کان و ئەو بابەتانه‌ی راستەوخۆ یان ناپراستەوخۆ پەیوەستن بە فرۆکه‌وانیه‌وه لە یه‌گیک لەو پاشکۆیانه‌ تەواوی هیله‌ بنه‌رته‌ی و سەرەکیه‌کان باس کراوە لەگەڵئیشیاندا چەند دۆکۆمێنتیکی تری پێویست هه‌یه‌ وەک سەرچاوەی زانیاری زیاتر .

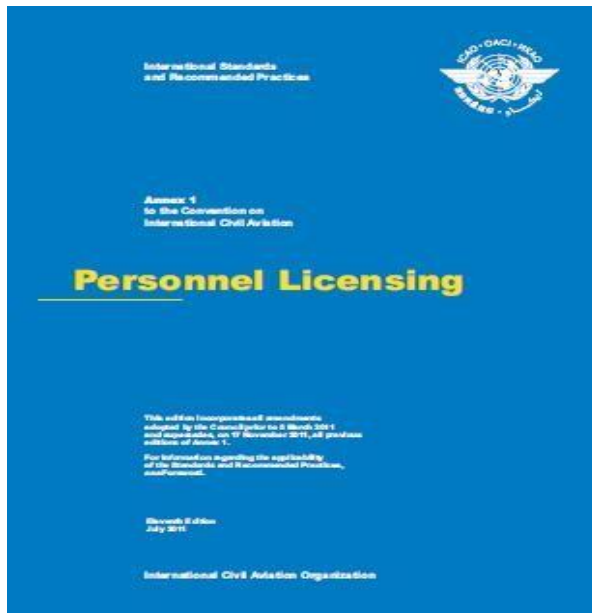
لەم چەند بەشەدا بە هیوای ئەوێ دەروازیه‌ک لەسەر بنه‌ماکانی فرۆکه‌وانی بۆ خوێنەری به‌رپێز بکەمه‌وه پێم باشه‌ له‌سەر هەر پاشکۆیه‌ک کورتەیه‌ک بنوسم بۆ زیاتر شارەزایی و به‌رچاو ڕوونی له‌سەر ئەو بواره‌ گرتگ و هه‌ستیاره‌ کە لەم قۆناغه‌دا بۆ داهاووی ژيانمان لە کوردستاندا ناتوانرێت ئی‌ی بەدەرین و ده‌کرێت هەر به‌رپێزێک ئارەزووی زیاتری هه‌بێت بۆ وه‌رگرتنی زانیاری زیاتر یان ڕۆشنکردنه‌وه‌ی بیر و هزری له‌وبواره‌دا ده‌توانی‌ت بگه‌رێته‌وه‌ بۆ سەرچاوه‌ زۆر و زه‌وه‌نده‌کانی (ICAO) .

<i>Annex 1</i>	<i>Personnel Licensing</i>	<i>Annex 10</i>	<i>Aeronautical Telecommunications</i>
<i>Annex 2</i>	<i>Rules of the Air</i>	<i>Annex 11</i>	<i>Air Traffic Services</i>
<i>Annex 3</i>	<i>Meteorological Service for International Air Navigation</i>	<i>Annex 12</i>	<i>Search and Rescue</i>
<i>Annex 4</i>	<i>Aeronautical Charts</i>	<i>Annex 13</i>	<i>Aircraft Accident and Incident Investigation</i>
<i>Annex 5</i>	<i>Units of Measurement to be Used in Air and Ground Operation</i>	<i>Annex 14</i>	<i>Aerodromes</i>
<i>Annex 6</i>	<i>Operation of Aircraft</i>	<i>Annex 15</i>	<i>Aeronautical Information Services</i>
<i>Annex 7</i>	<i>Aircraft Nationality and Registration Marks</i>	<i>Annex 16</i>	<i>Environmental Protection</i>
<i>Annex 8</i>	<i>Airworthiness of Aircraft</i>	<i>Annex 17</i>	<i>Security: Safeguarding International Civil Aviation Against Acts of Unlawful Interference</i>
<i>Annex 9</i>	<i>Facilitation</i>	<i>Annex 18</i>	<i>The Safe Transport of Dangerous Goods by Air</i>

Annex 19 Safety(Management system)

باشكۆى ژماره يەك

مۆلەتى كارمەندەن و پيؤەرە جيهانيهكان ﴿Personal Licensing﴾

لەكاتيکدا فرۆکەوانى و گواستنه‌وهى ئاسمانى ناتوانریت بى بوونى فرۆکەوان و کارمەندانى ترى بوارەکه که پيؤیستن جىبه‌جى بکريت و خزمەتگوزارىه‌کان به ئەنجام بگه‌يئريت و لە کاتيکدا بوونى ئادەمیزاد پيؤیستى رادەبه‌دهرى ئەو بوارەيه بۆيه ئەبیین شارەزایى و پسپۆرى و راهيئان و ئامادەکردنى مروق ئەو بنه‌مايانەن که دەستەبه‌رى جىبه‌جى کردنى پرۆسەى فرۆکەوانين به‌رپک و پيکى و سه‌لامەتى ، هه‌روه‌ها راهيئانى کارمەندەن و دروستى قوناغ و هه‌نگاوەکان بۆ دەرکردنى مۆلەتى باوەرپيکراو بۆ ئەو کارمەندەنە دەستەبه‌رى زيادکردنى متمانه‌ن لە نيوان وولاتاندا که دەبێتە هۆى دان پيانانى شارەزایى و دنيایى جوۆرى کارمەندەن و مۆلەتەکانيان لەسەر ئاستى نيۆدەولەتى هه‌روه‌ها زياد بوونى دنيایى نيوان ﴿Passengers﴾ .

پاشکوی یه کهم له رپکه وتننامه ی شیکاگو ﴿فرۆکه وانی شارستانی نیوده وڵه تی﴾ چەند بڼه مایه کی بڼه رەتی له خو دەرگرت که تاییدا چەند راسپاردیه کی تایبەت به مۆلەتی کارمەندانی بواری جیاوازه کانی بواری فرۆکه وانی دەرگرتە خو که راسته وخو یان ناراسته وخو په یوه ندیان به سه لامه تی فرۆکه خانه و رپوان ﴿Passengers﴾ دوه هه یه و چەند مەرچی و رینماییه کی پزشکی و زانستی دانراوه که پیویسته له و کارمەندانه دا هه بیّت ، پوخته ی مۆلەتی ئه و پیشانه ی که له بواری فرۆکه وانی دا پیویستن ئه مانه ن :

۱. مۆلەت و دروستی فرۆکه وانه کان : له مانه ی خواره وه پیک هاتووه :

ا- مۆلەتی فرۆکه وانی خویندکار (Student Pilot)

فرۆکه وانیکی خویندکار له کتی راینلدا

Copy of Medical Certificate
Form 8420-2 Medical Student
Pilot Certificate

MEDICAL CERTIFICATE 3RD CLASS
AND STUDENT PILOT CERTIFICATE

This certifies that (Full name and address) :

.....

.....

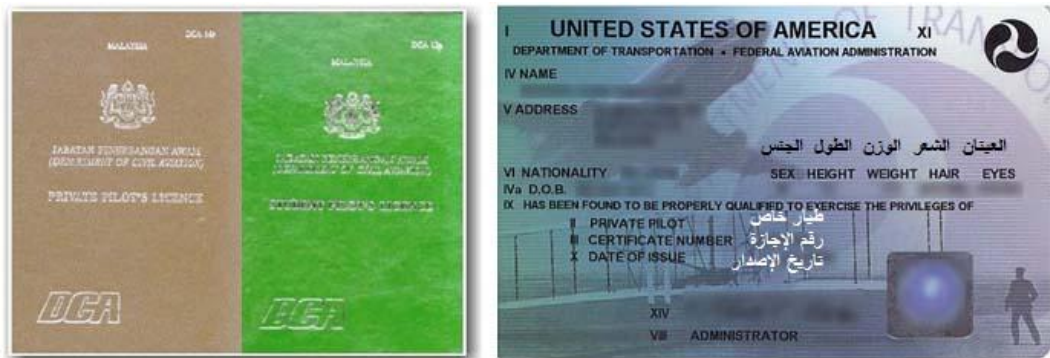
Date of birth	Height	Weight	Hair	Eyes
---------------	--------	--------	------	------

Sex

Has met the medical standards prescribed for this Class of Medical Certificate.

مۆلەتی فرۆکه وانی خویندکار

ب - مؤلھتی فرۆکھوانی فرۆکھی تایبەت ﴿PPL﴾ (Private Pilot Licenses) .

مۆلھتی فرۆکھوانی فرۆکھیکی تایبەت

ت - مؤلھتی فرۆکھوانی فرۆکھی بازرگانی ﴿CPL﴾ (Commercial Pilot Licenses)

مۆلھتی فرۆکھوانی فرۆکھیکی بازرگانی

پ - مؤلھتی فرۆکھوان لەگەڵ دەستەبەك کارمەند كە بگونجیٲ لەگەڵ جوړی فرۆكەكە .
(Multi- crew Pilot) Licenses appropriate to the area plane
(Category

ج - مؤلھتی فرۆکھوانی هیللی ئاسمانی (Airline Transport Pilot Licenses)

فرۆكەوانى ھيائىكى ئىسمىنى

- ح- پىلەدارى فرۆكەوانى بە ئامىر (Instrument Rating)
- خ- پىلەدارى مامۇستايانى فرۆكەوانى (Flight Instructor Rating)
- د- مۆلەتى فرۆكەوانى فرۆكەى چارۆكەدار (Glider Pilot Licenses)

فرۆكەمىكى چارۆكەدار

- ژ- مۆلەتى فرۆكەوانى بالۆنى (Free Balloon Pilot Licenses)

بالونىك

۲. مۆلەت و دروستى دەستەى فرۆكەى بى فرۆكەوان ﴿طاقم الطائرة من غير طيارين﴾ كە لەمانە پىك ھاتووہ :

- أ- مۆلەتى ئەندازىارى ھەوايى (Flight Engineer Licenses)
 - ب- مۆلەتى كەشتىەوانى ھەوايى (Flight Navigator Licenses)
 - ت- مۆلەتى ھەوالدەرى بىتەلى ھەوايى (Flight Radiotelephone operator)
۳. مۆلەتى پلەدارى كارمەندانى بەدەر لە دەستەى فرۆكەكە .

- أ- مۆلەتى ﴿تەكنىكى / ئەندازىار / ميكانىكى﴾ چاكسازى فرۆكە. (Air Craft Maintenance, technician,engineer, mechani)
 - ب- مۆلەتى خويندكارى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى Student Air traffic (Controller)
 - ت- مۆلەتى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى (Air traffic Controller Licenses)
- پلەدارى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى (Air traffic Controller Rating)

ب- مۆلھەتى ئەفسەرى پىرۇسە ھەۋايەكان/ بەرپكەرى فرۇكەكان .

(Flight operations office / flight dispatcher)

ج- مۆلھەتى ھەۋال دەررى گەياندىنى فرۇكەۋانى (Aeronautical Station Operator Licenses

ح- كارمەندان لەبۋارى چاۋدىرى كەشنىسى فرۇكەۋانى

(Aeronautical Metrological Personnel)

چاۋدىرە ئاسمانىيەكلى قولمى چاۋدىرى لە فرۇكەخانى ئىۋومولەتى ئىلمانى

لەم رۇژگارەى ئەمپۇدا فرۇكەۋانى پىرۇسەيەكى ئالۇز و فرە لايەنە زۇر پىۋىستە بەردەۋامى ھەبىت ، بىپارىزىت و نەۋەستىت بەھەر رىگايەك بىت و بەربگىرىت بەۋ ئاستەنگ و ھۆكارانەى كە لە ئەنجامى ھەلەى مرۋىى يەۋە رۋودەدات يان بەھۋى پەككەۋتنى بەشىك لەۋ ئامىر و ئامرازانەى كە بەكاردىت لە كاتىكدا ئادەمىزاد گىنگىرىن ئامرازە لەۋ بازىنەيەدا كە فرۇكەۋانى پىۋى بەگەر دەرخرىت و دەۋانىت بە زۇر شىۋە خۋى بگۈنچىنىت يان بگۈرىت لەۋ بۋاردا بۋىە پىۋىستە مرۇف لەۋ بۋاردا بەباشترىن شىۋە رابەيىرىت بۋكەم كىردنەۋەى ھەلەى مرۋىى تا دۋرىن ئاست لەگەل ئامادەكىردنى كارمەندى لىھاتۋو شارەزا و بەتۋانا لەۋ بۋاردا .

له بوارى بنه ما پزىشكیه كان كه له م پاشكۆیه دا ئاماژەى پىءدراوه وا هاتووہ كه به شىوہیەكى ئاگادارى پىش وهخته ديارى كراوه بو ئه و كارمەندانە كه له بوارى فرۆكه وانیدان بو پارىزگارى له سەر تەندروستى گشتى دەستەى فرۆكه وان و چاودىرە ئاسمانیە كان ، ئه و رىنمايە پزىشكیانە به شىوہیەكى گشتى گرنگى دەدەن به ﴿ پروگرامى ھۆكارە مرۆيى يەكان (Human Factor Programmer) ﴾ كه پەيوەستن به سنورى تواناكانى مرۆفەوہ .

پشكنىنى پزىشكى بو كارمەندانى بوارى فرۆكه وانى شارستى

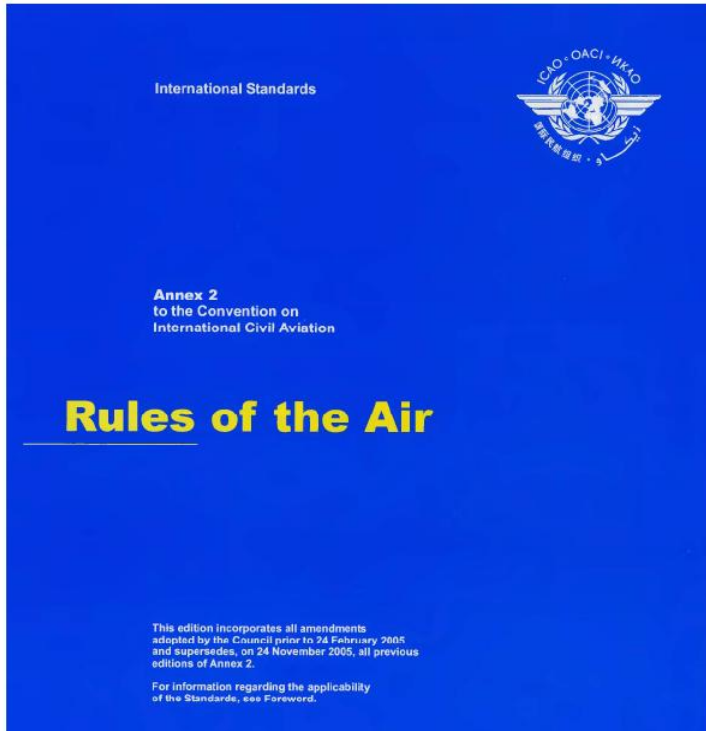
ئامانجى (ICAO) ئايكاویش به رجه سته دەبىت به باش كردنى سه لامەتى فرۆكه وانى له رپگەى زيادكردنى ھۆشيارى دەولەتان و درك پىءكردنى گرنگى فاكتهرە مرۆيەكان له پرۆسەى فرۆكه وانى نىودەولەتى .

مۆلەت: پرۆسەى رېگەپىداندېكە بۇ ئەنجامدانى چالاكى يەكى ديارى كراو كە لە ئەنجامى جىبەجىڭردنى دا بە شىۋەيەكى ناپىك و كەم و كورپى مەترسى ئى دروست دەبىت ، وە ئەو كەسەى داواى مۆلەت دەكات پىۋىستە پابەند بىت بەچەند مەرجىكەو كە گونجاوبىت لەگەل ئاستى گرنگى ئەو كارەى كە ئى داواكراو (ICAO) ئاىكاو ھانى دەولەتان ئەدات كە جىاوازيەكان لەو مەرجانەى كە داوادەكرىت نرىك بخرىتەو بە مەرجىك بىنەما بىنەپرەتەيەكان وەك خوى بپارىزىت بە ھاوتەرىب لەگەل ئەو چالاكىانەى كەجىبەجىڭ دەكرىت بگونجىت بۇ ئەو پىشكەوتنانەى كە لە دواپۇژدا رپودەدات .

پاشکۆی ژماره دوو

ياساكانى تاييبت به ئاسمان يان ههوا (Air Law) :

له مانگی November سالی ۱۹۴۵ لیژنه‌ی ﴿ياساكانى تاييبت به کایه‌ی ئاسمانی﴾ ICAO یه‌که‌م کۆبونه‌وه‌ی سه‌باره‌ت به جموجۆڵی ئاسمانی و ياساكانى ئەنجامدا که تیایدا چه‌ند پاسپاردیه‌ك و پێوه‌ریکی نیۆده‌وه‌لتی بۆ ياساكانى جموجۆڵی ئاسمانی دانا که له دوایدا هه‌موارکرایه‌وه له‌لایه‌ن لیژنه‌ی که‌شتیه‌وانیه‌وه ﴿ملاحه‌ی جوی یه‌وه﴾ و ئەنجومه‌نی رێکخراوی (ICAO) ڕه‌زامه‌ندی له‌سه‌ردا له مانگی Feb سالی ۱۹۴۶ و له دۆکۆمێنتی ژماره ۲۰۱۰ دا ﴿Document 2010﴾ بلا‌وکرایه‌وه .

له كۆبۈنۈنەۋەى دوۋەمى لىژنەكە كە لە ماۋەى نىۋان ۱۹۶۱ Dec تا مانگى ۱۹۴۷ Jan بەسترا چەند گۆرۈنكارى و ھەمۋار كىرنىك لەسەر دۆكۇمېنتى ۲۰۱۰ بە ئەنجام گەيەنرا كە تىايدا چەند راسپاردە و پىۋەرى نىۋەدەۋلەتى پەيۋەست بە ياساىي جموجۇلى ئاسمانى پىش كەش كرا و لەلايەن ئەنجۈمەنى رېكخراۋەكەۋە بېرىرى لەسەردرا لە ۱۵ April ۱۹۴۸ لە پاشكۆى رېكەۋەتنى شيكاگو بلاۋكرايەۋە لەژىر ناو نىشانى پاشكۆى ژمارە ۲ ﴿Annex 2﴾ كە لە ۱۵ Sep ۱۹۴۸ دەست بىكرىت بە جىبەجى كىردنى .

لە ۲۷ Nov ۱۹۵۱ ئەنجۈمەنى رېكخراۋى (ICAO) چەند گۆرۈنكارى و ھەمۋار كىرنەۋەيەكى بىنەرەتى ئەنجامدا لەسەر پاشكۆى ژمارە ۲ و سەر جەم راسپاردەكانى پۈچەلكرەۋە و بېرىرى دانانى ئەو تىكستانەى كە لە مەتنى پاشكۆكەدا ھاتىۋون ۋەك پىۋەرى نىۋەدەۋلەتى بىن كە سەر جەم دەۋلەتە ئەندامەكان پابەندىن بەجىبەجى كىردىن لە رۆزى ۱ Sep ۱۹۵۲ .

جىبەجى كىرنەكانى ياساى ئاسمانى (تطبيقات قواعد الجو)

بىنەماكانى جىبەجى كىردنى ياساكانى ئاسمانى ﴿كايەى ئاسمانى﴾ ئەمانەى خوارەۋەن :

ا- ئەم ياسايە لەسەر ھەموو ئەو فرۆكانە جىبەجى دەكرىت كە تۆماركراون لە ۋولاتانى ئەندام لە رېكخراۋى (ICAO) .

ب- پىۋىستە بەگەر خىستنى فرۆكەكان لە ئاسمانى ۋولاتەكەدا يان لە ناۋچەى جموجۇل ﴿Movement area﴾ لە فرۆكەخانەكەدا بەپىي ياساىي جموجۇلى ھەۋايى بىت يان بەپىي يەككىك لەم بىنەمايانەى خوارەۋە بىت :

۱. ياساىي فرۆكەۋانى بەچاۋ ﴿VFR﴾ Visual Flight Rules .

۲. بىنەماكانى فرىنى ئامپىرى ﴿IFR﴾ Instrument Flight Rules

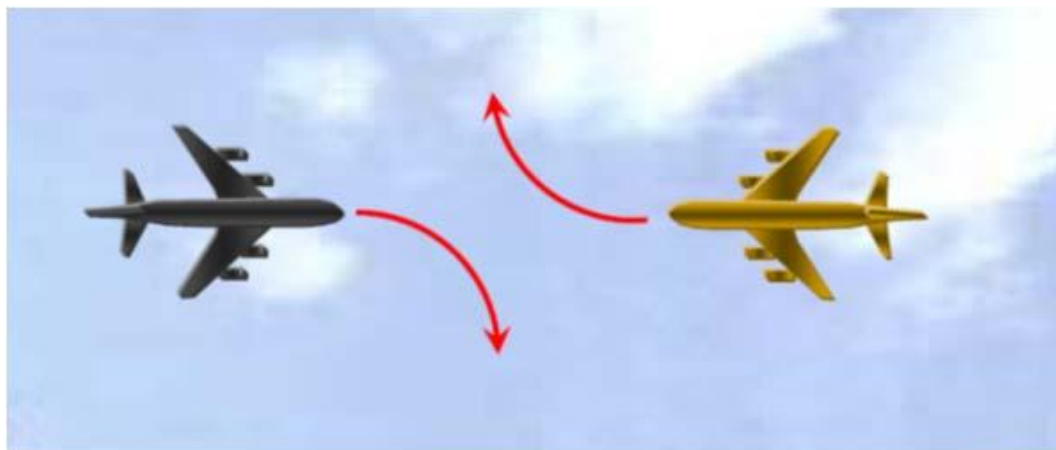
ت- سەر كىردەى فرۆكەكە ﴿كاپتن﴾ خۆى فرۆكەكە لى بخورىت يان نا بەرپرسيارىتى بەگەر خىستنى فرۆكەكە لە ئەستۆ ئەگرىت .

پ- لەسەر كاپتنى فرۆكەكە پىۋىستە پىش دەست كىردن بە گەشت سەر جەم زانىارى يە پىۋىستەكان ۋەربىگرىت .

- ج- تەنھا كاپىتىنى فرۇكەكە رېگەپىدراوۋە بۆبىر ياردان لەسەر بەگەرخستنى فرۇكەكە بۇ گەشت.
- ح- بۇ ھىچ كام لە دەستەى فرۇكەوان نىيە ئەوانەى بەرپرسىيارن لەبەگەرخستنى گەشتەكە خواردنىك يان خواردنەو ھىيەك بخوات كە كاريگەرى لەسەر توانا ھزرىيەكانى بكات .

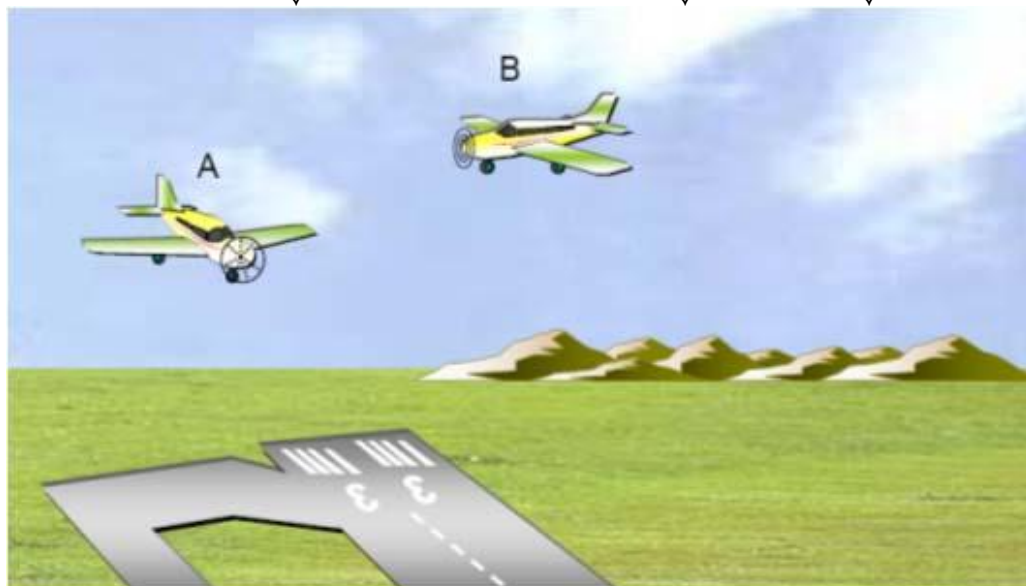
بىنەما گىشتىيەكان:

۱. رېگەنادرېت فرۇكە بەگەرخىرېت بەشىۋەيەك مرۇفەكان و كەرەستەكانىيان پرووبەرووى مەترسى بىنەو ە .
۲. ئەو بەرزى يەى كە فرۇكەكە تىايدا دەفرېت پېۋىستە :
 - أ- لەسەر شىۋەى (Flight Level) بىت بە بەكارھىنانى فشارى ھەواى پېۋانەىى ﴿ضغظ جوي قىاسى﴾ .
 - ب- لەسەر شىۋەى بەرزى ستونى (Altitude) بىت بە بەكارھىنانى فشارى ھەواىى خۇجىى ﴿ضغظ جوي محلى﴾ .
۳. لە كاتى فرېنى فرۇكە نابىت ھىچ شتىك فرى بدرېتە دەرەو ە يان خوارەو ە .
۴. ناكرىت فرۇكە بەكاربھىنرېت بۇ راكىشانى فرۇكەيەكى تر ئەگەر بەپىى پەپرەوى رېگەپىدراوى دەستەلاتى تايبەتمەند نەبىت .
۵. رېگا نادرېت بە پەرەشوت باز بدرېت ئەگەر بەپىى پېۋىستىيەكانى دەستەلاتى تايبەتمەند نەبىت و بۇ ھالەتى كتوپرى ئەم مەرەجە پەپرەو ناكرىت .
۶. ناكرىت فرۇكە بەشىۋەى بەھلەوانى بفرېنرېت بەو مەرەجانە نەبىت كە دەستەلاتى فرۇكەوانى ديارى دەكات .
۷. ناكرىت ژمارەيەك فرۇكە لەسەر شىۋەى ﴿تەشىل﴾ بفرېنرېت بەو رېنمايانە نەبىت كە دەستەلاتى تايبەتمەند ديارى دەكات .
۸. پېۋىستە بەكارھىنانى بالۆن بە پىى مەرەجەكانى دەستەلاتى تايبەتمەند بىت .
۹. ناكرىت فرۇكەكان لەسەر ناوچە قەدەغەكراوكان بەكاربھىنرېن .
۱۰. كاپىتىنى فرۇكە پېۋىستە ھەموو ھەنگاۋىك بگرېتە بەر بۇ پارىزگارى كردنى فرۇكەكەى لە پىكدادان لەگەل فرۇكەكانى تر وەك لە Annex 2 دا ھاتوو ە .

ئەگەر ئىككى فرۇكە لە ھەمىن بەرزىدا بەررۇى يەكزىدا فرېن لەسەر فرۇكەون پېۋىستە بۆلى راست پېچ
بىكتەۋە پېشكۇى ۲ / يىسلىقنى ھەمۇا لەبىنەمى بەررۇ رۇۋىۋىنەمى بەررۇتېر

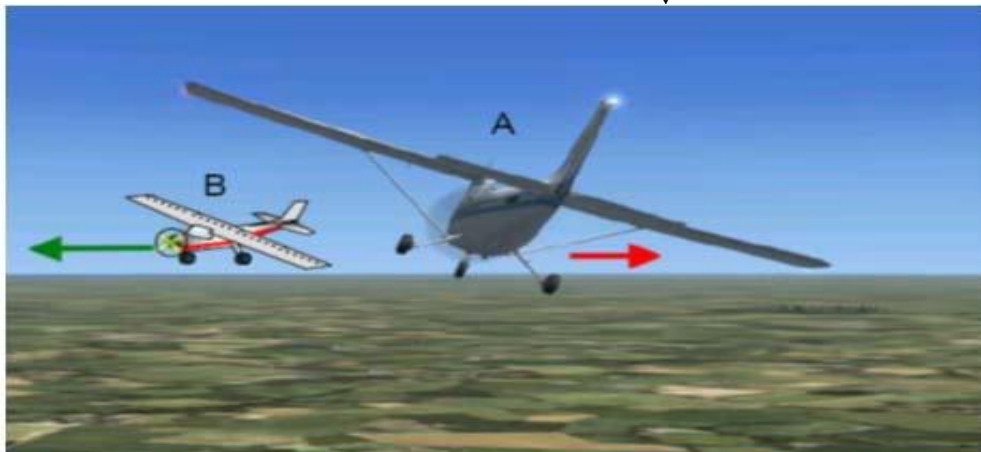
۱۱. ئەو فرۇكەيە مافى ئاراستەى ھەيە پېۋىستە پارىزگارى ئاراستە و بەرزى يەكەى بىكات .

فرۇكەى (A) لە قۇنلى نىشتەۋىدەلىە و پېش فرۇكەى (B) ماق لە پېشەۋىە

۱۲. ئەو فرۇكەنى دەنىشەۋە مافى لەپېش ئەو فرۇكەنەۋەيە كە دەيانەۋىت بفرن .

۱۳. ئەو فرۆكەيەى كه له سنورى نيشتنه وهيه و له ناوچهى (Approach) ى كۆتايى دايه مافى ههيه پيش ئەو فرۆكانهى تر كه دهيانه ویت بنيشنه وه .

ئەگەر له ههمان بهرزىدا دوو فرۆكه له يەك نزيك بونمهوه پيوسته فرۆكهى (A) بۆر بىلات به فرۆكهى (B) به پىنج كرنمهوه بۆلى راست

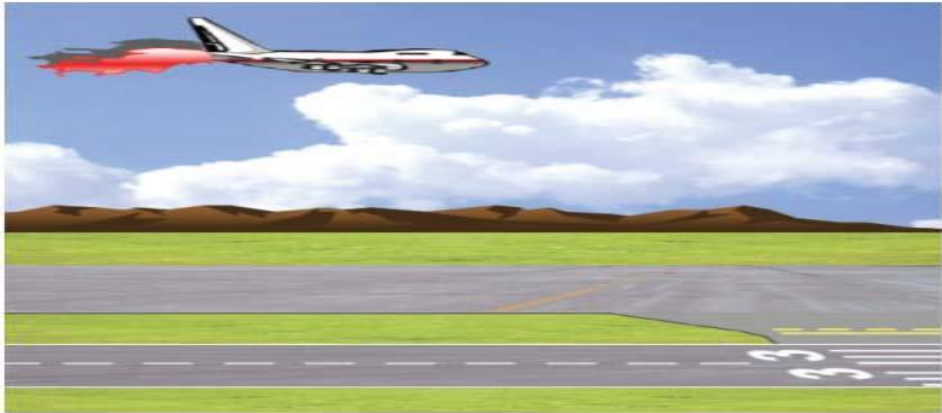
۱۴. ئەو فرۆكەيەى كه له ناوچهى فرۆكه خانه دهجوئيت له دهره وهى (Runway) پيوسته رىگه بدات بهو فرۆكهيەى له سهر (Runway) دهجوئيت به مه به ستى فرين .

فرۆكهى (A) ئامانیه بۆ فرين پيش فرۆكهى (B) مافى ههيه بفریت

۱۵. جموجۆلى فرۆكه له سهر زهوى فرۆكه خانه پيويسته به پيى ئه و شيويه بيت كه له بره گه كانى Annex 2 هاتوه.

۱۶. پيويسته گلوبي فرۆكه كان دابگيرسيى له رۆژئاوا بونه وه و تا رۆژه لات و له و كاتانهى پيويست ده كات به و شيويه بيت كه له Annex 2 هاتوه .

ئهو فرۆكه بهى له حالتهى كوپریدا ماى ههيه پيش فرۆكه گهتى تر خزمهت بكریت

۱۷. به گه ر خستنى فرۆكه له سهر زهوى فرۆكه خانه و شويته كانى ده ور به رى پيويسته به پيى ئه و شيوه بيت كه له Annex 2 هاتوه .

۱۸. به گه ر خستنى فرۆكه له ناو ده ریا و ئاوه كاندا پيويسته به و شيويه بيت كه له Annex 2 هاتوه .

بهرى فرۆكه كان به پيى ئاوسته كفتيان- ئه وانهى به ره و رۆژه لاتن به رزه كفتيان
هه زرى تلكن و ئه وانهى بۆ رۆژئاوا هه زرى جووتن

۱۹. پېويسته كاپتنى فرۆكه پېش دىستىرگىن بىلەن گەشتەكەى پلانى گەشتەكەى پېشكەش بىلەن
 و رەزىمەندى چاودىرى ئاسمانى وەربىگىرگىت لەسەر ناوەرۆكى پلانىكەى .
۲۰. لەسەر كاپتنى فرۆكه پېويسته گۆي راپەللى رېنمايەكان بىت كە دەى درىتتى .
۲۱. كاپتنى فرۆكه پېويسته رەزىمەندى يەكەى چاودىرى ئاسمانى وەربىگىرگىت پېش دىستىرگىن
 بىلەن گەشتىكى چاودىرى كراو .
۲۲. لەسەر كاپتنى فرۆكهكە پېويسته لە كاتى رۆوبەرۆو بونەو دەى بۇ ھەر كاريكى مەترسى و
 نەشايو يەكەى چاودىرى ئاسمانى ئاگاداربىلەتەو .

بىلەنماكانى فرىن بىلەن ئامىر Instrument Flight Rules IFR

مەبەست لە IFR ئەو دەى بىلەنكارھىنانى ئامىر و ئامرازى كەشتىەوانى سەر زەوى و ئەو ئامىرانەى
 كە لەسەر فرۆكهكە دامەزراون بۇ جىبەجى كىرگىن گەشتى فرۆكهكە بىلەن بىلەنماكانى فرىن بىلەن
 شىو دەى كە ھاتوو لە Annex 2 دا زۆربەى زۆرى فرۆكهكان بىلەن جۆرە دەفرىن .

ئەو فرۆكانەى بىلەن جۆرەى سەرەو ئەفرىن خىزمەتگوزارىەكانى چاودىرى ئاسمانى و زانىارى
 فرۆكهوانى و خىزمەتگوزارى ئاگادار كىرگەندەو بىلەن دەفرىتتى بىلەن بىلەنماكانى فرىن بىلەن (فەزايەى)
 كە تىلدا دەفرىت بىلەن گۆي دانە بارىدۇخى كەشنىسى .

ئەو فرۆكهكەى بىلەنماكانى فرىن بىلەن ئامىر دەفرىت دىستىرگىت لە ھەموو بىلەنماكانى
 كەشنىسىدا بىلەن

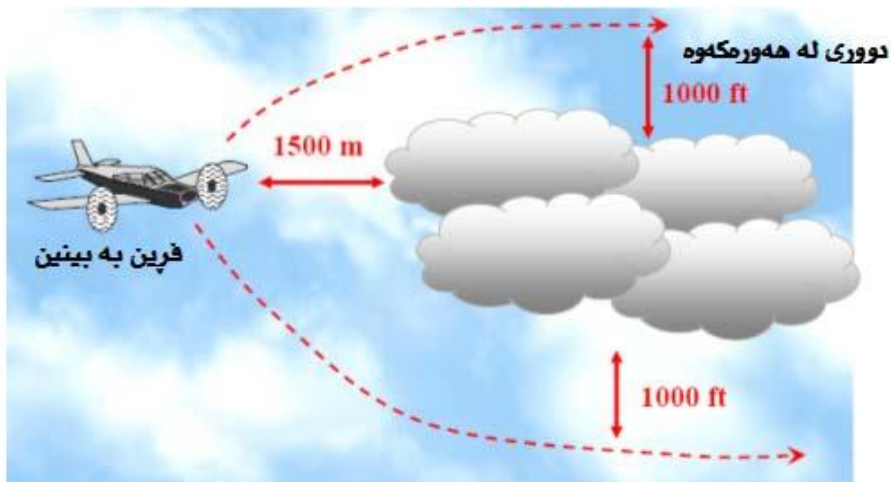
پېويسته لهو فرۆكانه دا ئامير و ئامرازی گونجاو يان له سهر دانرابيټ كه بشيټ بو ټهو ئاراسته يه يه كه پيايدا ده فرېټ و له سهر فرۆكه وان پېويسته به وردى ئاراسته و به رزى يه كه يه پاريژيټ كه بو ديارى كراوه له لايهن يه كه يه چاوديري ئاسمانيه وه و پېويسته فرۆكه وان شوين و به رزى فرۆكه ي بيات به و ويستگه چاوديريانه ي كه له سهر زموى و له سهر ئاراسته كه ي دانراون له كاتيكا داواى لى بكرىټ .

VFR Visual Flight Rules چاو به كارهيټانى

مه به ست له (VFR) ټه وه يه فرۆكه وان له كاتى گه شته كه يدا پشت ټه به ستى به بينين به چاو بو فرين و پاريژگارى فرۆكه كه ي له پيكدادان له گه ل فرۆكه كانى تر دا به مه رجى بارودوڅى كه شناسى شياو بيټ بو بينين و دورى و مه ودا له نيوان فرۆكه كه و هه وره كان به ستونى و ئاسوى له ناوچه ي فريندا .

ناتوانريټ و ريگه نادرىټ فرۆكه به (VFR) به كاربه ينريټ له ماوه ي نيوان رۆژئاواوون و هه لاتنى رۆژدا بى و مرگرتنى رهماه ندى ده سته لاتى خزمه تگوزارى جموجولى ئاسمانى به پى ټه و مه رجانه ي كه بو ديارى ده كرىټ .

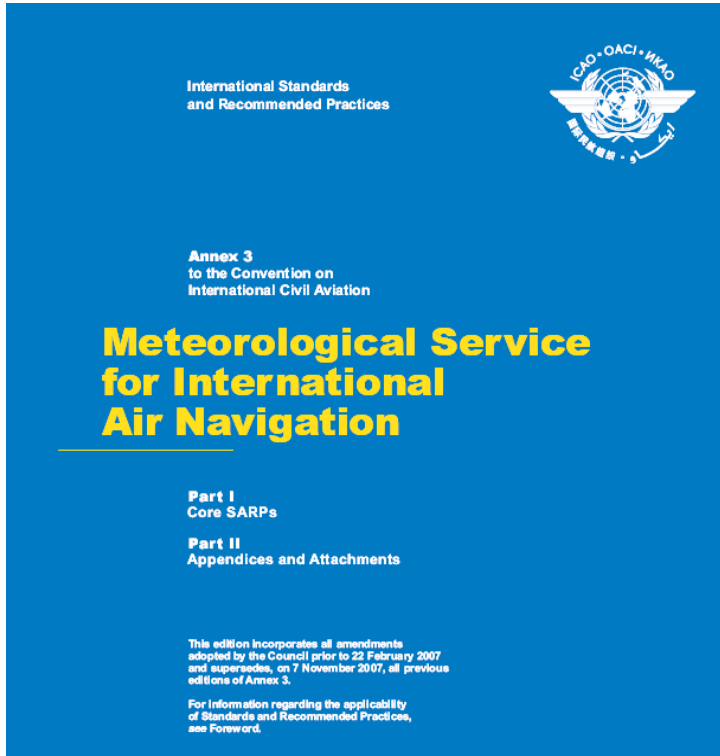
فرین به بینین لهو کتهدا دصیبت که بلرودوچخی کمش و هموا شیاو بیټ . مهورکی بینین و دووری له هه ورمکهوه بهیچی حقوبیټ له پاشکوی ژماره ۲ دا.

بیجگه لهو حاله تانهی که نیشته نه وه و فرینی فرۆکه گان ده خوازیت و ناکریت فرۆکه گان به پیی VFR له سهر شار و شوینه قهره باغ و کوومه لگاگان به کار به یئیریت له بهرزی که متر له ۱۰۰۰ پی له سهر بهر زترین شوینی بهر ز له باز نه یهک که نیوه تیره که ی ۶۰۰ مه تر بیټ له فرۆکه که وه .

پاشکۆی ژماره سی

خزمه‌ت‌گوزاری که‌شناسی بو پيؤره نيؤده‌ولته‌تی يه‌کان Aviation Metrology Services

یه‌کیک لهو بابته گرنگانه‌ی که په‌یوه‌ندی راسته‌وخوی له‌گه‌ل سه‌لامه‌تی فرۆکه‌وانی و فرۆکه‌کان هه‌یه بارودۆخی که‌شناسی یه له‌سه‌ر ئاراسته‌ی فرینی فرۆکه‌کان و ئه‌و ویستگه‌یه‌ی که بو‌ی ده‌فریت .

له ١٦ April سالی ١٩٤٨ ئه‌نجومه‌نی ریک‌خراوی (ICAO) برپاری له‌سه‌ر پيؤره نیؤده‌ولته‌یه ستانده‌ره‌کان و راسپارده په‌یوه‌ندی‌داره‌کان دا که تایبه‌تن به خزمه‌ت‌گوزاری که‌شناسی یه‌وه که له‌لایه‌ن لیژنه‌ی تایبه‌ت به‌دی‌راسه‌ی بارودۆخی که‌شناسی سه‌ر به ریک‌خراوی (ICAO) ئاماده‌کرا له میانی کۆبونه‌وه‌یان مانگی ١٩٤٨ Sep .

پیداویسته گشتیه کان :

- ا- ئامانج له پیشکەشکردنی خزمەتگوزاری کەشناسی بۆ جموجۆلی ئاسمانی زیاتر له پشگتیری سەلامەتی و ڕێکخستن و توانای پرۆسەی جموجۆلی ئاسمانی نیۆدەولەتی دا چڕ دەبێتەوه .
- ب- پارێزگاری کردنی پەيوەندی له نێوان ئەو لایەنەى کە خزمەتگوزاری کەشناسی پیشکەش دەکات و ئەو لایەنەى کە سوود لەو خزمەتگوزاریه وەردەگرێت .
- ت- پێویستە ئەو لایەنەى سود وەردەگرێت لەو خزمەتگوزاریه پێش وەخت لایەنى پیشکەشکار بەخزمەتگوزاری کەشناسی ئاگاداربکاتەوه .

راپۆرتەکانی کەشناسی: Metrological Observances & Reports

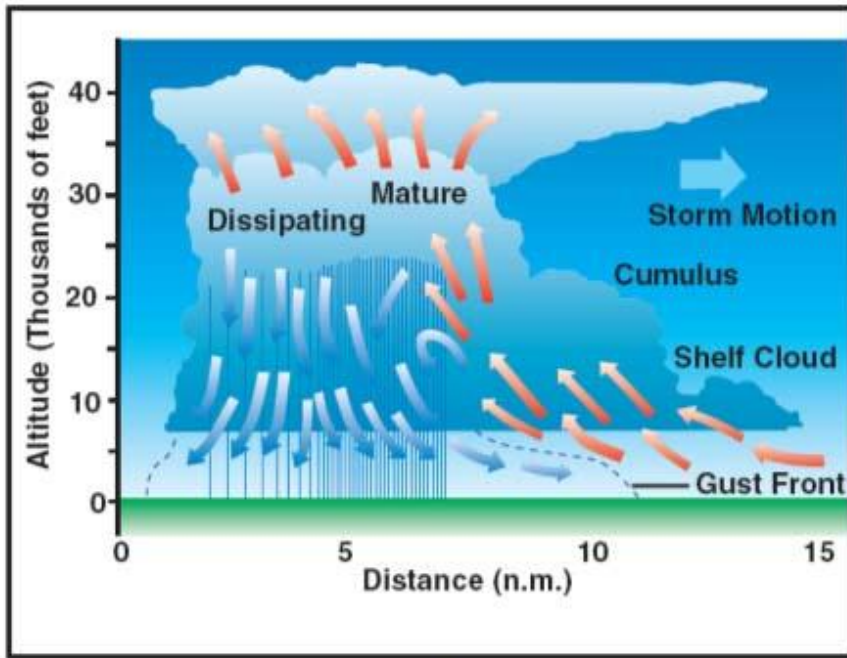
- ا- لەسەر هەر وولاتیکى ئەندام له (ICAO) پێویستە ویستگەیهکی کەشناسی لەهەر فرۆکەخانەیهکی وولاتهکەیهدا دابمەزرینیت بهپێی پێویست .
- ب- پێویستە نامەیهکی لێک تێگەشتن ﴿Memorandum of Understanding﴾ واژۆبکریت له نێوان ئەو لایەنەى بەرپرسە له پیشکەش کردنی خزمەتگوزاری کەشناسی و ئەو لایەنەى کە بەرپرسە له خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی سەبارەت بەو زانیاریه کەشناسیانەى کە پێویستە بدرێت به ویستگەکانی چاودێری ئاسمانی .
- ت- هەموو سەری کاتژمێرێک پێویستە راپۆرتەکانی کەشناسی ئامادەبکریت و له ماوهی ۲۴ کاتژمێری رۆژیکدا ﴿METAR﴾ Routine Observances and Reports
- پ- پیشکەشکردنی راپۆرتەکانی کەشناسی له کاتە نا ئاسایهکاندا بهپێی ئەو ڕێکەوتن نامەیهی کە هەیه لهگەڵ لایەنى بەرپرس له جموجۆلی ئاسمانی کە بگونجیت لهگەڵ پیداویستەکانی کۆمپانیای هێڵه ئاسمانیهکان .

ج- پیوسته راپورته‌کافی که‌شناسی ئهم باب‌ه‌تانه له خوڤگرت: Contents of Reports

۱. کاتی چاودی‌ری یه‌که ﴿Time of observation﴾ .
۲. خپ‌رای و ئاراسته‌ی بای رووکه‌ش ﴿Surface wind Direction & speed﴾ .
۳. مه‌ودای بینین ﴿Visibility﴾ .
۴. مه‌ودای بینین له‌سه‌ر ئاراسته‌ی درپژ کراوه‌ی فرکه ﴿Runway Visual Range﴾ .
۵. بارودوخی نیستا ﴿Present Weather﴾ .
۶. بری هه‌ور و جو‌ره‌کانی ﴿Type and amount of cloud﴾ .
۷. پله‌ی گه‌رما و خالی شه‌ونم ﴿Temperature & Dew Point﴾ .
۸. فشاری هه‌وا له‌سه‌ر رووی ده‌ریاوه ﴿QNH﴾ و فشاری هه‌وا له‌سه‌ر رووی فرۆکه‌خانه ﴿QFE﴾ .

SYMBOL	MEANING	SYMBOL	MEANING	SYMBOL	MEANING
	Showery precipitation (thunderstorms/rain-showers) covering half or more of the area.		Rain Shower		Severe Turbulence
	Continuous precipitation (rain) covering half or more of the area.		Snow Shower		Moderate Icing
	Showery precipitation (snow showers) covering less than half of the area.		Thunderstorms		Severe Icing
	Intermittent precipitation (drizzle) covering less than half of the area.		Freezing Rain		Rain
			Tropical Storm		Snow
			Hurricane (Typhoon)		Drizzle
			Moderate Turbulence		

هه‌ماگنی به‌کاره‌اتوو له‌لایهن گه‌ش نه‌سه‌مود

وېنەمېك بۇ پېكەتمەكلى ھەمىرە تىرىشە

رېپۇرتە كەشناسىيە وەرگىراوۈمگان لە فرۆكەكانەوہ :

دوو جۆر رېپۇرتى كەشناسى ھەيە كە لە فرۆكەكانەوہ وەردەگىرېت و دەنېرېت بۇ وېستگەى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى لە سەر زەوى ﴿ فرۆكەخانە ﴾ :

۱. ئەو رېپۇرتە رۆتىنەى كە دەنېرېت لە كاتى بەرزبونەوى فرۆكەكە بۇ ئاسمان ﴿ Climbing ﴾ يان كاتى بەجى ھېشتى فرۆكەخانە ﴿ take – off ﴾ .
۲. ئەو رېپۇرتە كەشناسىيەى كە دەنېرېت لە فرۆكەكانەوہ ئەو كاتانەى فرۆكەكە رۈوبەرۈوى ھالەتېكى نااسايى دەبېتەوہ ، لەسەر وېستگەكانى چاودىرى ئاسمانى پېويستە دەم و دەست ئەو زانىيارىانە كە وەردەگىرېت لە فرۆكەخانەوہ بگەيەنېتە لايەنى بەرپرس لەرېكخستى خزمەتگوزارى كەشناسى .

پیش بینی که شناسیه کان forecasts :

ویستگهی که شناسی فرۆکه خانه هه لدهستیت به ئاماده کردنی ئهم راپۆرتانه و تیایدا :

۱. پیش بینی په یوهند به بارودۆخی که شناسی چاوه پروان کراو له فرۆکه خانه و دهووروبه ری
(TAF) (Terminal Area (Aerodrome) (Forecast) به کورت کراوه یی به
ناوده بریّت .

۲. پیش بینی که شناسیه کانێ تایبته به نیشته نه وهی فرۆکه کان Landing For cast .

۳. پیش بینی که شناسیه کانێ تایبته به فرینی فرۆکه کان For cast for take – off .

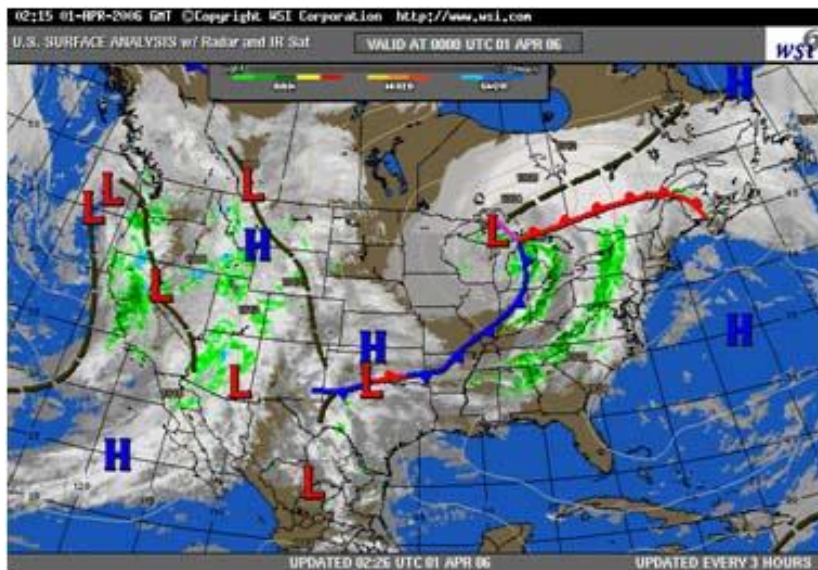

کهش ناسی بارودۆخی ئهمگۆی ئاو ههوا روون دهمکتهوه

راپۆرته کهش ناسیه کانێ په یوهست به بارودۆخی کهش و ههوا له شوپنه بهرزهمکانی سه ر (پاره وه)

رکۆریدۆره ههوایه کان (الممرات الهوائیه) SIGMET :

ئهو راپۆرتانه دهگریته وه که زانیاری ووردی تیایه سه بارهت به بارودۆخی که شناسی ئیستا و ئهو
بارودۆخه ی که چاوه پروان دهگریت رووبدات له بهرزایی یه بهرزهمکاندا له سه ر ئاراسته ی ئهو
کۆریدۆرانه ی که فرۆکه کان پیایدا دهفرن .

نەخشەى شوئىنى فشارە بەرزەمکان و فشارە تزمەکان

ئاگادارىيە تايبەتەكانى بارودۇخى كەشناسى لە فرۆكەخانەدا Aerodrome Warning

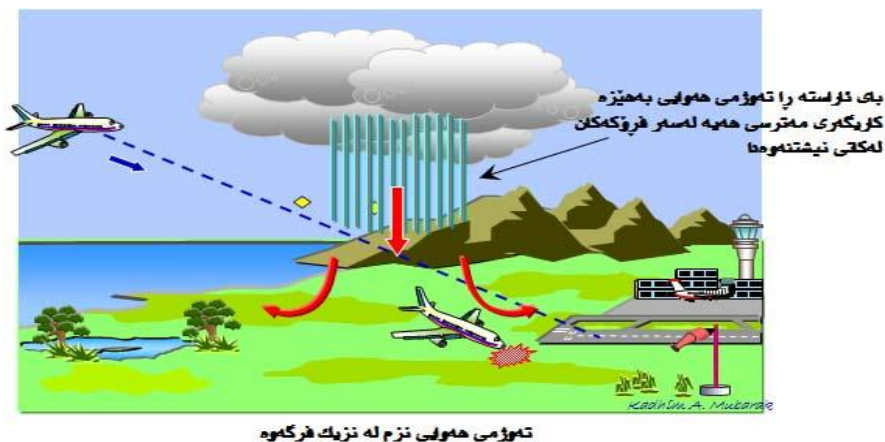
ئاگادارىيەكانى كەشناسى پەيوەست بە باى ئاراستە بېر يان قەد بېر Wind shear :

ئەو راپۆرتانە دەگرىتەووە كە زانىارى ووردى تايبەت بە باى ئاراستە يان قەد بېر ناو فرۆكەخانەكەى تىدايە يان ئەو بايەى كە چاوەروان دەكرىت و كار دەكاتە سەر سەلامەتى فرۆكەكان كاتى نزيك بونەوہى و دابەزىن لە فرۆكەخانەدا .

خزمەتگوزارىيە كەشناسيەكانى تايبەت بە كارپىكەرى فرۆكەكان و دەستەى فرۆكەوانى

: Services FOR operators &Flight Crew Members

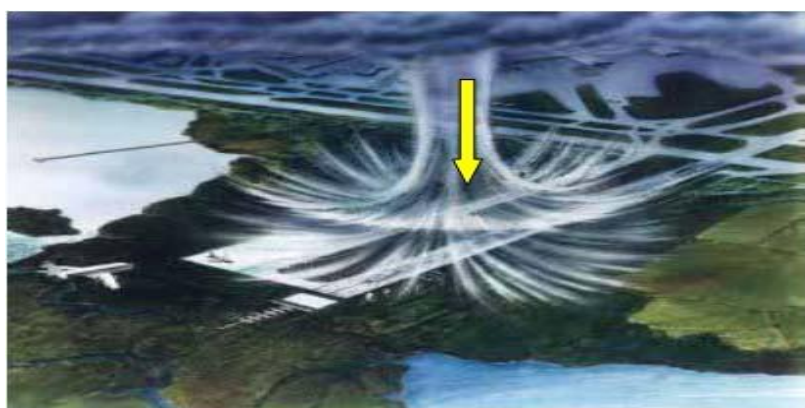
ئەو راپۆرتانەيە كە زانىارى پىويست بە بارودۇخى كەشناسى دەگرىتەووە و پىويستە بۆكارپىكەرى فرۆكەكان و ئەندامانى دەستەى فرۆكەوانى و پىويستە سەرجمە پىداويستىيەكانى گەشتى فرۆكەكە دابىن بكات لەبارەى كات و بەرزى و ئەو كۆرىدۆرانەى كە فرۆكەكە دەى گرىتەبەر بۆ فرىن .

زانىارىيەكانى كەشناسى كە پېشكەش دەكرېت بۇ ۋېستگەكانى چاۋدىرى جموجۇلى ئاسمانى و سەنتەرەكانى گەران و فرىاكەوتن و يەكەى خزمەتگوزارى زانىارىيەكانى فرۆكەوانى .

{Information For Air Traffic Services, Search and Rescue and Aeronautical Information Services}

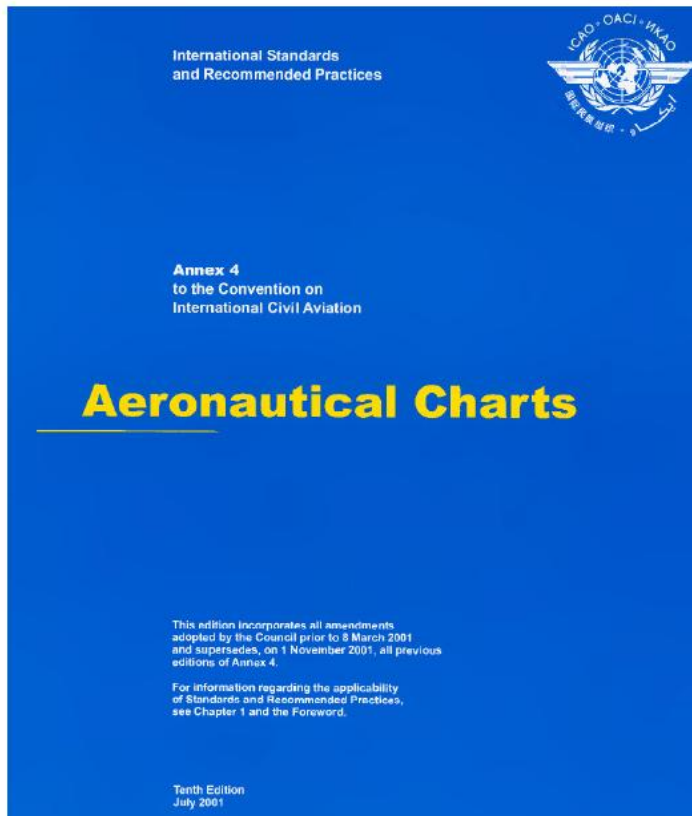
پېۋىستە ۋېستگەى كەشناسى ھەستېت بە پېدانى زانىارى كەش و ھەوا بە يەكەكانى چاۋدىرى ئاسمانى و سەنتەرەكانى گەران و فرىاكەوتن و يەكەى زانىارى فرۆكەوانى بە مەرجى ئەو راپۇرتانە بە بەردەۋامى نوئ بكرېنەۋە .

پاشکوی ژماره چوار

نەخشەکانی فرۆکەوانی _ پێۆمر و پاسپاردە نیۆدەولتیهکان .

Aeronautical Charts / International Standard & Recommended practices

یهکەم جار کە بریار لەسەر پێۆمر و پاسپاردە نیۆدەولتیهکانی سەبارت بە نەخشەکانی فرۆکەوانی درا لە ١٦ April ١٩٤٨ بوو کە بە پێی بەندی ٣٧ ی رێکەوتنامەی شیکاغوی تایبەت بە دامەزراندنی رێکخراوی فرینێ شارستانی نیۆدەولتیهکانی لە ژێر ناوی پاشکوی ژماره (٤) دەرکرا لە ١٦ March ١٩٤٩ جی بە جی کرا .

هەنگاوه پيويستەکان لە لایەن وولاتانی ئەندامەوه : Action by Contracting states

بە پێی ٢٨ ی رێکەوتنامەی شیکاغۆ لەسەر وولاتانی ئەندام پيويستە ئاگاداری رێکخراوی ICAO بکەنەوه سەبارەت بەهەر جیاوازیەك لە نیوان (پێنمايی و پيۆمرە ناوخۆیەکان) و رێنمايی و پيۆمرە نیۆدەولەتیەکان کە لە پاشکۆی ژمارە (٤) دا هاتووە هەروەها پيويستە لە روودانی هەر جیاوازیەك لەو پيۆمر و رێسایانە رێکخراوی (ICAO) ئاگادار بکریتهوه بۆ مەبەستی پارێزگاری کردنی سەلامەتی فرۆکەوانی.

پيويستەکانی بەگەرڤخستن بۆ نەخشەکانی فرۆکەوانی : Operational requirements for chart

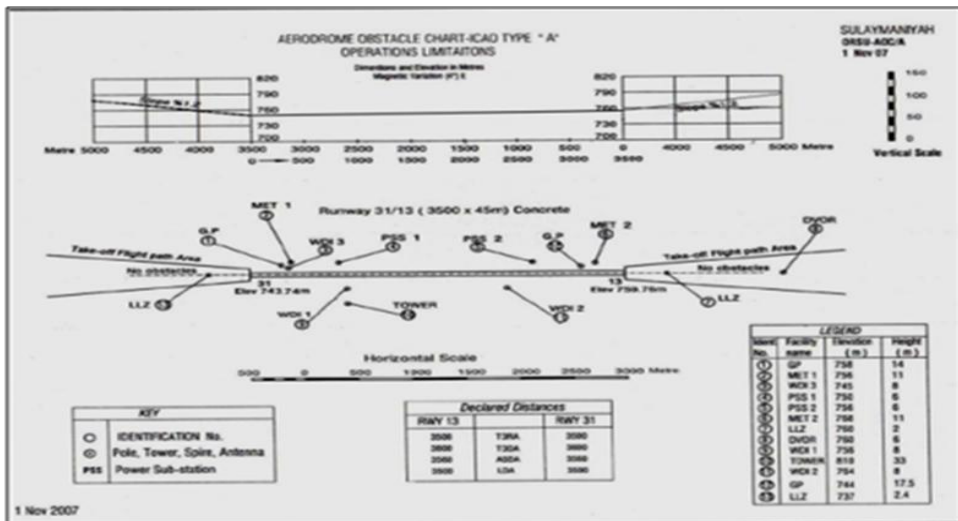
بە پێی ٤ ی پاشکۆی ژمارە ٤ قۆناغەکانی گەشتی فرۆکەییەك دابەش کراوە بە ٦ قۆناغەوه :

١. قۆناغی جولەیی فرۆکەکە لە خاڵی وەستانیهوه لەسەر ئەپرون (Apron) بۆ ئەو خالەیی ئامادە ئەبێت بۆ فرین .
 ٢. قۆناغی فرین و سەرکەوتنی بۆ چۆنە ناو کۆریدۆری هەوایی کە فرۆکەکە دەیگریته بەر .
 ٣. قۆناغی فرین لە کۆریدۆری هەوایی واتە لە پارەوی ئاسمانی .
 ٤. قۆناغی دەست کردن بە نزم بۆنەوه بە مەبەستی نزیک بۆنەوه (Approach) لە فرۆکەخانە .
 ٥. قۆناغی (Approach) واتە نزیک بۆنەوه بە مەبەستی نیشتنەوه لەسەر (Runway) فرگەیی فرۆکەخانە کە رەنگ بێت فرۆکەکە نەشتوانی بێت بۆ نەشتنەوه و هەڵسێتەوه کە پکێی ئەوتریت (Over shoot) .
 ٦. نیشتنەوه لەسەر فرگە (Runway) ی فرۆکەخانە و چۆنی بۆسەر (Apron) .
- پيويستە نەخشەیی فرۆکەوانی تايبەت و پر زانیاری بۆهەر یەك لەو قۆناغانە سەرەوه هەبن کە شیاو بێت لەگەڵ راستیە بنەرەتیەکانی فاکتەرە مرۆیەکان (Human factors) کە بە ئاسانی بخوینرێنەوه و جی بەجی بکری .

نمونه‌ی گرانگترین جۆره‌کانی نه‌خشه‌ی فرۆکه‌هوانی ❀ Samples of Most Important Civil Aviation charts

Aviation charts

1. نه‌خشه‌ی به‌ربه‌سته‌هوانی فرۆکه‌خانه (Aerodrome Obstacle Chart) (چۆری (A) -A- ICAO Type ئه‌مه نه‌خشه‌یه‌که که تیایدا ته‌واوی زانیاری و داتا پێیوسته‌هوانی په‌یوه‌ست به به‌رسته‌هوانی سه‌ر زه‌وی فرۆکه‌خانه دهرده‌خات

نه‌خشه‌ی به‌ربه‌سته‌هوانی فرۆکه‌خانه‌ی سلێمانی

2. نه‌خشه‌هوانی دیارد زه‌ویه‌هوانی تایبه‌ته به ناوچه‌ی نزیک بونه‌وه‌ی (Precise Approach : Terrain Chart)

ئهو نه‌خشه‌یه‌یه که تیایدا ته‌واوی زانیاری و ورده‌کاری دیارده‌هوانی سه‌ر زه‌وی ناوچه‌ی نزیک بونه‌وه‌ی (Approach) ی کۆتایی تیا دیاری ده‌کری‌ت که کۆمپانیایه‌کان هی‌له ئاسمانیه‌کان بتوانن به هۆیه‌وه ده‌ست نیشانی نزمترین به‌رزى بکه‌ن که فرۆکه‌هوانان بتوانن بنیشته‌وه پێش نه‌وه‌ی فرۆکه‌هوان برپار بدات به نزیک بونه‌وه به مه‌به‌ستی نیشته‌وه .

۳. نەخشەى رېچكە ھەوايەكان يان كۆرىدۆرە ھەوايى يەكان chart Enrout :

ئەو نەخشەنىيە كە تىايدا سەرجم زانىارى و داتاكانى تيا روون كراودەتەو كە فرۆكەوان بتوانىت فرۆكەيەك بفرېنىت لەو رېچكانەدا بە پەيرەوكردىنى ئەو پېوەرەنەى كە بوى ديارى كراو لە لايەن ئەو لايەنە بەرپرسەنەى كە خزمەتگوزارى جموجوئلى ھەوايى پېشكەش دەكەن .

نەخشەى رارود ھەوايەكان

۴. نەخشەى ناوچەكە (Area chart) :

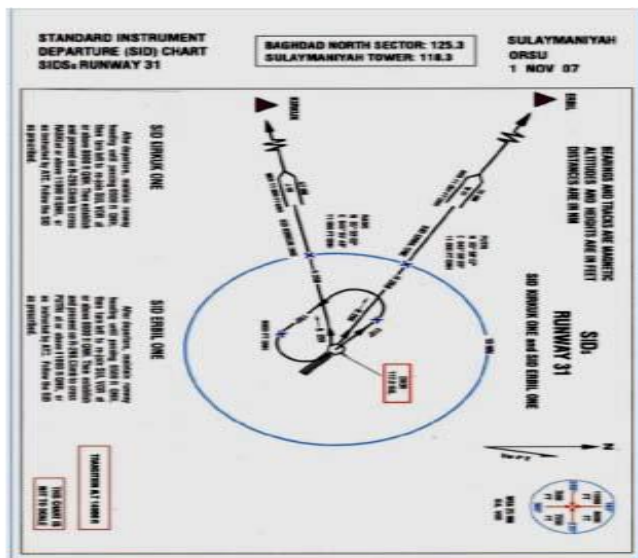
ئەو نەخشەنىيە كە تىايدا زانىارى و داتاي تيا دەست نیشان دەكرىت بو ئەوەى فرۆكەوان بتوانىت لە ھەموو قۇناغەكانى فرېن دا بە ئاسانى كارى فرېنى فرۆكەكە جى بەجى بكات بە بەكارھېنانى فرېن بە ئامېر IFR

أ . خالى گۆرېنى قۇناغى فرېن لەناو رېچكەى ھەوايى بو قۇناغىكى ترى فرېن بەمەبەستى نزيك بونەو لە فرۆكەخانە .

ب. خالی گۆرپین ﴿Transition﴾ له فرینهوه یان وونکردنی فرینی نزیک بوونهوه ﴿Missed Approach﴾ بۆ قۆناغی فرین له رێچکەهی ههوایدا .

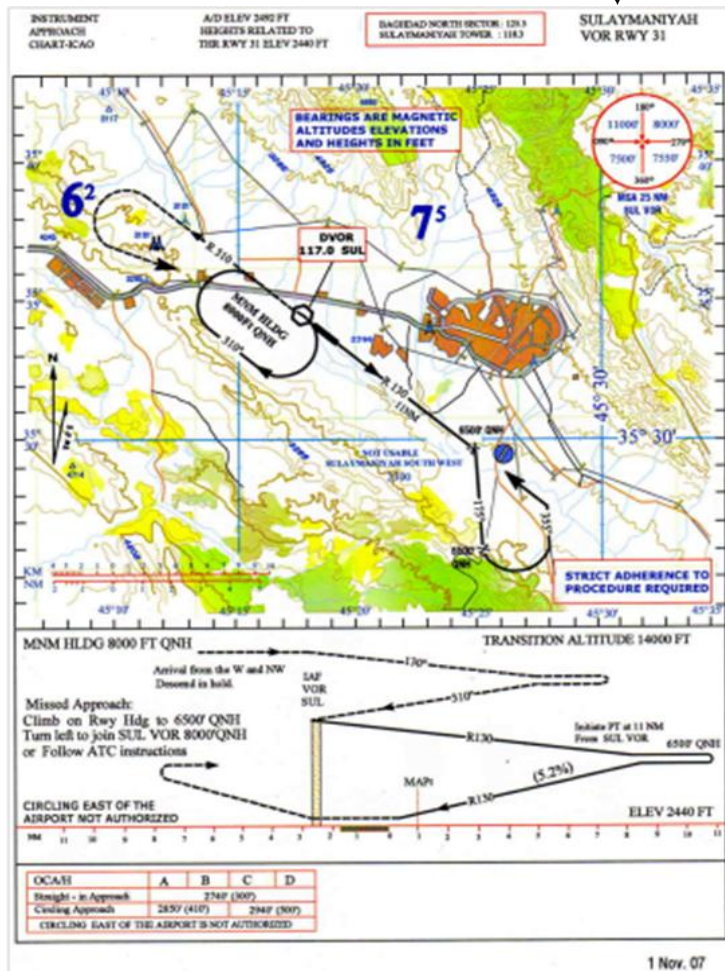
ج . پێوههکانی فرین لهو ناوچانهی که رێچکەکانی ئالۆزن نهخشی بهجی هێشتنی ستاندر :Standard DepartureChart - Instrument (SID)

نهخشی ههنگومکاتی بهجیهێشتن له فرۆکهخانهی سلیمانی و
کهیشتن به رۆوه تلساتیهکان

٧. نه‌خشه‌ی نزیک بوونه‌وه به ئامیر Instrumat Approach Chart :

ئهو نه‌خشانه‌یه که زانیاری و داتای وای تیدایه که به هۆیانه‌وه ده‌سته‌ی فرۆکه‌وانی فرۆکه‌که ده‌توانن پرۆسه‌ی نزیک بوونه‌وه به ئامیر ئه‌نجام بدن بۆ ئهو فرۆکه‌یه‌ی (Runway) به‌کار ده‌هێنێت بۆ نیشته‌وه به‌پێی ئهو ستاندرانه‌ی که په‌یڕه‌و ده‌کری‌ن هه‌روه‌ها به هۆیانه‌وه ده‌توانن ئهو رێنمایه‌ی که پێویسته جێبه‌جێ بکری‌ن له لایه‌ن ده‌سته‌ی فرۆکه‌وانیه‌وه له‌کاتی Miss approach و چاوه‌ڕوانی نزیک بوونه‌وه بن به ئامیر

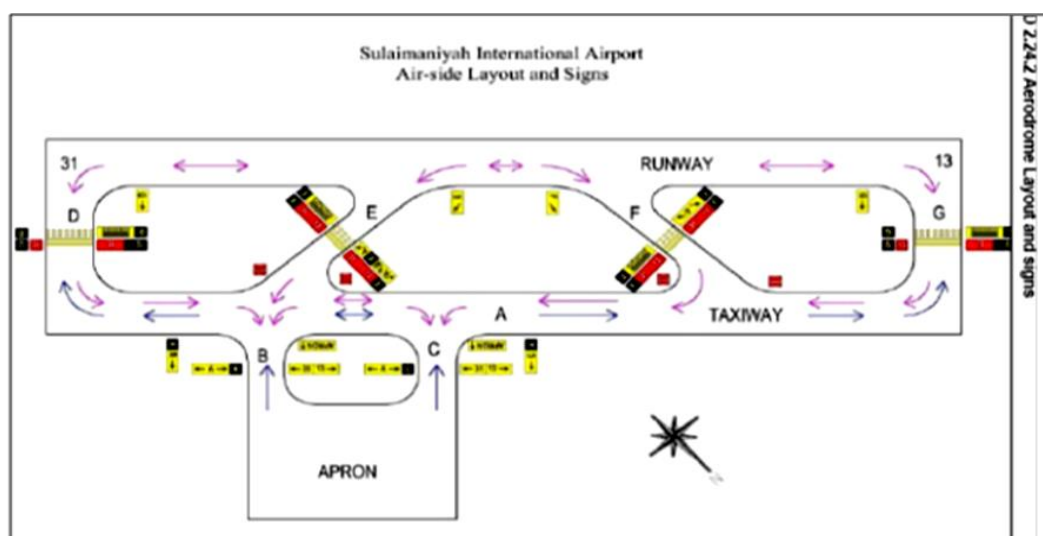

نه‌خشه‌ی نزیک بوونه‌وه به ئامیر و نیشته‌وه له فرۆکه‌خانه‌ی سلیمانی

۷. نه‌خشه‌ی نزیك بوونه‌وه به بینین Visual Approach chart :

۸. نه‌و نه‌خشانه‌یه که فرۆکه‌وان به هۆیانه‌وه ده‌توانی‌ت پرۆسه‌ی نزیك بوونه‌وه نه‌نجام بدات به بینینی ئاسایی به چاو .

۹. نه‌خشه‌ی جمان له‌سه‌ر زه‌وی Aerodrome Ground Movement chart : نه‌و نه‌خشانه‌یه که فرۆکه‌وان به هۆیانه‌وه ده‌توانی‌ت پرۆسه‌ی جوڵه‌ی فرۆکه نه‌نجام بدات له‌سه‌ر زه‌وی فرۆکه‌خانه

نه‌خشه‌ی فرۆکه و رێچکه‌کانی له‌گه‌ڵ پارکی و ستانی فرۆکه له فرۆکه‌خانه‌ی نێودولته‌ی سلێمانی

له‌به‌ر رۆشنایی به‌ندی ۳۷ له رێکه‌وتنی شیکاگو له رۆژی ۱۶ APRIL ساڵی ۱۹۴۸ بریار درا له‌سه‌ر **یه‌که‌کانی پێوه‌رسازی** **Dimensional units** بۆ به‌کارهێنانیان له‌ بواری دروست کردن و دامه‌زراندن و په‌یوه‌ندی یه‌کانی تایبەت به پرۆسه‌کانی فرۆکه‌وانی له ئاسمان و زه‌ویدا و له دووتوی پاشکۆی ژماره‌(۵)ی رێکخراوی (ICAO) په‌سه‌ندکرا و بلاوکرایه‌وه به‌سه‌ر وولاته‌کانی ئەندام دا بۆ جێبه‌جێکردنی به‌ند و رێنمايه‌کان له رۆژی ۱ Jan ساڵی ۱۹۴۹ وه .

باشکۆی ژماره پینچ

بەرگی باشکۆی پینچهم

ئەرکهکانی وولاتانی ئەندام : Action by Contracting State

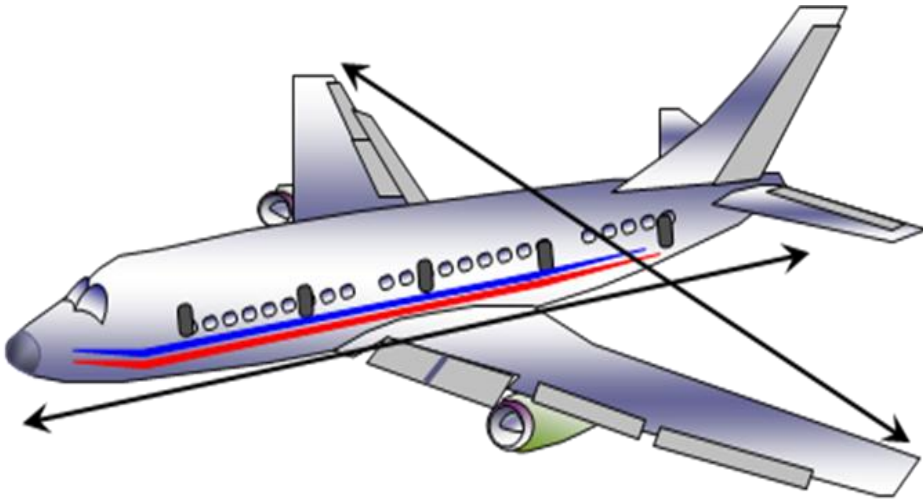
بەپێی بەندی ۳۸ ی رێکەوتنامەی شیکاغۆ بەهەموو وولاتانی ئەندام لە رێکەوتنامەکه راگەیەندرا کە پێویستە لە سەریان رێکخراوی (ICAO) ئاگادار بکەنەوە لە بوونی هەر جیاوازی یەک لە نێوان پێنمایی و رێکاری ناوخوای و پێنمایی و رێکارە نیۆدەولەتیهکانی هاتوووە لە Annex 5 و هەر وولاتیکیش پێویستە لە روودانی هەر جیاوازیەک لە بەکارهێنانی یەکەکاندا کە لە داهاوویدا روو ئەدات رێکخراوی ICAO ی ئی ئاگادار بکاتەووە .

راگەیانندی ئەو جیاوازیانە بە رێکار و پێنمایانە کە رێکخراوی ICAO ی ئی ئاگادار دەکرێتەووە پێویستە برژێتە خانەی خزمەتی گشتی بۆ دابین کردنی باشترین سەلامەتی بۆ فرۆکەوانی .

بەکارهينان Applications:

پاشكۆي ژماره ﴿٥﴾ چەند رېكار و رەوشىكى تېدايه كە بەكارهينان و ئامانچ لەو رېكارانە بۆ بەستاندەركردنى سىستىمى يەكەكان ﴿System of units﴾ و بەكارهيناننانه لەپرۆسەى فرۆكەوانيدا لە ئاسمان و سەرزدەوى .

پيۆمرسازى بۆ بەكارهينانى يەكەكان Standard Application of units of Measurements :

يەكەى پيوانى درىزى و پانى فرۆكەكان بە مەتر و پى

بەكارهينانى ئەم سىستەمە ستاندرەدە لە بناغەدا پشت دەبەستىت بە سىستىمى جيهانى IS (International System) هەندىك جاريش بە سىستىمى تر ﴿Non IS﴾ كە دەتوانرێت لە هەندى كاتى پيويستيدا بەكاربهينرێت كاتىك لەگەڵ پيويستيهكانى فرۆكەوانى مەدەنى دا يەك بگريتهوه واتە پوختهى پاشكۆي ﴿٥﴾ برىتیه لە يەكخستنى ئەو ﴿يەكانەى﴾ Units كە بەكاردەهينرێن لە بواری فرۆكەوانيدا لەيەك سىستىمى يەكگرتوى ستاندرەدا .

په پړه وکړدنی سیستمه کانی تری به دمر له سیستمی نیوده ولته

: Termination of the use of Non – International system of units

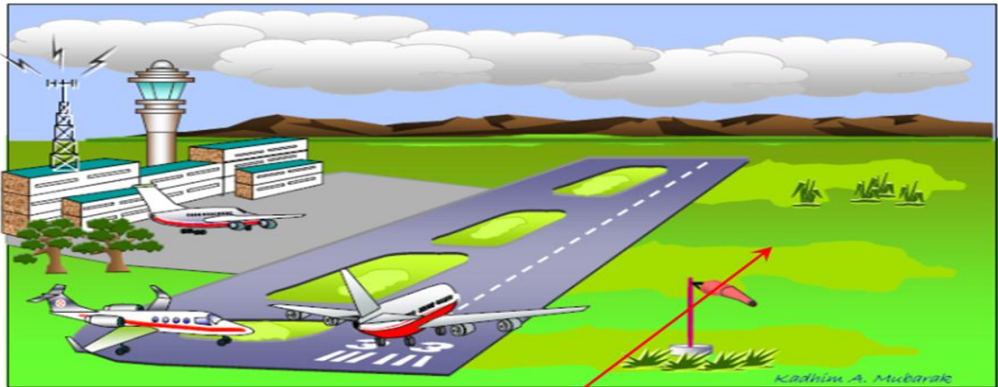
بۇ ماوه يه کي که م له سهرتادا و بۇ به پړکردنی کاروباره کانی فرۆکه وانی پړگه درا به گه پانه وه بۇ به کاره پنانی ئه و يه کانه ی که له سیستمه کانی تر دا به کار ده پنان بۇ به رگرتن له هندی کیشه که له نیوان وولاتاندا پرووی دا به ووی نه بوونی هه ماهه نگی ته و او له سهر ئاستی نیوده ولته و رخصاندنی دهر فته بۇ پیدانی ماوه يه که به مبه سستی ئاگادار کردنه و دی ریکخراوی ICAO بۇ وهستان به کاتی له به کاره پنانیان .

: Attachment of Annex 5 ۵۰

پاشکوی ژماره ۵۰ بۇ ته و او کردنی که رهسته و بابه ته کانی ئه م هاوپيچانه ی له خوگرتووه :

۱. هاوپيچی A : پيشخستنی سیستمی نیوده ولته بۇ يه که کان

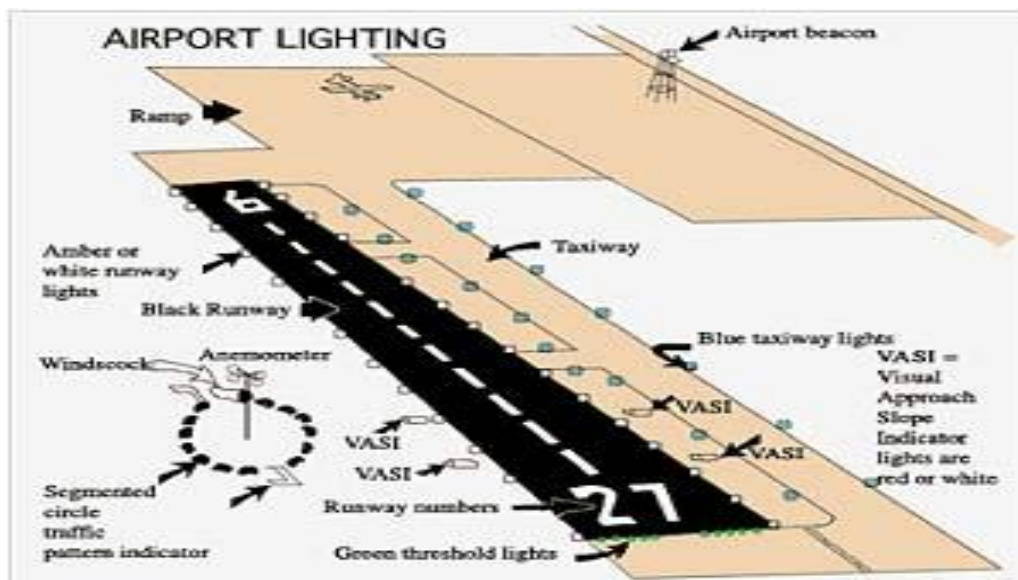
Development of the International system of units (IS)

یه که ی پوانی فرگه و راره و دکانی جموجوئی فرۆکه کان و یارکی ودستانی فرۆکه کان
به کیلومتر و متر و هه روده به (پن) مئسمپورین

۲. هاوپیچی B: راپەر یان رښاندان له سهر به کارهینانی سیستمه نیوده ولته تی یه که کان

Guidance on the Applications of (IS)

۳. هاویچی (C): ئامرازهکانی گۆرین Conversion Factors .

۴. هاویچی (D) : کاتی ریخته‌یی جیهانی Coordinated universal Time .

۵. هاویچی (E) : دهرخستنی به‌روار و کات له زنجیره‌ی کلیشه‌کاندا

Presentation of date time in all numeric form

تئیبینی: International Commercial Air Transport – Operator له مه و دوا به کارهینه ری فرۆکه به ﴿Operator﴾ ناو ده بریت که به عربی ﴿مشغل طائرة﴾ ده گریته وه .

۲. په پیره و گردنی یاسا و رینمایی و ریکارمکان :

Complain With Laws ,Regulations and procedure

له سهر ﴿Operator﴾ ی فرۆکه کان پیویسته دلنایی هه بیته که هه موو ئه و کارمه ندانه ی له وولاته کانی تر که له به گه رخستنی فرۆکه دا کار ده کهن پابه ندن به یاسا و رینمایی و پیوهره نیو ده و له تیه کان که له و وولاتانه به کار ده هیئریت هه رو هها سه رجهم فرۆکه وانه کان یان ته وای زانیاریان هه یه له سهر یاسا و رینمایی و پیوهره کانی په یوه ست به ناوچه و فرۆکه خانه و ئه و نامرازانه ی که شتیه وانی ناسمانی که به کاری ده هیئرین هه رو هها Operator ی فرۆکه کان ﴿مشغل الطائرات﴾ پیویسته دلنیا بن له وه ی دهسته ی فرۆکه وانیه کانی فرۆکه کانی تر که ده فرن له و ناوچه یه دا ته وای زانیاریان هه یه به و ئه رکانه ی که پیویسته جی به جی یان بکه ن له بواری فرۆکه وانی دا .

۲. بەرپۈەبىردىنى سەلامەتى : Safety Management

لەسەر Operator ى فرۇكەكان كە بەرزترین كىشى فرىنپان Maximum take off weight لەكاتى بەرزبۈونەوۋەدا لە ۲۷۰۰۰ كىلو گرام زىاترە پۈيۈستە بەرنامەيەكى شىكردنەوۋەى تايبەت بە زانىارى گەشتەكەى Flight data analysis دابنپت وەك بەشىك لەبەرپۈەبىردىنى سەلامەتى ، ھەرۋەھا پۈيۈستە سىستىمىك دابنپت بۇ دۇكۇمىنت كىردىنى وردەكارى سەلامەتى گەشتەكەى كە ببپت بە سەرچاۋەى كاركىردىنى كارمەندەكانى وەك بەشىك لە سىستىمى سەلامەتى و بەرپۈەبىردىنى .

لەسەر كابىتنى فرۇكەكە پۈيۈستە دلىابپت لە پرۇسەكانى پشكىنپنى تايبەت بە فرۇكەكەى كە پەيۈستە بە نەتجام دانى گەشتەكە

International Standards
and Recommended Practices

Annex 6
to the Convention on
International Civil Aviation

Operation of Aircraft

Part III
International Operations — Helicopters

This edition incorporates all amendments adopted by the Council prior to 15 March 2007 and supersedes, on 22 November 2007, all previous editions of Part III of Annex 6.

For information regarding the applicability of the Standards and Recommended Practices, see Foreword.

Sixth Edition
July 2007

International Civil Aviation Organization

٤. پېوېستیه‌کانی به‌گه‌رخستن : Operating Facilities

پیش‌ده‌ستکردن به‌گه‌شته‌کە‌ی له‌سه‌ر Operator پېوېسته د‌نیا‌بیت که‌ سه‌رجه‌م نه‌و پېوېستیه‌ زه‌مینی و‌ ناویانه‌ی بو‌ به‌کاره‌ینانی فرۆکه‌که‌ دابین‌کراوه‌ له‌گه‌ل‌شیدا ئامرازه‌کانی په‌یوه‌ندی و‌ که‌شته‌وانی ناو فرۆکه‌که‌ به‌ جوړیکه‌ که‌ بتوانیت سه‌لامه‌تی فرۆکه‌که‌ی دابین‌ بکات و‌ پاریزگاری سه‌لامه‌تی فرۆکه‌که‌ و‌ سه‌رنشینه‌کانی بکات .

٤. مؤه‌لتی Air Operator ﴿اجازه اعتماد المشغل الجوی﴾:

The Air Operator Certified AOC

Operator ی هه‌وایی پېوېسته هیچ کاریکی گواستنه‌وه‌ی ئاسمانی نه‌کات نه‌گه‌ر مؤه‌لتی کارکردنی له‌لایهن نه‌و ده‌وله‌ته‌ی که‌ کاری تیدا ده‌کات پی نه‌دریت و‌ پېوېسته مؤه‌له‌ته‌که‌ش کارا بیت و‌ به‌سه‌ر نه‌چووبیت له‌ کاتی کارکردندا .

٥. ئاماده‌کاریه‌کانی پیش‌فرین: Flight Preparation

هیچ گه‌شتیکی بازرگانی ﴿رېوا و‌ شمه‌ک﴾ passenger and cargo نه‌نجام نادریت نه‌گه‌ر فرۆکه‌وان د‌ل‌نیا نه‌بیت له‌ :

١. توکمه‌یی و‌ دروستی فرۆکه‌که‌ی Air worthiness و‌ ئاماده‌یی بو‌ نه‌و گه‌شته .

٢. بوونی سه‌رجه‌م ئامیر و‌ ئامرازه‌کانی پېوېست و‌ دامه‌زراندنیان له‌ ناو فرۆکه‌که‌دا بی‌که‌م و‌ کوری بو‌ نه‌و گه‌شته .

٣. راپوړتی چاکسازی فرۆکه‌که‌ Maintenance check list که‌ دهرچووبیت و‌ په‌سه‌ند کرابیت .

۴. کیشی فرۆکه‌که Mass ، سه‌نته‌ری کیشه‌که‌ی Center of gravity به‌شیوه‌یه‌ک بی‌ت که بتوانریت سه‌لامه‌تی فرۆکه‌که و سه‌رنشینه‌کانی دابین بکات به‌ره‌چاوکردنی هه‌ر بارودۆخیک که دیته‌ پێش له‌ کاتی گه‌شته‌که‌یدا .

۵. پشکنین inspection بو‌ بار و شمه‌که‌کانی ناو فرۆکه‌که‌ کرابی‌ت و به‌شیوازیکی ریک و پیک دانرابی‌ت .

۶. دلتیابوون له‌ راپۆرته‌کانی پشکنینی تایبته‌ به‌ فرۆکه‌که‌ که بتوانریت گه‌شته‌که‌ بکات .

۷. دلتیابوون له‌ په‌یره‌وکردنی پیوه‌ره‌ نیوده‌وله‌تیه‌کانی په‌یوه‌ست به‌ ریکخستن و جی‌به‌جی‌کردنی نه‌خشه‌ی گه‌شته‌که‌ Flight plan .

۶. به‌کاره‌ینانی فرۆکه‌خانه‌کان : Aerodrome Operating Minima

هیچ گه‌شتیک ناکریت یان به‌رده‌وام نابی‌ت بو‌ فرۆکه‌خانه‌ی مه‌به‌ست تا دلتیایی نه‌بی‌ت له‌دواهه‌مین ئه‌و زانیاریانه‌ی که وهرده‌گیریت سه‌بارته‌ به‌ دروستی ته‌واوی پیکهاته و ئامرازه‌کانی ئه‌و فرۆکه‌خانه‌یه‌ بو‌ نیشته‌وه‌ی فرۆکه‌که‌ له‌ کاتی دیاری کراوی خۆیدا یان لانی که‌م نیشته‌وه‌ی فرۆکه‌که‌ له‌ یه‌کیک له‌ فرۆکه‌خانه‌کانی تر مطار احتیاطی که له‌ پلانی خسته‌که‌دا دیاری کراو

۷. ئه‌رکه‌کانی فرۆکه‌وانی سه‌رکرده‌ : Duties of Pilot in command

له‌ کاتی داخستنی ده‌رگای فرۆکه‌وه‌ Door close و دوا‌ی سه‌رکه‌وتنی سه‌رجه‌م رپۆاکان یان بارکردنی کالاکان تا نیشته‌وه‌ی فرۆکه‌که‌ له‌ فرۆکه‌خانه‌که‌ی تری مه‌به‌ست و وه‌ستانی فرۆکه‌که‌ و کوژاندنه‌وه‌ی بزوینه‌ره‌کانی فرۆکه‌وانی سه‌رکرده‌ Pilot in command ی فرۆکه‌که‌ به‌رپرسیاره‌ له‌ پارێزگاری کردنی سه‌لامه‌تی و گه‌یاندنی ده‌سته‌ی فرۆکه‌وان و سه‌رنشینان رپۆا و ئه‌و بار و شمه‌کانه‌ی سه‌ر فرۆکه‌که‌ن به‌سه‌لامه‌تی .

۸. شەكىلى سەر فرۇكەكە : Carry on - Baggage

پىۋىستە operator ى فرۇكەكە دىن ئىبارەتتە بولۇپ، ئەمەلىي سەھىم ئەمەلىي كالاۋ شەكلىدە بارىدىغان بارىدىغان فرۇكەكەدا سەھىمەتنى لاپۇۋى ئاساسىيەتتە ۋە بە شىۋازىكى شىۋا ۋە رىك ۋە پىك دابەش كراۋن لە ناۋ فرۇكەدا بەۋ جۇرەى كە ھاسەنگى ﴿بەلەنس﴾ فرۇكەكە جىگىرىت لە كاتى فرىن دا .

۹. سنورى بەكارھىنانى فرۇكە : Aero plane Predominance operating Limitations

پىۋىستە فرۇكە كاتىك بەكاربھىنرىت كە پەيپەۋكردىنى ئەۋ پىۋىستى ۋە رىكار ۋە پىۋەرانەى تايىبەتن بە تۆكەمەى فرۇكەكەۋە ۋە دىارى كراۋن لەلايەن ۋولاتى تۆمار كەردەۋە ﴿Registry State﴾ بگۇنجىت لەگەل پىۋەر ۋە ستاندرەكانى ھاتوۋ لەم پاشكۇيەدا .

۱۰. ئامىر ۋە ئامرازەكانى فرۇكە ۋە دۇكۇمېنتەكانى گەشت :

Aero plane Instrument Equipment and Flight Documents

كاتىك دەۋىستىت فرۇكەيەك بفرىت بۇ گەشتىكى بازىرگانى پىۋىستە :

- ا- كۇپىيەك لە بىرونامەى Operators مەكى تىدابت .
- ب- كۇپىيەك لە رەۋشەكانى بەگەرختىنى تايىبەت بە جۇرى فرۇكەكە بەۋ شىۋەيەكە لە بىرونامەكەدا ھاتوۋە Air craft operation Specifications .
- ت- لىستىكى پەسەندىكاراۋ لەلايەن ۋولاتەكەۋە بەۋ ئامىر ۋە ئامرازەكانى كە پىۋىستە لەسەر فرۇكەكە ھەبىت بۇ ئەۋەى لەكاتى پىۋىستەدا ۋە لەكاتى رۋودانى ھەر كەم ۋە كۇپىيەك لەۋ ئامىرانەدا فرۇكەۋان بىتوانىت بىرپارى خۇى ۋەربىرىت .

۱۱. ئامپىرەكانى پەيوەندى و كەشتىەوانى :

Aero Plane Communication & Navigation Equipppers

پىۋىستە ھەممو فرۇكەيەك ئامپىر و ئامرازى پەيوەندى رادىيۇى تەۋى لەسەر دابمەزىت بۇ دابىن كىردى پەيوەندىيەكان بە ھەردوو ئاراستەى وەرگىرتن و ناردن لەگەل لايەنى بەرپىرس بۇ چاۋدىرى كىردى فرۇكەكە لە يەكەى چاۋدىرى فرۇكەخانەكە و دىئايى لە وەرگىرتنى زانىيارىيەكانى كەشئاسى لەھەر كاتىك لە كاتەكانى گەشتەكەدا ھەروھە دابىن كىردى پەيوەندى دووسەر بەلانى كەم لەگەل وىستەگەيەكى فرۇكەوانى زەمىنى ﴿وحدة الطيران﴾ ، ھەروھە ئەو ئامپىر و ئامرازە پەيوەندىيەكانە بتوانىت دابىنى پەيوەندى بىكات لە كاتى Emergency لەسەر لەرەلەرى Emergency بۇ فرۇكەوانى شارستانى 121.5 مىگاہىرتز ، ھەروھە ۋەك باس كرا تەۋاۋى ئامپىرەكانى كەشتىەوانى ﴿اجهزة ملاحية﴾ لەسەر فرۇكەكە ھەبىت بەو شىۋازەى بتوانىت گەشتەكەى جىبەجىبىكات .

۱۲. بەرپىرسىارىتى Operator بەچاكسازى فرۇكەكەۋە:

Operator Maintenance possibility لەسەر Operator ى فرۇكەكە پىۋىستە دىئىا بىت لەۋەى پىرۇسەى چاكسازى و دەستەبەرى تۆكەمەى ﴿ضمان الجدارة﴾ بۇ فرىنى فرۇكەكە بەشىۋەيەكى شىاۋ جىبەجى دەكرىت كە بەپى پىۋەرە پەسەندىكراۋەكانە لەلایەن وولاتى تۆماركەرەۋە ھەروھە دىئىا بىت لەۋەى كە ئامپىرەكانى بەگەرخستنى فرۇكەكە و ئامپىرەكانى Emergency پىۋىست بۇ گەشتەكە شىاۋن بۇ بەكارھىنان لەگەل بىروانامەى تۆكەمەى فرۇكەكە Air Worthiness .

۱۳. دەستەى گەشتى فرۆكەكە: Aero plane Flight Crew

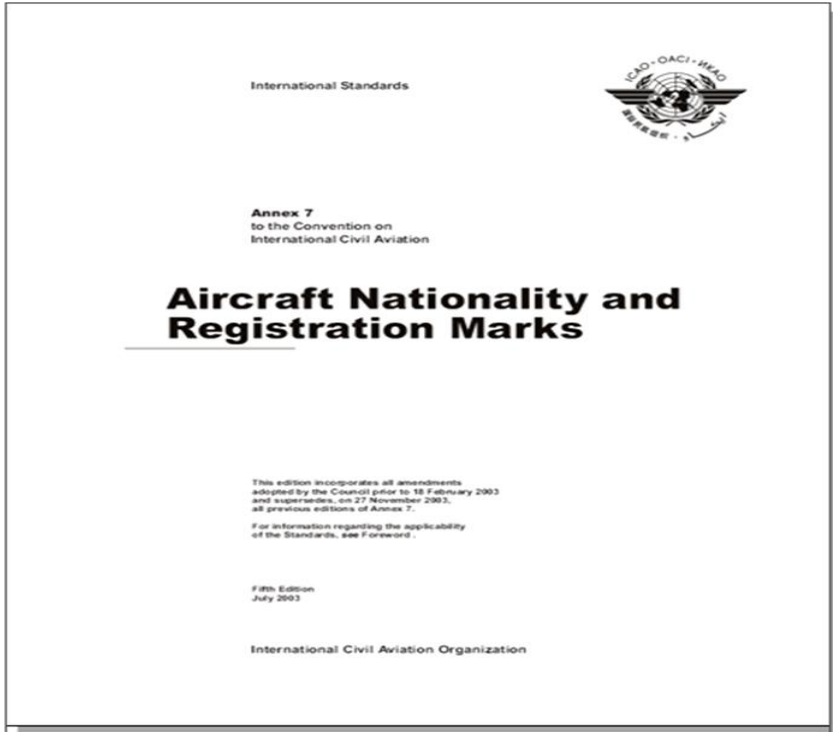
ژمارەى ئەو كەسانەى كە دەستەى فرۆكەوانى پىكدەھىنن بۇ كاتى فرېنى فرۆكەكە پېويستە كەمتر نەبىت لەو ژمارەيەى كە ديارى كراوہ لە پرونامەى بەگەرخستن ﴿دليل التشغيل﴾ و نابىت ژمارەكەى كەمتر بىت لە لانى كەمى ئەو ژمارەيەى كە ديارى كراوہ لە پلانى گەشتەكە و دۆكۆمنىتەكانى ھاوپىچ لەگەل پرونامەى تۆكمەيى فرۆكەكە .

پاشكۆى ژماره حەوت

۱. رەگەزنامەى فرۆكەكان و نیشانەى تۆمارکردنیاں :

: Aircraft Nationality & Registration Mark

هاوشيوەى ھەر جۆرە ئامىر و ئۆتۆمبىللىك چۆن پېيويستە ژمارە و سالانەى ھەبىت و تۆمار كرابىت لە يەككىك لە دەزگا تايبەتمەندەكاندا بە ھەمان شيوە ھەر فرۆكەيەك كە دەخريتە گەر پېيويستە رەگەز و ناوئيشانىكى ھەبىت كە تايبەت بىت تەنھا بەو فرۆكەيە .

بەپىى بەندى ﴿٢٠﴾ لە رېكەوتننامەى شيكاگو بۆ يەكەم جار لە رۆژى ٨ Feb ١٩٤٩ بېياردرا لەسەر پابەندکردنى وولاتانى ئەندام بۆ تۆمارکردنى رەگەز و جۆر و ناوئيشانى فرۆكەكان و لە رۆژى ١ July ١٩٤٩ بېيارەكە چوووە بوارى جىبەجىکردنەوہ .

۲. پېكھاتەكانى رەگەزى فرۆكە و نىشانەى تۆمارکردنى :

Nationality and Registration Marks to be used

رەگەزى فرۆكە و نىشانەكەى ﴿لۆگۆكەى﴾ پېك دېت لە ژمارەيەك پېت يان ژمارە يان تىكەلېك لە پېت و ژمارە ئەو پېت و ژمارانە لەلایەن ئەو وولاتەو دادەنرېت كە تيايدا فرۆكەكە تۆمار دەكرېت و ئەو نوسىنانە ماوہ ماوہ نوئ دەكرېنەوہ لەلایەن ھەمان ئەو وولاتەى كە فرۆكەكەى تيا تۆماركراوہ .

ئەگەر سەيرى لاشەى (بۆدى) ھەر فرۆكەيەك بكرېت لە يەكېك لە شوپنەكانى كە ديارە بۇ بېنەر رەگەز و نىشانى فرۆكەكە نوسراوہ .

۳. شوپنى جېگىرکردنى رەگەز و نىشانەى فرۆكەكە :

Location of and Registration Marks

رەگەز و نىشانەى فرۆكەكە لەسەر رووى دەرەوہى لاشەى (بۆدى) فرۆكەكە دادەنرېت يان رەنگ دەكرېت كە بەشىوہيەك ديار و ئاشكرا بېت لەگەلېشيا پېويستە قەبارە و جوړى ژمارە و پېتەكان يەك Size بن واتە ھاوشېوہبن لە قەبارەدا .

۴. جوړى ھېماى رەگەز و نىشانەى فرۆكە :

Type OF characters for Nationality and Registration Marks

پېويستە ئەو پېتانەى كە رەگەزى فرۆكەى پى ديارى دەكرېت قەبارەكەى گەورە بېت بە پېتى رۆمانى بنوسرېت بى ھېچ خواروخېچيەك و پېويستە پانى ھەر پېتېك يەكسان بېت بە سىيەكى بەرزىەكەى ﴿بېجگە لە پېتى | و ژمارە ۱﴾ و ھېلەكان راست و جېگىر و روون ئاشكراين بە رەنگېك نوسرابن كە تەواو جياواز بېت لەرەنگى لاشەى (بۆدى) فرۆكەكە ، پېويستە ئەستورى پېت يان ژمارەكان يەكسان بېت بە شەش يەكى بەرزىەكەى .

۵. تۆمارى رەگىز و نىشانەى تۆمار :

Register of Nationality and Registration Marks

تىبىنى	• نىشانەى تۆمارى فرۇكەكان	ناوى وولات
پىتى يەكەم و دوووم و ژمارەى يەكەم و دووومى نىشانەى تۆمارى فرۇكەى ھەر وولاتىك لەلايەن رېكخراوى فرۇكەوانى شارستانىيەو دىارى ئەكرىت و پىتەكان يان ژمارەكانى دىكە وولاتەكە خۇى ھەلى دەبىژىرىت .	• CG و سى پىت دىت	كندا
	• B و جەند ژمارەيك دىت	الصين
	• SU و سى پىت دىت	مصر
	• F و جوار پىت دىت	فرنسا
	• D و جوار پىت دىت	المانيا
	• EP و سى پىت دىت	ايران
	• YI و سى پىت دىت	العراق
	• JY و سى پىت دىت	الأردن
	• 9K و سى پىت دىت	الكويت
	• HZ و سى پىت دىت	المملكة العربية السعودية
	• SE و سى پىت دىت	السويد
	• TC و سى پىت دىت	تركيا

	• A6 و سى پىت دېت	الإمارات العربية المتحدة
	• G و سى پىت دېت	بريطانيا
	• 4U و سى پىت دېت	الأمم المتحدة
	• N و جەند ژمارەك دېت	الولايات المتحدة

پيويستە لەسەر ھەر وولانتىكى ئەندام لە ICAO تۆمارىكى تايبەتى ھەبىت كە تيايدا سەرجهەم ئەو زانىارىانە لەخۆ بگرىت كە تايبەتە بەو فرۆكانەى لەو وولاتەدا تۆماركراوہ وەك سەرچاوەیەكى باوەرپيكراو بەكاربھيئىرىت لەھەر كاتىكدا كە پيويست بكات .

نیشانەى تۆمارى فرۆكەكە

چەتەل ئەۋرەتەك لە نیشانەكانى كۆمپانىا
فروگەمونيەكان

پاشكۆى ژماره ههشت

1. تۆكمه‌يى فرۆكه بۆ فرين: Air worthiness of Aircraft

هەر چۆن ئۆتۆمبیل يان ئاميرىكى ميكانيكى گواستنه‌وه له پيناو سه‌لامه‌تى كارکردنى پيويسته دئنيایى هه‌بیت له تۆكمه‌يى و دروستى به‌ش و پيکهاته‌کانى پيش به‌کاره‌ييان له‌سه‌نته‌ر و لایه‌نه‌کانى تايه‌ت پشکينى بۆ ده‌کريت به‌و شيويه و وردتر و قولتر فرۆکه‌ش پيويسته پيش به‌کاره‌ييانى يان وهرز وهرز پاش به‌کاره‌ييانى لایه‌نى تايه‌تمه‌ند هه‌ستيت به‌پشکينى ته‌واوى به‌ش و ئامير و ئامرازه‌کانى بۆ دئنيا بوون له‌سه‌لامه‌تى و دروستى فرۆکه‌که بۆ فرين و به‌کاره‌ييانى .

ئهمه له کاتيکدايه ئه‌گه‌ر ئۆتۆمبيلیک له‌سه‌ر زه‌وى په‌کى بکه‌ويت تا ئاستیک سهرنشینه‌کان زيانيان پى ناگات به‌لام ئه‌گه‌ر فرۆکه‌يه‌ک له ئاسماندا که‌م و کورپى تيا رووبدات و په‌کى بکه‌ويت مه‌ترسيه‌که‌ى زياتره و سهرنشینه‌کانى ده‌که‌ونه مه‌ترسيه‌وه ره‌نگ بىت کاره‌ساتى ئى بکه‌ويته‌وه بۆيه بۆ دئنيا بوون له تۆكمه‌يى فرۆکه ئه‌نجومه‌نى ريکخراوى (ICAO) له رۆژى ۱ March ۱۹۴۹ هه‌ستا به‌دانانى پيوه‌رى نيوده‌وله‌تى ستانده‌رد له‌گه‌ل چهند پيشنيار و پاسپاردیه‌ک سه‌بارت به تۆكمه‌يى فرۆکه به‌پى به‌ندى ۳۷ له ريکه‌وتنى شيکاگو له‌زير ناوى پاشكۆى ژماره ۸ ﴿﴾ Annex 8 که له بنه‌رهدا و له‌به‌ر گرنگى بابته‌که له‌سى به‌ش پیک هاتوه :

به‌شى يه‌که‌م – پيناسه‌ى بابته‌کان .

به‌شى دووه‌م – ئه‌و پيوه‌رانه‌ى که په‌يوه‌ستن به تۆكمه‌يى فرۆکه بۆ فرين .

به‌شى سێيه‌م – لانی که‌مى ئه‌و پيويستiane هه‌بن له فرۆکه‌کاندا و په‌سه‌ند بکريت بۆ به‌کاره‌ييان له فرۆکه‌وانى شارستانيدا .

دەركردنى بىروانامەى سەرەتايى تۆكمەيى فرۆكە پرۆسەيەكە تاسنورېك درېژخايانە و چەندىن پرۆسە و تىستى تايبەت بە بەشەكانى فرۆكەكەوۋە لەخۆ دەگرېت ھەر لە لاشەى (بۆدى) و بزوينەر و ئامپىرە فرۆكەوانى و ئەو ئامپىر و بەشە گرنگانەى كە تىادا دانراون و كاردەكەن لەگەل فرېنى تاقىكرەنەو (Test Flight) و چەندىن پرۆسەى تر .

۲. دەركردنى بىروانامەى دروستى و ماوہى كاركردى :

Issuance and Continued Validity of Certificate of Air Worthiness

پېويستە بىروانامەى دروستى فرۆكەكە Air Worthiness بۇ فرېن لەلايەن يەكېك لە وولاتە ئەندامەكانەوۋە دەرىجىت دواى دۇنيابوون لە دىزايىنى فرۆكەكە كە بەشپوازيك بېت شياو و گونجاو بېت لەگەل ئامانجى دروستكرەنەكەى و دروستى بۇ فرېن ، ئەو دەزگايەش لەھەر وولاتىكى ئەندامدا كە ھەلدەستىت بەو كارە پىى دەوترىت ﴿دەستەى فرۆكەوانى شارستانى﴾ يان ﴿دەستەلاتى فرۆكەوانى شارستانى﴾ كە تىايدا كەسانى شارەزا و خاوەن دەستەلات زۆر بەوردى ھەلدەستن بە كارى پشكىن و تىست كردنى فرۆكەكە بەپىى چەندىن فۆرم كە لەلايەن دەستەلاتى فرۆكەوانى نېودەولەتى يەو (ICAO) ديارى كراوہ زياد لەوہش ھەر پەسەندكرەنىكى تۆكمەيى ماوہيەكى بۇ ديارى دەكرېت بۇ ئەوہى پاش بەسەر جوونى ئەو ماوہيە جاريكى تر تۆكمەيەكە نوئ بكرېتەوۋە بە پېچەوانەوۋە ئەو فرۆكەيە نابىت كارى پى بكرېت و ئەبىت لە كار رابگرېت تا دەركردنى بىروانامەى نوئ .

۳. زانيارى و سنورى بەگەرختنى فرۆكە :

Air craft Limitation and Information

پېويستە لە ناو ھەر فرۆكەيەكدا تۆمارىكى تايبەت ھەلېگرېت تىايدا لانى كەمى ئەو زانياريانەى تىادا نوسرابىت كە دۇنيايى بدات بە پشكنەرەكان Inspectors كە فرۆكەكە دروستە بۇ بەكارھىتان بۇ فرېنى ئەو جوۆرەى كە بوئ ديارى كراوہ و ھەرزانياريەكى ترى تيا نوسرابىت كە پېويست بېت بۇ دابىنكرەنى سەلامەتى فرۆكەكە .

دەستەلاتى فرۆكەوانى ھەر وولاتىكى ئەندام بۇى ھەيە لە ھەر كاتىكدا كە بىھوئىت بى ئاگادارى پىش وەخت بە كتوپر داواى تۆمارى تۆكمەيى فرۆكە بىكات يان ھەر فرۆكەيەك كە لەسەر زەوى ئەو وولاتە دەنىشيتەوہ و كاردانەوہى ھەبىت لە كاتى بوونى ھەر كەم و كورپەك كە كار بىكاتە سەر سەلامەتى فرۆكەكە و بار و شەمەك و سەرنشېنان تاسنورى قەدەغەكردنى فرېن دەتوانىت فرۆكەكە رابگرىت .

پىشكىنىنى فرۆكەيەك بۆمەبەستى پىدانى پروانامەى دروستى بۆ كاركردن

۴. ئەو زىيانانەى كە رووبەروى فرۆكەكان دەبنەوہ: Damage of Aircraft

پىشكىنىنى بزوئەمى فرۆكەكە

لەكاتى ڕوودانى ھەر كېشەيەك يان ڕووداويك كە لە فرۆكەيەك ڕوودەدات و زيانى فرۆكەكەى لى دەكەويەتەو وولاتى تۆماركەرى فرۆكەكە Registry state يان دەستەلاتى فرۆكەوانى وولاتە State civil Aviation كە بۆى ھەيە سنورى زيانەكان ديارى بكات تا چەنديش كاريگەريان ھەيە لەسەر تۆكمەيى و سەلامەتى فرۆكەكە و برپيار لەسەر ئاستى زيانەكە بدات بۆ ئەووى لە سنورى لانى كەمى تۆكمەيى Minimum تىپەرنەكات يان ھەر برپيارىكى گونجاوى تر .

۵. بەردەوامى كارگردنى پروانامەى تۆكمەيى :

Continuing Airworthiness of Air craft

لەسەر ھەر وولاتىكى ئەندام پيۆستە پيئىمايى و رېكارى تايبەت دابنيت بەو فرۆكانەى كە كيشى فرېنيان لە (۵۷۰۰) كگم زياترە و بۆ فرۆكەى ھەلى كۆپتەر كە كيشى فرېنيان لە (۳۱۷۵) كگم زياترە تيايدا جوړى زانيارىەكانى پەيوەست بە بەكارھيئانى فرۆكەكە جيگير بكریت ھەروەھا ديزاينەرى فرۆكەكە و ئەو لايەنەى كە چاكسازى فرۆكە ئەكات وەك لايەنى ھەلسەنگاندنى پروانامەى تۆكمەيەكە تۆمار بكریت .

UNITED STATES OF AMERICA DEPARTMENT OF TRANSPORTATION - FEDERAL AVIATION ADMINISTRATION SPECIAL AIRWORTHINESS CERTIFICATE			
A	CATEGORY/DESIGNATION Experimental PURPOSE Operating an Amateur-Built Aircraft		
B	MANU-FACTURER	NAME N/A	
		ADDRESS N/A	
C	FLIGHT	FROM N/A	
		TO N/A	
D	N- 9103D	SERIAL NO. 5220	
	BUILDER Dennis Douglas	MODEL Glastar SH-2	
E	DATE OF ISSUANCE 7/14/2004		EXPIRY Unlimited
	OPERATING LIMITATIONS DATED 7/14/2004		ARE A PART OF THIS CERTIFICATE
	SIGNATURE OF FAA REPRESENTATIVE Michael T. Robertson		DESIGNATION OR OFFICE NO. NM-FSDO-09
	Any alteration, reproduction or misuse of this certificate may be punishable by a fine not exceeding \$1,000 or imprisonment not exceeding 3 years, or both. THIS CERTIFICATE MUST BE DISPLAYED IN THE AIRCRAFT IN ACCORDANCE WITH APPLICABLE FEDERAL AVIATION REGULATIONS.		

FAA FORM 8130-7 (10/82) SEE REVERSE SIDE

پاشکوی ژماره نۆ

۱. ئاسانکارىيەكان و رايى كردن: Facilitation

لەرۆزى ۲۵ March ۱۹۴۹ ئەنجومەنى رېڭخراوى (ICAO) بېريارى لەسەر پيؤمر و ستاندره نيؤدەولەتيةكان و راسپاردەكانى پەيوەست بە ئاسانكارى و رايى كردن دەرکرد بە گەرانەوہ بۆ ماددى ۳۷ لە رېكەوتننامەى شيكاغوى تايبەت بە فرۆكەوانى شارستانى و پاشكوى ژماره ۹﴿ خرايە بوارى جىبەجىگىرەنەوہ لە رۆزى ۱ Sept ۱۹۴۹ .

۲. بنەماگىشتىيەكان: General principles

لەسەر ھەرتىكى ئەندام پيؤيستە پيؤمر و ستاندر و راسپاردە ھاتوودەكانى ئەم پاشكويە لەسەر ھەموو پرۆسەكانى پەيوەست بە فرۆكەكان جىبەجىگىت تەنھا ئەو ھالەتەنە نەبىت كە تايبەتە بە جۆريكى ديارى كراو لەپرۆسەى بەگەرخستن ، ھەروەھا ئەو وولاتانە پيؤيستە بەشيؤدەيەكى بەرفراوان تەكنلۇجىيائى زانىيارى بەكاربەھيئىت بۆ باشكردنى تواناي جىبەجىگىرەنە پيؤمەردەكانى پەيوەست بە فرۆكەخانەكانى وولاتەكەيى و جىبەجىگىرەنە راسپاردەكانى ئەم پاشكويە كە رېگرنىيە لە جىبەجىگىرەنە رېنمايە ناوخويى و لوكالىيەكان تا ئەو سنوردى سەلامەتى فرۆكەوانى شارستانى دابىن دەكات .

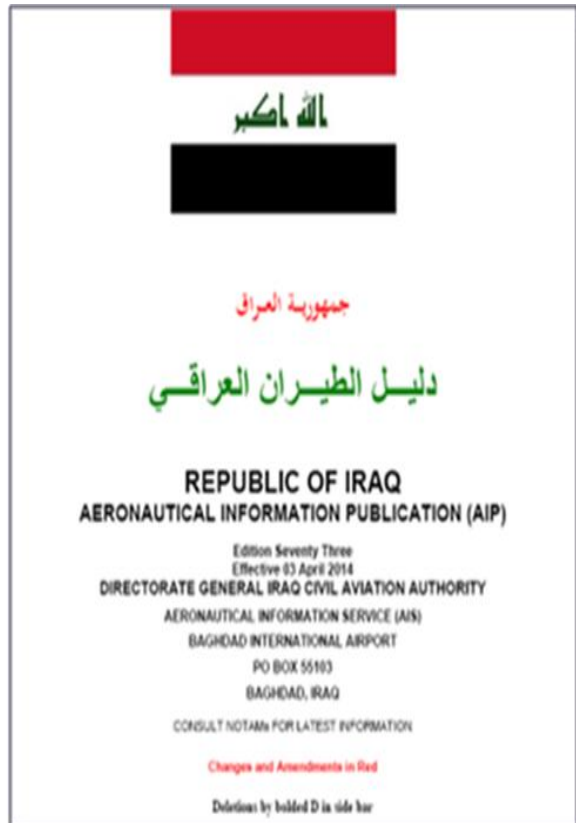
ولتلى ئەندام لە رېڭخراوى فرېلى شارستانى نيؤدەولەتى رېڭكرى تايبەت تا ئەنەين بۆ پيؤلى مۆلەتى نيشتەلەوى فرۆكەكان و كوزەر گرەنيان بەسەر ئاسمانى وولاتەكەتا

٣. هاتن و جئ هشتنى فرۆكهكان :

Entry of Aircrafts and Departure

لهسهر ههر دهولهتێكى ئەندام پێویسته كاربكات بۆ دانانی رێنمایی و پێومر و رێكاری تایبەت بۆ پێدانی مۆلەت بهو فرۆكانهی دێنه ناو ئاسمانی وولاتهكهوه له وولاتێكى ترى ئەندامی ICAO و جئهیشتنی یان دەرچوونی بۆ ئاسمانی وولاتێكى ترى ئەندام له ICAO بێ دروست كردنی گرفت بۆ دواكهوتنی فرۆكهكه و پاساوی بێ بنهما دروست نهكریت وه ههروهها پێویسته له دانانی ئەو رێكار و پێومرانه وولاتی ئەندام رهچاوی سهلامهتی فرۆكهوانی بكات بۆ ئەو فرۆكانهی داخڵی ئاسمانی وولاتهكهی دهبییت .

رابهری فرینى عێراقى كه تیاينا تهواوى
رێنمايهكانى تایبەت به فرینى تیا نوسراود
بۆ رێك خستنى فرین له ئاسمانى عێراق و
نیشتهنهدیان له فرۆكهخانهكانى عێراقدا

۴. په پوهه ست به فرۆکه وانی نیوده ولته گشتی و گه شتی بی خسته:

Arrangements Concerning International General Aviation and other Non Scheduled Flight

پيويسته له سهر هر وولاتيكي نه ندامي (ICAO) له بلاقراودي AIP څخه Aeronautical Information Publication څخه يو زانياري يه کاني فرۆکه وانی وولاته که ي پيويستيه کاني تايهت به دوکومينت و فورمي تايهت به ودرگرتي موله تي گه شتي فرۆکه کان ديارى بکات که به پي ي بانه ما کاني فرۆکه وانی نیوده ولته نه نجام ددرپت هه روه ها يو نه و گه شتانه ي که به خسته رپک نه خراون واته پيويستي کتوپر دروستي دهکات به په يره و کړدنې رپنمايه کاني ICAO ، پيويسته خاودن کو مپانياکاني هيلی ناسمانی يان (Operator) ي فرۆکه کان يو ودرگرتي موله ت نه و فورمه پرېکه نه وه پيش وخت بنيرپت يو ده ستلا تي فرۆکه وانی نه و وولاته ي گه شته که ي يو نه کريت تا له سهر بانه ماي زانياريه کاني نه و فورمه و بانه ما کاني سيستمي وولاته که موله ته که بدات

هاتن و روشتني که سه کان څخه رپوا څخه و کالاکانيان :

Entry And Departure of persons and their Baggage

ولاتاني نه ندام له (ICAO) له ريگاي بهرپرسي فرۆکه خانه کانه نیوده ولته ي يه کانه وه له وولاته کان پيويسته دلنبايت له دروستي ديزايني فرۆکه خانه کان و ناستي پيشکه وتن و کارى چاکسازي نه و ناميرانه ي که به کار ده ي نريت به شيوه يه کی شياو هه روه ها فرۆکه خانه کان پيويسته باشتري ناسانکاري و را يي کړدنې پيويست جی به جی بکمن تابتوانريت به خيرا يي و باشتري شيوه رپوان و ده سته ي فرۆکه وانی و کالو شمه ک و پوسته کان را يي بکري نه به و شيوه يه ي که پيويسته هه روه ها دلنبايت له جی به جی کړدنې کاروباره کاني گومرگ و کوچ و نيشينگه و هندروستي و چهند خزمه تگوزاريه کی تر وه ک فيتر نه ري و کوالتي کو نترول و که رنتينه ي کشتوکالی .

ناسانکاری بو ریواکان

ناسانکاری جوئهی کمل و پهل ریواکان

پیویسته نهو خزمه‌ت‌گوزاریانه‌ی له فرۆکه‌خانه‌کان پیشکەش دەرکێت به‌شیوازیك بیټ که به ئاراسته‌ی پیشکەوتن ئەنجام بدرێت شان به‌شانی نهو گەشە‌سە‌ندنانه‌ی که له‌بوارێ گواستنه‌وه‌ی ئاسمانیدا روونه‌دات به‌ ته‌ریب له‌گه‌ڵ پیشکەوتن و دابینکردنی ئامیر و پیویستی ئاسایش به‌رانبه‌ر به‌و مه‌ترسیانه‌ی که روو له‌ زیادبونن .

پشکینینی شەگەگەکان بە سۆنار

پشکینینی گەسەکان

دانانی رێنمایی ئاسانکاری یۆ رێواکان

نيشتنه وه له فرۆكه خانه يه كى نيوده ولته تى :

Landing Elsewhere than at Non- International Airport

هەر وولاتيكي ئەندام پيويسته ههنگاوى پيويست بنيت بو دلتيا بوون له بوونى توانا بو
پيشكهشكردى چى پيويسته يان چى دهتوانريت بو يارمهتى فرۆكه يه ك كه فرۆكه وانه كهى ناچار
بوو يان ناچار دهيت بو نيشتنه وه له هەر فرۆكه خانه يه ك له دهره وهى فرۆكه خانه نيوده ولته تيه كانى
وولاته كه به واتاي ئه وه هەر فرۆكه يه ك به پيوى ويستى فرۆكه وانه كهى يان ناچار كردنى بو
نيشتنه وه له هەر فرۆكه خانه يه كى لوكالى ﴿Domestic Airport﴾ وولاتيك له ئەندامى
(ICAO) پيويسته ئه وه ندهى دهتوانريت يارمهتى نيشتنه وهى فرۆكه كه بدات به سهلامهتى .

پاشکوی ژماره ده

سیکته ریکی گرنگی بواړی فرۆکه وانی که به شاده ماری فرۆکه وانی ﴿عصب الطیران﴾ ناو دهریت ئه ویش په یوهندیه کانه واته ئه و سیستم و ریسا و ئامیر و ئامرازانه یه که په یوهندیه کانی نیوان به شه سهره کیه کانی فرۆکه وانی پی ئه انجام دهریت که له دوو توپی پاشکویه که دا ته و او ریکار و پیداویستی لایه نه هونه ریه کان دیاری کراوه ئه ویش پاشکوی ژماره ﴿۱۰﴾ په 10 Annex بو په پره وکردن و پرچاوکردن تا بتوانریت به شیوه یه کی ریک و پیک سه لامه تی و به سانای په یوهندیه کان ئه انجام بدریت .

چوار چور په یوهندی له فرۆکه وانیدا هیه: Aeronautical Telecommunication

۱. زهوی بو زهوی Earth to Earth .

۲. زهوی بو هوا ﴿ناسمان﴾ Earth to Air .

۳. هوا بو به زهوی Air to Earth .

۴. هوا بو هوا Air to Air .

به پیی بهندی ﴿۳۷﴾ له ریکه وتننامه ی شیکاگو بو یه که م جار سالی ۱۹۴۹ ئه نجومه نی ریک خراوی (ICAO) بریاری دا له سهر پیوهره نیوده و له تی یه ستاندر و راسپارده تایبه تی ه کانی تایبه ت به په یوهندی ﴿گه یانندن﴾ ه کانی فرۆکه وانی و ناوی پاشکوی ئه م بابته پاشکوی ژماره ۱۰ ﴿Annex 10﴾ یه و پوژی یه کی March سالی ۱۹۵۰ که و ته بواړی جی به جی کردن .

له بهر گرنگی بابته و راسپارده کانی ئه م پاشکویه پیکهاته و وورده کاریه کانی له چهند بهرگی که ریک خراوه که ژماره یان ﴿۵﴾ بهرگه .

به رگی په که م:

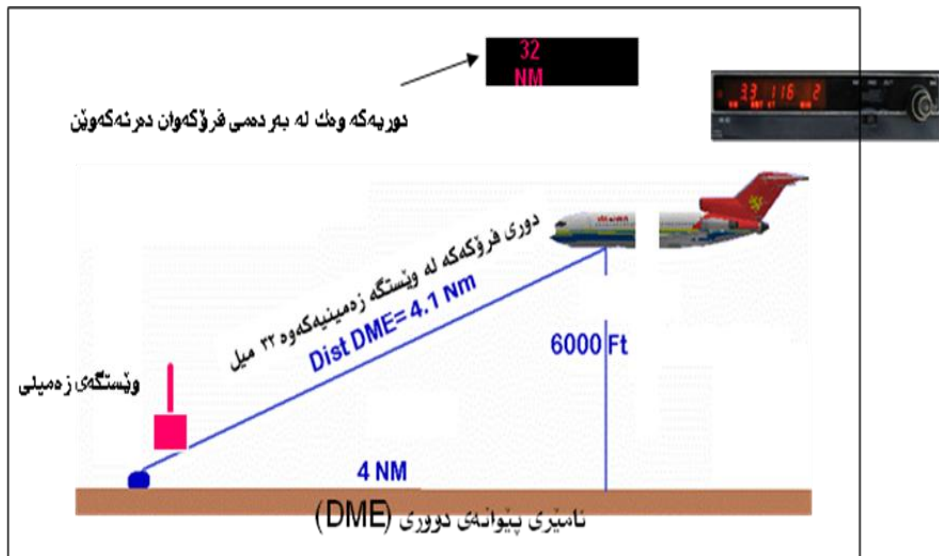
Radio Navigation Aids فرۆکه وانیه کان

۱. نامیره فرۆکه وانیه کانی تایبته به نزيك بونه وه و نيشته وه و به جی هیشتن:

Approach , Landing and departure Navigation Aids

نامیری روژنه (VOR)

بۇ كۆنترۆل كىردىن و ئاراستە كىردىن و چاودىرى كىردىنى پىرۇسەى نىزىك بوونەوہى فرۇكەكان
 Approach و نىشتەنەوہ بە ئامىر Instrument Landing System ILS نەم ئامىرانە
 بەكار دەھىنرىت :

- ا- سىستىمى نىشتەنەوہ بە ئامىر Instrument Landing System ILS .
- ب- سىستىمى نىشتەنەوہ بە مايكروويف Microwave Landing System MLS .
- ت- سىستىمى جىهانى بۇ كەشتىەوانى ھەواىى بە بەكارھىنانى مانگە دەست كىردەكان .
 Global Navigation Satellite System (GNSS)

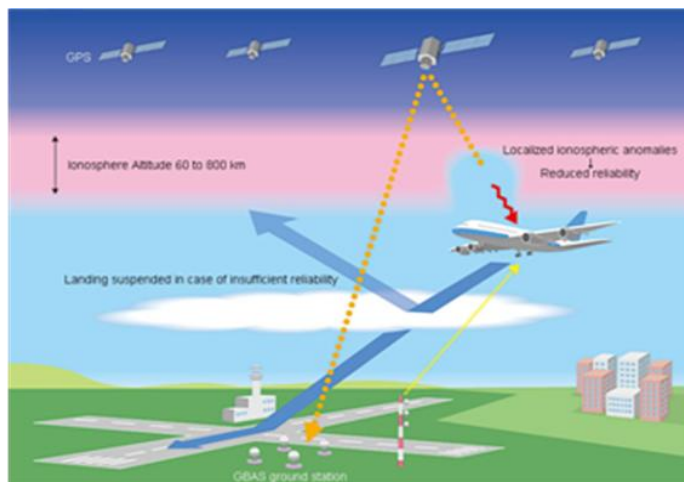

وئىستگى زەمىنى سىستىمى نىشتەنەوہى ئامىرى (ILS)

پىرۇسەى نىشتەنەوہى فرۇكەمىك بە بەكارھىنانى دىزگى نىشتەنەوہى ئامىرى

ھەر يەك لەو سیستمەنە كە دیاری كراوان چەندین رېكار و ئامرازی ھەيە بۆ رېكخستن و جیبهجی كردنی پروسەى نیشتنەو و نزیك بوونەو چەندین بابەتی گرنگ لە خو دەگریت .

مانگەدەست كرددگان لە میلاحی ئاسمانی

۲. ئامرازمەکانی كەشتیەوانی ھەوایی بۆ ماو و كورتەگان : Short-Distance Navigation

Aids

ئەم كۆمەلە ئامیرە چەند ئامرازیكى كەشتیەوانی دەگریتەو :

أ- رۆژنەى بى تەلى پەخشى ھەمە لایەنە بە لەرەلەرى زۆر بەرز

VOR-VHF Omni directional radio range

ب- پيۆەرى مەوداگان DME: Distance Measuring Equipment

ھەر يەك لەو دوو ئامیرەى ناوبران چەند جوړيكيان ھەيە لەسەر بنەماى مەوداى داپۆشینی کارکردنی سیستمەكە و جوگرافىای شوین و دانان و بەكارھيئانیان و جیگای فرۆكەخانەكە لەو ناوچەيەدا .

فرۆكەوان چاودىرى دۆخى فرۆكەكەى نەگەت لە قۇناغى نىشتىنەودا
لە مىللىرى نامىرى نىشتىنەود

۳. سىستىمى كەشتىهوانى ھەوايى بە بەكارھيئاننى مانگە دەست كردهكان

Global Navigation Satellite System (GNSS)

ئەم سىستىمە لە دواۋۇژدا دەبىتە سىستىمىكى نىۋەدەۋلەتى كە تەۋاۋى جىھان پەيرەۋى بىكات بۇ پالېستىكرىنى قۇناغەكانى فرۆكەۋانى لەسەر زەۋى و بە ھەمان شىۋە لە ئاسمانىشدا .

۴. تىست كىردنى ھەوايى و زەمىنى سىستىمى فرۆكەۋانىەكان Ground and flight testing

بۇ دابىن كىردنى سەلامەتى فېرىن و نىشتىنەۋەى فرۆكەكان و دلتىابوون لە دروستى ئامپىرە فرۆكەۋانىەكان تەۋاۋى ئەو ئامپىرانەى كە بەكاردەھيئىنرېن بۇ ۋەرگىرتىنى داتا و پەيۋەندىيەكانى فرۆكەكان بە شىۋەيەكى بەردەۋام دەچنە ژېر بارى پىشكىن و تىستى زەۋى و ئاسمانى بەپىي بەرنامە و خىشتەيەكى دىارىكراۋ لەلايەن رېكخراۋى (ICAO) ۋە بۇ ئەم تىستىنە دۆكۆمىنتى ژمارە (8071 ى ICAO) تەۋاۋى رېكار و پېۋەرەكانى بۇ تىستىكرىنى ئامپىرەكان دىارى كىردە كە پېۋىستە پەيرەۋىكرىت لەلايەن سەرچەم لايەنە پەيۋەندى دارەكانى بوارى فرۆكەۋانى بە تايبەت فرۆكەخانەكان .

۵. پیکهاتەى ئامپىرە فرۇكەوانىيەكان Specifications for Radio Aids

ا- سیستمى نىشتەنەوہ بە ئامپىر ﴿ILS﴾ پىك ھاتوہ لہ :

• سیستمى دىارى كوردنى پىگەى ئاسوئى فرۇكە

VHF Localizer Equipment – VHF

• سیستمى دىارى كوردنى ئاراستەى ستونى فرۇكە

VHF Glide path Equipment – VHF

• پيؤمى مەوداكان يان تىشكؤ

VHF Marker beacons or distance Measuring Equipment
(DME).

ب- رۆژنەى پەرش VOR – VHF

Specification for Omni – directional radio range (VOR)

ئەم ئامپىرە فرۇكەوانىيە لەسەر گوژمەيەك لەرەلەر كاردەكات لە نيوان 111.975 ميگاھىرتز و 117.975 ميگاھىرتز بەمەرجى ماوہى نيوان لەرەلەرىك و لەرەلەرىكى تر لە ۵۰ ھىرتز كەمتر نەبىت .

VOR ژمارەى ۳۶۰ دانە تىشك پەخش دەكات بە ھەوادا لەسەر شىوہى ﴿قوچەكىك كە نوکەكەى بؤ خواروہ بىت﴾ تا فرۇكەكە بتوانىت يەكك كە لەو تىشكانە وەرگىرت لە ھەر ئاراستەيەكى فرىندا بىت بە سوود وەرگرتن لە سیستمى ناو فرۇكەكەوہ ﴿VORى فرۇكەكە﴾ و بەھويەوہ فرۇكەوانى دەتوانىت شوئىنى خوى لە ھەوادا دىارى بكات و بزانيت .

ت- پېوهرى مهوداكان يان رډوشى تيشكوڭ :

Specification for Distance Measuring Equipment (DME)

ويستگهئى پهيودنلى زدميىنى / ناسمان

ئەم سىستىمە لە دووبەش پىك ھاتوو بەشىكىيان لەسەر زەوى دادەمەزىت و ئەوھى تريان لە ناو فرۆكەكاندا دا ئەنریت ھىچ كاميان بى ئەوى تر سوودى ئى وەرناكىريت ، ئەو ئامپىرەى كە لە فرۆكەكەدا دانراو دەتوانىت لەرەلەرى ئامپىرەكەى سەرزەوى وەربكریت و دورى فرۆكەكە لە شويىنى بەشەكەى سەر زەوى ديارى بكات ، لە فرۆكەوانى شارستانى دا دوو جوړ DME بەكاردەھيىنریت :

- پېوهرى مهوداكان جوړى DME/N ئەم جوړەيان لەگەل VOR دادەنریت لەسەر زەوى بو ماوہ دوورەكان تا ۵۰ ميلی دمریایى واتە تا دوورى (۹۰ كلم) سکنال پەخش ئەكات .

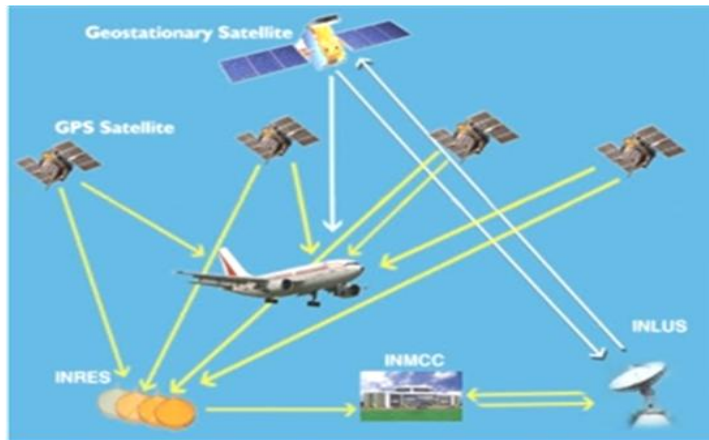
پەيودىلىك نىۋان فرۇكە و قوللى چاۋدىرى

- پېۋەرى مەۋداكان جۇرى DME/ P ئەم جۇرەيان لەگەل ILS دائەنرېت لە سەر زەۋى بۇ ماۋە كورنەكان تا مەۋداى ۲۵ مىلى دەريايى (۴۵ كلم) سىكنال پەخس ئەكات .

۶. پېداۋىستىەكانى سىستىمى جىھانى بۇ كەشتىەۋانى ھەۋايى

Requirement for the Global Navigation Satellite System (GNSS)

ئەم سىستىمە جىھانىيە كە بۇ كەشتىەۋانى ھەۋايى بەكار دەھېنرېت و خزمەتگوزارى فرۇكەۋانى دابىن دەكات بە سوود ۋەرگرتن لە مانگە دەست كردهكان بە بەكارھېنانى چەند ئامېرىكى ھەستىار كە لە ناو فرۇكەكاندا دانراون ، چەند جۇرېك لەم سىستىمە ھەيە ۋەك لە خوارەۋە روون كراۋەتەۋە :

بەکارھێنانی مانگە دەست کردەکان بۆ پەڕودنلێھەکانی فرۆکەوانی

- سیستمی جیھانی بۆ دیاری کردنی پێگە GPS Global Positioning System
- سیستمی جیھانی بۆ کەشتیەوانی ھەوایی بە بەکارھێنانی مانگە روسیە دەستکردەکان (GIONASS) .
- سیستمی مانگە دەستکردەکانی سەر فرۆکەکان .
- سیستمی کەشتیەوانی ھەوایی دانراو لەسەر مانگە دەست کردەکان .
- سیستمی زەمینی بۆ مانگە دەست کردەکان .

سیستمی نیشتنەوێ مایکرووێفی

Microwave Landing System MLS Specification

ئەم سیستەمە یەکیەکە لە سیستەمە گەرم و ھەستیارەکان کە بەکار دەھێنرێت بۆ پرۆسەى نزیک بوونەو و نیشتنەوێ فرۆکەکان بە ئامێر Approach and landing لەسەر فرۆکەخانەکان ئەم سیستەمە چەندین زانیاری سوود بەخش ئەدات بە فرۆکەوان بۆ دیاری کردنی پێگەى فرۆکەکەى و چەند زانیاریەکی تریش بەھۆى خستەیەکی پێکھێراو کە بە داتای زەوى بە ھەوا وەرئەگیرێت یارمەتى داپۆشینی ناوچەى یەکی فراوان ئەدات بە ھەردوو ئاراستەى ستونی و ئاسویی لە ناوچەى نزیک بوونەو و لە فرۆکەخانە Approach & Final .

رېكارى پەيوەندىيەكان Communication Procedures

۱. جۆرمەكانى خزمەتگوزارى گەياندىن و پەيوەندىيەكانى فرۆكەوانى Divisions of Services

گەياندىنى فرۆكەوانى دابەش دەكرىت بە چوار بەشەوہ لەسەر ئاستى جىهان :

- خزمەتگوزارى گەياندىنى جولائو Aeronautical Mobile Communication
- خزمەتگوزارى ملاحەى ھەوايى رادىيوى Aeronautical Radio Navigation Services
- خزمەتگوزارى پەخشى زانىارى فرۆكەوانى Aviation Information Publication Services

۲. كاتى پېشكەش كردنى خزمەتگوزارى گەياندىنى فرۆكەوانى

Extensions of Services and closing down of station

لەبەر ئەوہى جموجولئى فرۆكەكان لە ئاسمانى جىھاندا بئى وەستانە و لەمەوداى ۲۴ كاتژمېردا ئاسمانى جىهان جەنجالە بەفرېنى فرۆكەكان بۆيە پېويستە و پېستگەكانى پەيوەندى فرۆكەوانى بە بەردەوامى خزمەتگوزارىيەكانىيان دابىن بكەن و ئامپەرەكان بئى كەم و كورې لە كاردابن .

۳. تۆماركردنى پەيوەندىيە فرۆكەوانىيەكان Record of Communication

بۆ بەكارھيئەتى ئەو داتا و زانىارىيەكانى كە لە ميانى پەيوەندىيەكان بەكاردەھيئەت پېويستە سەرچەمىيان تۆمار بكرېن بۆ سوود وەرگرتن لەھەر كاتىك كە پېويست بېت ئەم تۆماركردنەش بەھوى چەند سىستېمىكەوہ دەبېت بە ئۆتوماتىكى يەككە لەو سىستېمانە Tape Recorder ى سەر زەويەكە لە فرۆكەخانەكاندا دادەمەزرىت و لە ناو فرۆكەكانىشدا Cockpit voice Recorder CVR كە سىستېمىكى تۆمارى دەنگە لە كابىنەى فرۆكەخانەدا دادەنرىت تۆمارى دەنگەكانى ناو كابىنەى فرۆكە تۆماردەكات و صندوقى رەش كە تەواوى ئەو پەيوەندىيەكانە تۆماردەكات كە لەسەر زەوى يان لە فرۆكەكانى ترموہ وەردەگىرىت .

۴. خزمەتگوزاری پەيوەندى فرۆكەوانىيە جېگىرەكان (AFS) Aeronautical Fixed Services

جوړەكانى خزمەتگوزارى پەيوەندى يە جېگىرەكان ئەمانەى خوارەوہن :

- ا- توړى پەيوەندىيە دەنگىەكانى تايبەت بە چاودىړى ئاسمانى .
- ب- توړى پەيوەندىيە تايبەتەكانى پەخشکردنى زانىارى بار و دوڅى كە ش و ھەوا .
- ت- توړى پەيوەندى زەمىنى جېگىر .

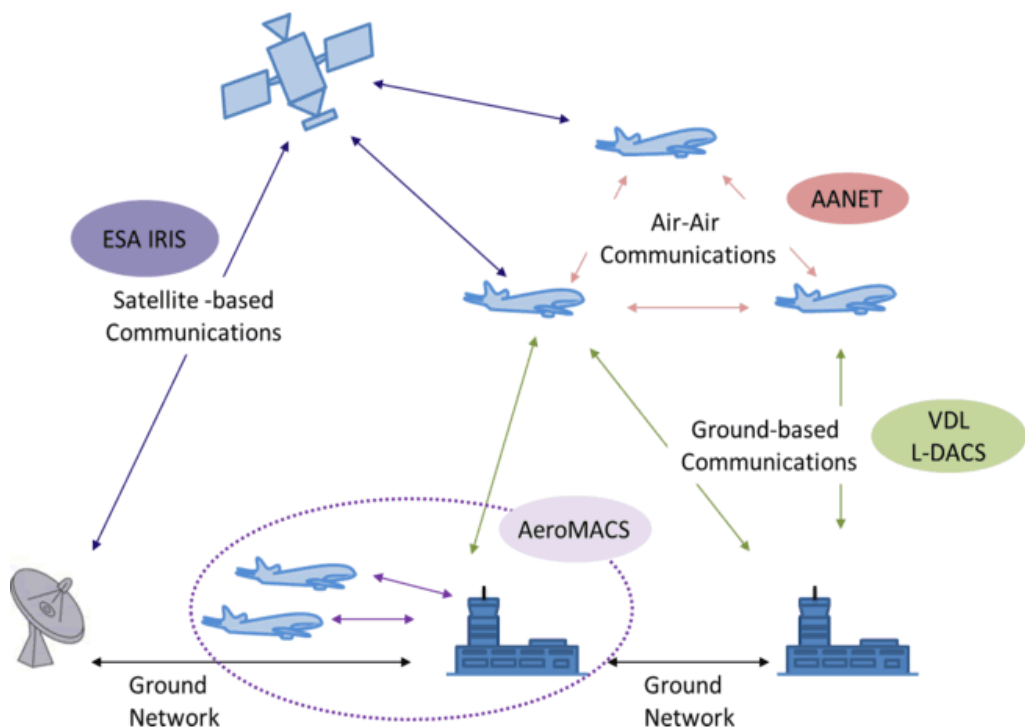
۵. خزمەتگوزارى پەيوەندى فرۆكەوانى جولاًو – پەيوەندىيە دەنگىەكان

Aeronautical Mobile Services – Voice Communication

بۇ يەكخستن و رېځخستنى ئەم جوړە پەيوەنديانە رېځخراوى فرۆكەوانى شارستانى نيودەولەتى چەند تېكستىكى زمانەوانى تايبەتى ديارى كردوه بۇ بەكارهينان لەلايەن ويستگەكانى فرۆكەوانى ﴿زەمىنى و لەسەر فرۆكەكان﴾ ، ھەروەھا رېځخراوى (ICAO) رېځگای داوہ بە بەكارهينانى زمانى لوكال له كاتى نەبوونى تېكستىك بۇ بابەتېكى نووى ئەگەر (ICAO) تېكستەكەى ديارى نەكردبوو بۇ رايى كردنى حالەتەكە .

خزمەتگوزارى كەشتىوانى ئاسمانى رادىوئىي Aeronautical Radio Navigation Services

ئەم خزمەتگوزاريە سەرجهم جوړ و سيستم و ئامرازەكانى كەشتىەوانى ھەوايى لەخو دەگرېت كە بەسيستمى رادىوئىي كاردەكات بۇ فرۆكەوانى شارستانى ، له كاتيكدە ھەر ويستگەك بۇ ماوہى ۲۴ كاترەمير له كاركردندا نەبوو پيوستە لەكاتى پيوستدا كە فرۆكەوان داواى كرد بخريته گەر يان ئەگەر لەلايەن ھەر لايەنىكى رېگەپيدراو يان نوينەرى ھەرمى كۆمپانيای فرۆكەوانى سەر بە فرۆكەكە داواى كرد بخريتهگەر .

بەرگی سی یەم :

سیستەمەکانی پەیوەندی Communication System

١. تۆری پەیوەندیە جیگیرەکان

Aeronautical Telecommunicating Nature (CATN)

ئەم جوۆرە پەیوەندی یانە لە فرۆکەوانی شارستانیدا بەکار دەهێنرێت بۆ پیشکەشکردنی خزمەتگوزاری پەیوەندی داتایی $\langle data \rangle$ لە ویستگەکانی خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی و کۆمپانیایەکانی فرۆکەوانی .

۲. په‌یوهندی‌یه‌کانی فرۆکه‌وانی جو‌لاو به به‌کاره‌یانی مانگه ده‌ست کرده‌کان

Aeronautical Mobile – Satellite Services (AMSS)

ئهم جوړه له په‌یوهندی‌یه‌کانی فرۆکه‌وانی به به‌کاره‌یانی و سوود وەرگرتن له مانگه ده‌ست کرده‌کان نه‌نجام د‌دریت به‌پ‌ی ر‌یکه‌وت‌نیکی ه‌ریمی «اتفاق اقلیمی» له نیوان ده‌وله‌تاندا که تیایدا نه‌و به‌شه له ئاسمان دیاری ده‌کریت که ئهم جوړه په‌یوهندی‌یه‌ی تیا به‌کارده‌ی‌نریت .

۳. لکی داتای راداری گه‌رانی لاوه‌کی – به‌ر‌ی‌گای S

SSR Mode S Air – Ground Data Link

رادار بۆ کۆن‌ترۆل کردن له‌س‌ر جم‌وجو‌لی ناسمانی

به‌کاره‌یانی تو‌ری په‌یوهندی‌یه لاوه‌کیه‌کان Modes ته‌نها بۆ داب‌ین‌کردنی نه‌و په‌یوهندی‌انه‌یه که په‌یوه‌ستن به سه‌لامه‌تی و ر‌یک‌کردنی گه‌شته‌که «انتظام الرحلة» .

۴. لکی داتا لەرەلەرە بۆلەندەکانی ئاسمانی - زەوی

VHF Air – Ground Digital Link CVDL

لە رینگەیی ئەم جوۆرە پەییوەندییە کە بەلەرلەری بۆلەند $\langle \text{VHF} \rangle$ بە ئەنجام دەگەیەنرێت داتاکانی بەرینگەیی VDL Mode 2 و VDL Mode 3 دابین دەکریت هەروەها بەرینگەیی VDL Mode 3 پەییوەندییە دەنگیەکان دابین دەکریت .

بەرگی چوارەم:

سیستمی بینگری و رینگرتن لە پیکدادان Surveillance and Collision Avoidance

System ئەم سیستەمە لە دوو بەشی سەرەکی پێک دێت کە ئەنجامی بەکارهێنانیان و سوود وەرگرتن لەو خزمەتگوزاریەکانە بۆ دابین کردنی سەلامەتی و بەرگرتنە لەهەر پرووادیەک کە پرووئەدات .

۱. راداری گەڕانی لاوەکی (SSR) Secondary Surveillance Radar

ئەم سیستمی رادارە لەلایەن ویستگەکانی چاودێری ئاسمانیەوه بە کارئەهێنرێت کە بەهۆی داتاکانیەوه دەتوانرێت شوێن و ئاراستەی جموجۆلی فرۆکەکە دیاری بکات هەروەها دەتوانێت لەسیستمی ناو فرۆکەکەوه چەند زانیاریەکی گرنگ وەرگریت وەک بانگەوازی فرۆکەکە $\langle \text{Call} \rangle$ و بەرزى یەکەى و لە هەمان کاتدا دەتوانێت وەلامى هەر پرسیار و پروونکردنەوهیەک بداتەوه کە لە سیستەمەکانی زەویەوه ئى دەکریت

۲. سیستمی ریگه له پیکدادانی سهر فرۆکهکان

Air borne Collision Avoidance System (ACAS)

ئهم سیستمه له سهر فرۆکهکان دادنه‌ریت و هیچ په‌یوه‌ندییه‌کی به سیستمه‌کانی سهرزه‌ویه‌وه نیه به‌کارئه‌هینریت بۆ به‌رگرتن له پیکدادانی فرۆکه‌کان ئهو کاته‌ی که مه‌ترسیان له سهر دروست ئه‌بیت له و کاته‌دا فرۆکه‌که هه‌لده‌ستیت به‌ده‌رکردنی ئاگادارکردنه‌وه بۆ کاپیتنی فرۆکه‌که بۆ به ئاگابوون له فرۆکه‌که‌ی به‌رانبه‌ری و له‌کاتی نزیک بوونه‌وه‌ی مه‌ترسیه‌که ئهم سیستمه هه‌لده‌ستیت به‌ده‌رکردنی رینمایی «به‌شیوه‌ی داتا و ده‌نگ» بۆ کاپیتنی فرۆکه‌که به‌و ریگیانه‌ی که پێویسته‌ بگه‌یته‌به‌ر بۆ به‌رگرتن له پیکدادان له‌گه‌ڵ فرۆکه‌که‌ی به‌رانبه‌ری .

به‌رگی پێنجه‌م:

به‌کاره‌ینانی شه‌پوله‌ رادیوییه‌کان بۆ په‌یوه‌ندیه‌ فرۆکه‌وانیه‌کان

Aeronautical Radio Frequency spectrum Utilization

ده‌زگی به‌رگرتن له پیکدادانی ناسمانی که رینمایی به‌ وینه‌ و ده‌نگ نه‌دا به‌ فرۆکه‌وان به‌نزیک بوونه‌وه‌ی دوو فرۆکه‌ له‌یه‌که‌تر

ئەم شەپۇلانە تايىبەتن بە سىستىمەكانى پەيوەندىدار بە بارى كىتوپرى و پىرۇسەكانى گەران و سۇراغ كىردن

(Frequencies for Emergency Locator Transmitters (ELTS) For Search & Rescue)

ھەرۋەھا ئەم شەپۇلانە چەند شەپۇلىكى دىارى كىرون كە بۇ Emergency و ئەو كاتانە بەكاردەھىنرىن كە رۇوداۋى فرۇكەكان رۇودەدات و گەران و سۇراغ كىردن دەست پى دەكات سەبارەت بەو رۇوداۋانە .

۱. شەپۇلەكانى سۇراغ كىردن و فرىاكەۋتن Search & Rescue Frequency

لەكاتىكىدا پىۋىست بكات لەپىرۇسەكانى گەران و سۇراغ كىردن بۇ پىزگار كىردن و فرىاكەۋتنى فرۇكە كارەسات بارەكان دەتۋانرىت لەرەلەرى 3023 مىگاہىرتز و لەرەلەرى 5680 مىگاہىرتز بەكاربەھىنرىن .

۲. چەپكە لەرەلەرىكى بەرزى جۇلاۋ بۇ خىزمەتگوزارى فرۇكەۋانى

High Frequency Bands Allocated to the Aeronautical Mobile Services

لە كاتى بەكارھىنانى لەرەلەرى نىۋان 2.8 مىگاہىرتز و 22 مىگاہىرتز پىۋىستە ئەۋە رەچاۋبكرىت كە كارىگەرى دروست دەكات لەسەر ئامرازەكانى پەيوەندى ئاساى كە پەيوەندى بە فرۇكەۋانىيەۋە نىيە بۇيە پىۋىستە لەكاتى بەكارھىنانى ئەو لەرەلەرانە رەچاۋى كارىگەرىيەكانىيان بكرىت لەسەر لەرەلەرى بەكارھاتۋى ئاساى لەناۋچەكەدا .

۳. بەكارھىنانى چەپكە لەرەلەرى نىۋان 117.975 مىگاہىرتز و 137.000 مىگاہىرتز

Utilization in the frequency band 117.975 – 137.000 MHz

لە كاتى بەكارھىنانى ئەم چەپكە لەلەردە پىۋىستە نىزمىن لەرەلەرى 118.000 مىگاہىرتز بىت و بەرزىن لەرەلەرى 139.975 مىگاہىرتز بىت و جىۋاۋى نىۋان لەرەلەرىك و لەرەلەرىكى دى لە 8.33 كىلۇھىرتز كەمتر نەبىت .

پاشکوی ژماره یازده

Air Traffic Services

له مانگی Oct یه کهم سالی ۱۹۴۵ لیژنه ی تایبته به ریساگانی ئاسمانی ﴿قواعد الجو﴾ و چاودی ری جموجوئی ئاسمانی ههستا به دانانی چهند پیوه ریگی نیوده وه تهی ستانده رد و چهند راسپاردهیه کی په یوهست به چاودی ری جموجوئی ئاسمانیه وه و دوا ی پیدا چوونه وه و هه موار کردنه وه ی له لایهن لیژنه که وه ئه نجومه نی ری کخرا وه که بریاری دا له سه ر جی به جی کردنی پاشکوی ژماره ۱۱ Annex 11 ﴿ له Feb ۲۵ سالی ۱۹۴۶ .

۱. دیاری کردنی کایه ی ئاسمان و ئه و فرۆکه خانانه ی خزمه تگوزاری فرۆکه وانی پیشکەش ده که ن

Portions of Airspace and Aerodromes Where Air traffic Services Will be Provided

له ئه مانجیه کی چاودی ری ئاسمانی
بهر گرتنه له پیکلاهی فرۆکه گن
له ئاسمان و له سه ر زو ی فرۆکه خانه گن

دهسته لاتی فرۆکه وانی شارستانی هه ر ده وه ته یکی ئه ندام له ری کخراوی فرینی شارستانی نیوده وه ته ی (ICAO) پیویسته (کایه) ی مه ودا ی ئاسمانه که ی ئه و فرۆکه خانه یه که خزمه تگوزاری فرۆکه وانی تیایدا جی به جی ده کریت دیاری بکات بیجگه له و حاله تانه ی که دوو ده وه ته ی ئه ندامی دراوسی له سه ری ریک ده که ون که یه کیکیان هه ستیت به پیشکەشکردنی ئه و خزمه تگوزاریانه له ئاسمانی هه ردووکیاندا .

۲. ئامانجەكانى خزمەتگوزارى جموجۇلى ئاسمانى Objectives of Air Traffic Services

ئەو خزمەتگوزىيانەى كە لەبواری فرۆكەوانىدا جىبەجىئەكرىت و پىشكەش ئەكرىت لە پىناو دابىنكردن و ھىئانە دى ئەم ئامانجانەى خوارەو دەبىت :

أ. بەرگرتن لە پىكدادانى نىوان فرۆكەكان .

ب. بەرگرتن لە پىكدانى فرۆكەكان لەناوچەى مناوهرى فرۆكەخانە maneuvering area لەگەل بەربەستى زەمىنىەكانى ناوچەى فرۆكەخانە .

ج. پارىزگارى لەخىرايى و رىكخستى بەرىكردى جموجۇلى ئاسمانى .

د. پىشكەشكردى ئاموژگارى و رىنمايى بەسود بۇ دابىن كرىدى سەلامەتى فرۆكە و رىك و پىكى گەشتەكەى .

ه. پى راگەياندى رىكخراوەكانى پەيوەست بەو فرۆكانەى كە پىويستىان بە لىكۆلىنەو و سۇراغ و فراكەوتن ھەيە و پىشكەشكردى ئەوەندەى لە توانادايە بۇ يارمەتى دانيان .

فرۆكەى بوينگ ۷۷ ى ھىلى ئاسمانى بەرىتانی لە

فرۆكەخلى ھىثرو/لندن-۲۰۰۸

Divisions of the Air Traffic Services

شېۋەكانى خزمەتگوزارى جموجۆلى ئاسمانى ئەم جۆرانەى خوارەۋەى لەخۆ دەگریت :

ا. خزمەتى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى بۆ بەدى ھىنانى خالەكانى ا. ب. ج. ي سەرەۋە و ئەم خزمەتانەى خوارەۋە لەخۆ دەگریت :

• خزمەتکردنى چاودىرى ناۋچەى ﴿خدمه مراقبه المنطقة﴾: پېشكەش كردنى

خزمەتگوزارى بۆ چاودىرى جموجۆلى فرۆكەكان بۆ بەدى ھىنانى خالەكانى ا. ج. ي سەرەۋە .

• خزمەتکردنى چاودىرى ناۋچەى نزيك بونەۋە ﴿Approach﴾: پېشكەش كردنى

خزمەتگوزارى بۆ چاودىرى جموجۆلى فرۆكەكانى ھاتوو بۆ فرۆكەخانەكان و ئەوانەى فرۆكەخانەكان بە جى دەھىلن بۆ دابىن كردنى خالەكانى ا. ج. ي سەرەۋە .

• خزمەتگوزارى چاودىرى فرۆكەخانە : پېشكەش كردنى خزمەتگوزارى بۆ چاودىرى

جموجۆل لە فرۆكەخانەكان بۆ بەدى ھىنانى خالەكانى ا. ب. ج. ي سەرەۋە .

ب. خزمەتگوزارى زانىيارىيەكانى فرۆكەۋانى ﴿خدمات معلومات الطيران﴾ بۆ بەدى ھىنانى

خالى ﴿د﴾ ي سەرەۋە .

ج. خزمەتگوزارى ئاگادار كىردنەۋە ﴿خدمات التنبيه﴾ بۆ بەدى ھىنانى خالى ﴿ه﴾ ي

سەرەۋە .

فرۆكەى سەربىزى جوۆرى بويىنغ (C-17A) بزوئىنەردەكى
گرى گرتوود - ۲۰۰۶

پۆلىنى كاپەكانى ئاسمان Classification of Air space

كاتىك له تىكستى سەرەو دەروانىن تى دەگەين ئەو ئاسمانەى كه فرۆكەكان تىدا دەفەن لەگەل ناوچەى ئاسمانى فرۆكەخانەكان پۆلىن كراون ، پۆلىنىەكەش پۆلىنى ئەو جوۆرە فرىنەىە كه فرۆكەكان پى دەفەن بەسود وەرگرتن لە ئامىرەكانى ناو فرۆكەكە و ئەوانەى سەرزەوى و جوۆرى ئەو خزمەتگوزارىانە (بەهوى پەيوەندىەكانەو) پىشكەش دەكرىن .

پۆلىن A: لەم جوۆردا له ئاسمانى فرىن تەنھا رىگە بەو فرۆكانە دەدرىت بفرىت كه پەىرەوى فرۆكەوانى بە ئامىر IFR دهكات لەگەل هىشتەووى ماووى رىگەپىدراوى ياساى نىوان فرۆكەكان الفصل القانونى بين الطائرات .

پۆلىنى B: لەم جوۆردا رىگە بەو فرۆكانە دەدرىت بفرىت كه بەپىى ياساى فرىن بە ئامىر IFR و ياساى فرىن بە چاو VFR و خزمەتگوزارىان پىشكەش دەكرىت لەگەل هىشتەووى ماووى رىگە پىدراوى نىوان فرۆكەكان .

پۆلینی C: لەم جۆردا رینگە بەو فرۆکانە دەدریټ کە بفریټ بەپێی یاسای فرین بە ئامیر IFR (Insurant Flight rule) و فرین بەچاو VFR (Visual Landing Rule) لەگەڵ پێشکەشکردنی خزمەتەکانی جموجۆلی ئاسمانی بۆ هەموو فرۆکەکان ھەروەھا ھێشتنەوێ ماوەی نیوان هەموو فرۆکەکان ئەو فرۆکانەی کە IFR پەپرەودەکەن و ھەروەھا ھێشتنەوێ ماوەی نیوان ئەو فرۆکانەی کە VFR پەپرەودەکەن و ئەوانەی IFR پەپرەودەکەن و لەگەڵ پێدانی زانیاری فرۆکەوانی بەوانەی VFR پەپرەودەکەن .

پۆلینی D: لەم جۆردا رینگە بەو فرۆکانە دەدریټ کە بفریټ بەپێی یاسای فرین بە ئامیر IFR و بەپێی یاسای فرین بەچاو VFR لەگەڵ پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی بۆیان و جیاکردنەوێ ئەو فرۆکانەی پەپرەوێ IFR دەکەن لەگەڵ فرۆکەکانی تر کە IFR پەپرەو دەکەن لەگەڵ پێشکەشکردنی زانیاری جموجۆلی ئاسمانی بۆ ئەو فرۆکانەی پەپرەوێ VFR ئەکەن لەگەڵ پێدانی زانیاری جموجۆلی ئاسمانی بەو فرۆکانەی پەپرەوێ VFR دەکەن .

تێبینی: پۆلینی ئاسمانی فرۆکەخانەی سلیمانی لە پۆلینی D یە

پۆلینی E: لەم جۆردا رینگە دەدریټ بەفرین ئەو فرۆکانەی کە پەپرەوێ IFR دەکەن و ئەوانەی پەپرەوێ VFR دەکەن بەو مەرجە کە خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی بدریټ بەو فرۆکانەی کە IFR پەپرەودەکەن و لەیەکتر جیا بکریټەو و هەموو فرۆکەکان سەرچەم زانیاریەکانی پەپرەوێست بە جموجۆلی فرۆکەکانی تر لەو ناوچەیەدا وەردەگریټ .

پۆلینی F: لەم جۆردا رینگە دەدریټ بەفرینی ئەو فرۆکانەی کە پەپرەوێ IFR دەکەن لەگەڵ ئەوانەی VFR پەپرەودەکەن بەو شیوازی خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی بکریټ بەشیوێ راپۆزکاری بۆ ئەو فرۆکانەی IFR پەپرەودەکەن و خزمەتگوزاری سەبارەت بە زانیاری فرۆکەوانی بۆ سەرچەم فرۆکەکان پێشکەش دەکریټ .

پۆلینی G: لەم جۆردا رینگە دەدریټ بەفرین ئەو فرۆکانەی پەپرەوێ IFR دەکەن و ئەوانەی VFR پەپرەودەکەن و خزمەتگوزاری زانیاریەکانی فرۆکەوانیان پێشکەش دەکریټ .

هه‌ماهه‌نگی نیوان دهسته‌لاتی چاودپیری جموجوچلی ئاسمانی و دهسته‌لاته سهربازیه‌کان

Coordination between military authorities and air traffic Services

پێویسته هه‌ماهه‌نگی ته‌واو هه‌بێت له نیوان دهسته‌لاتی سهربازی و دهسته‌لاتی چاودپیری جموجوچلی ئاسمانی بۆ به‌دی هێنانی ئالوگۆرکردنی زانیاریه‌کان به ئامانجی دابین کردنی سه‌لامه‌تی فرۆکه‌وانی .

ئهو خزمه‌تگوزاریانه‌ی که پێشکەشی فرۆکه‌کان ده‌کری‌ت له حاڵه‌تی کتوپریدا.

Services to Air craft in event of an. Emergency

له کاتی‌کدا هه‌ر فرۆکه‌یه‌ك رۆوبه‌رپرووی مه‌ترسی بووه‌وه که مه‌ترسی له‌سه‌ر فرۆکه‌که و یان ده‌ست درێژی نا یاسایی کرایه سهری پێویسته تا ئه‌وپه‌ری توانا گرنگی پێ بدری‌ت و خزمه‌تگوزاری پێشکەش بکری‌ت و پێش هه‌موو فرۆکه‌کانی تر خزمه‌تی بکری‌ت .

پاشكۆى ژماره دوازده

(Search and Rescue)

له كۆبوننهوهى دووهمى ليژنهى سؤراغ كردن و فرياكهوتنى رېكخراوى فرينى شارستانى كه له مانگى Nov سالى ۱۹۴۶ بهسترا تيايدا ليژنهكه پيؤمره ستاندره نيودهولتهتيهكان و راسپارده تاييهت به پرؤسهى سؤراغ كردن و فرياكهوتن واژوكرد كه له دووتويى پاشكۆى ژماره (۱۲) هاتبوو له رۆژى يهكى March ۱۹۵۱ كهوته بوارى جى به جى كردنهوه .

1. خزمهتگوزاريهكانى سؤراغ كردن و فرياكهوتن Search and rescue services

پيؤيستيه دهولته بهشداربوهكان له (ICAO) دا ههستن به دانانى رينمايى و ريكارى تاييهت به پرؤسهكانى سؤراغ كردن و فرياكهوتن دهولتهكه خوى بيت به تهنيا و يا K به ههماهنگ له نيوان يهكتردا له (كايهى) مهوداي ئاسمانى ههريمهكهيدا به شيوازيك دهستهبهري پيشكهش كردنى ئهوهى كه دهتوانرئت له يارمهتيدانى كهسهكان و ئهه لايهنهى روهبهرووى مهترسى دهبيتوهه و پيؤيستيه ئهه خزمهتگوزاريانهى پيؤيستيه له (۲۴) كاتزميردا بهردهوام بوونى ههبيت .

2. ناوچهكانى سؤراغ كردن و فرياكهوتن : Search and rescue services region

پيؤيستيه لهسهر ئهه دهولتهتانهى كه ريكهوتنيان له نيواندا مۆركراوه ههستن به ديارى كردنى ئهه ناوچهكانى دهچيته ژير سايهى ناوچهكانى سؤراغ كردن و فرياكهوتن كه خزمهتگوزارى سؤراغ و فرياكهوتنيان تيايدا پيشكهش دهكرئت .

۳. مەلۇمەت سەھكى و لاۋەكىەكانى ھەماھەنگ بۇ پىرۇسەى فىرىاكەۋتن :

Rescue Coordination centers and rescue sub centers

لەسەر دەۋلەتە بەشداربۈەكانى ICAO پىۋىستە سەنتەرىكى تايبەت بۇ ھەماھەنگى پىرۇسەى سۇراغ و فىرىاكەۋتن دابمەزىنن و ئەگەر پىۋىست بكات سەنتەرى لاۋەكى (ناۋچەى) تر دروست بىرىت بۇ ھەمان مەبەست و كاركردن لەو سەنتەرانەدا (۲۴) كاتزمىر بەردەوام بىت و كارمەندى تەۋاۋيان بۇ دابىن بىرىت كە تواناى بەكارھىنانى پەيۋەندى يە رادىۋكانيان ھەبىت كە تايبەت بە فرۇكەۋانى بۇ سۇراغ و فىرىاكەۋتن .

۴. ھاۋكارى نىۋان دەۋلەتەكانCope ration between states

بۇ باشتىر و خىراتىر جى بەجى كىردى پىرۇسەكانى سۇراغ كىردن و فىرىاكەۋتن بۇ ئەو رۋوداۋانەى كە دەقەۋمىن پىۋىستە رىكخراۋەكانى تايبەت بە سۇراغ كىردن و فىرىاكەۋتن تەۋاۋى ھاۋكارى و ھەماھەنگى يەكتىر بىكەن بەو شىۋازانەى كە جى بەجى كىردى پىرۇسەكە دابىن بكات .

۵. زانپارە تايبەتەكان بە دۇخە (بارە) مەترسى دارەكان : Information Concerning

emergencies

لەكاتى قەۋمانى ھەر رۋوداۋىكى مەترسىدار لەسەر فرۇكەكان و گەشىتنى ھەۋالەكە بەو رىكخراۋ و لايەنانەى كە پەيۋەستىن بە پىرۇسەى سۇراغ و فىرىاكەۋتنى پىۋىستە دەستاۋ دەست ئەو رۋوداۋە بە سەنتەرەكانى سۇراغ و فىرىاكەۋتن رابگەيەنن و ھەر زانىيارىەكىش كە لە بەردەستا ھەيە لە بارەى ئەو فرۇكەيەۋە بگەيەنرىتە سەنتەرى سەھكى پىرۇسەكە بۇ شىكىردنەۋەى بارو دۇخەكە و ۋەرگىرنى ھەنگاۋى پىۋىست ۋەرگىرنى بە پى ى پىۋەر و رىنمايە بەرجەستە كراۋەكان .

۶. رېكارە تاپبەتيەكانى نيوان سەنتەرەكان بۇ ھەماھەنگى لە قۇئاغە جياوازەكانى سۇراغ و

فرياكەوتن :

Procedures for rescue Coordination Centers during Emergency phases

ا- قۇئاغى گومان : Uncertainty phase

بە گومان كردن لەوہى كە فرۆكەيەك رۆوبەرپووى مەترسى بۆتەوہ لەسەر سەنتەرى ھەماھەنگ پيويستە بە شيۆەيەكى كارا ھەستيت بە پەيوەندى بە يەكەكانى خزمەتگوزارى جموجۆلى ئاسمانى و لايەنە پەيوەندى دارەكانى تر تا بتوانریت باشترین شيكردنەوہ بۆ حالەكە بكریت و دىراسە بكریت .

ب- قۇئاغى ئاگاداركردنەوہ : Alert phase

كە قۇئاغەكە چووە قۇئاغى ئاگاداركردنەوہ لەسەر سەنتەرى ھەماھەنگى پيويستە ئاگادارى يەكەكانى سۇراغ و فرياكەوتن بكتەوہ كەچى پيويستە بكریت و برپار بدریت لەسەر ھەنگاوەكان .

ج- قۇئاغى مەترسى : Distress phase

بە گەيشتنى قۇئاغەكە بۇ قۇئاغى مەترسى سەنتەرى ھەماھەنگ پيويستە دەم و دەست ھەستيت بە جى بەجى كردنى ئەو برپارانەى كە دراوہ بۆ رۆوبەرپو بونەوہى حالەتەكە .

۳. بەرپرسىيائىتى ئەو وولاتەى كە رووداۋەكەى تيا قەوماۋە

Responsibility of the State of Occurrence

لەسەر ئەو وولاتەى رووداۋى تيا قەوماۋە يان رووداۋەكەى تيا ئەقەۋمى ئەۋەندەى تۈانا ھەيە و ئەتۈانرېت كارى پېۋىست بىكات بۇ پارىزگاي كىردنى فرۇكەكە و دۇكۇمىنتى ناو فرۇكەكە و پېكھاتەكانى يان ھەر شتىكى تر كە لە ناو فرۇكەكەدا ھەبېت بۇ ئەو ماۋەيەى كە پرۇسەى لېكۇلېنەۋەكە بىەۋىت و يەككە لەو كارانەى كە پېۋىستە بىكرېت گىرتنى وېنەى دۇكۇمىنت و بەلگەكانە چۈنكە ئەو بەلگەۋ دۇكۇمىنتانە دەكرېت بىفەۋتېن يان زىيانىان لى بىكەۋىت .

۴. راگەپاندىنى رووداۋ و قەومانەكە Notification of the Accident and Incident

أ / بەرپرسىيائىتى ئەو لايەنەى كە رووداۋەكەى تيا قەوماۋە
Responsibility of the state of Occurrence

ئەو وولاتەى كە رووداۋەكەى تيا قەوماۋە پېۋىستە بە خېرايى و بەبەكارھېنانى خېراترىن ئامرازى پەيۋەندى ئەم لايەنەى خوارەۋە لە رووداۋەكە ئاگادار بىكاتەۋە .

- ئەو دەۋلەتەى فرۇكەكەى تيا تۆماركراۋە State of Registry.
- وولاتى بەگەرخەرى فرۇكەكە Aircraft operate state (operator).
- وولاتى دىزاينەرى فرۇكەكە Aircraft designer state .
- وولاتى دروست كىردنى فرۇكەكە Aircraft Manufacture state.
- رېكخراۋى فرېنى نېۋدەۋلەتى شارستانى

International Civil Aviation Organization (ICAO)

ب/ به پرسپاریتی ئەو وولاتەى فرۆكەكەى تیا تۆمار كراوه :

Responsibility of the state of Registry

هەر كاتیك زانیاری پەيوەست بە پرووداو كە بە وولاتى تۆماركەرى فرۆكەكە گەشت پيوسته
ئەو لایەنەى لای خوارەو ناگاداربكاتەو :

• وولاتى بەگەرخەرى فرۆكەكە Air craft operation state (operator)

• وولاتى دیزاینەرى فرۆكەكە Air craft designer state

• وولاتى دروستكەرى فرۆكەكە Air craft Manufacture state

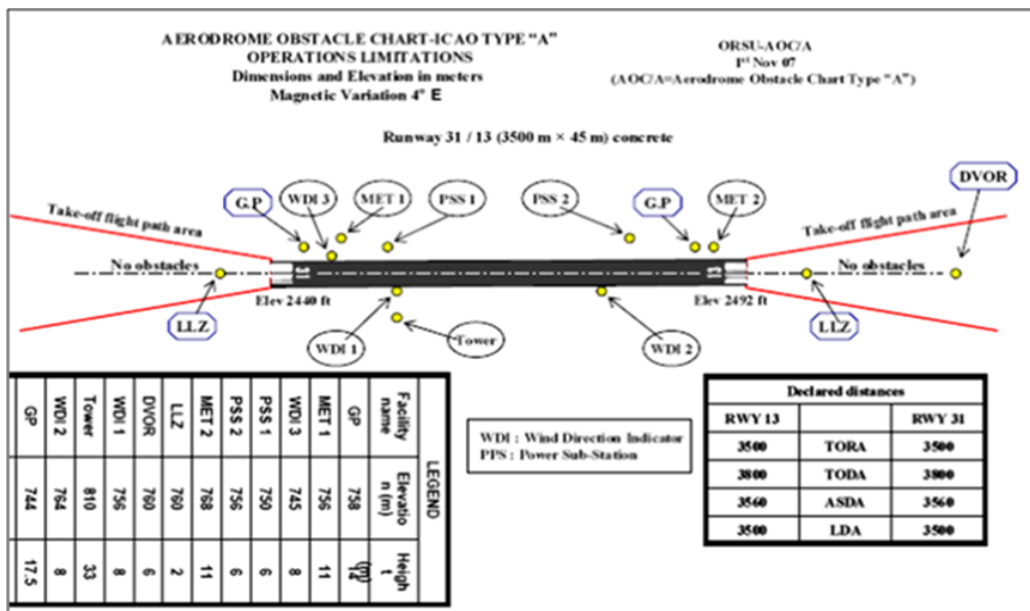
• ريكخراوى فرینى نیۆدەولەتى شارستانی

International Civil Aviation Organization (ICAO)

ج/ به پرسپاریتی و وولاتانی بهگەرخەر و دیزاینەر و دروست کردنى فرۆكە :

Reasonability of the state of Operator, the state of Designer , the
state of Manufacture .

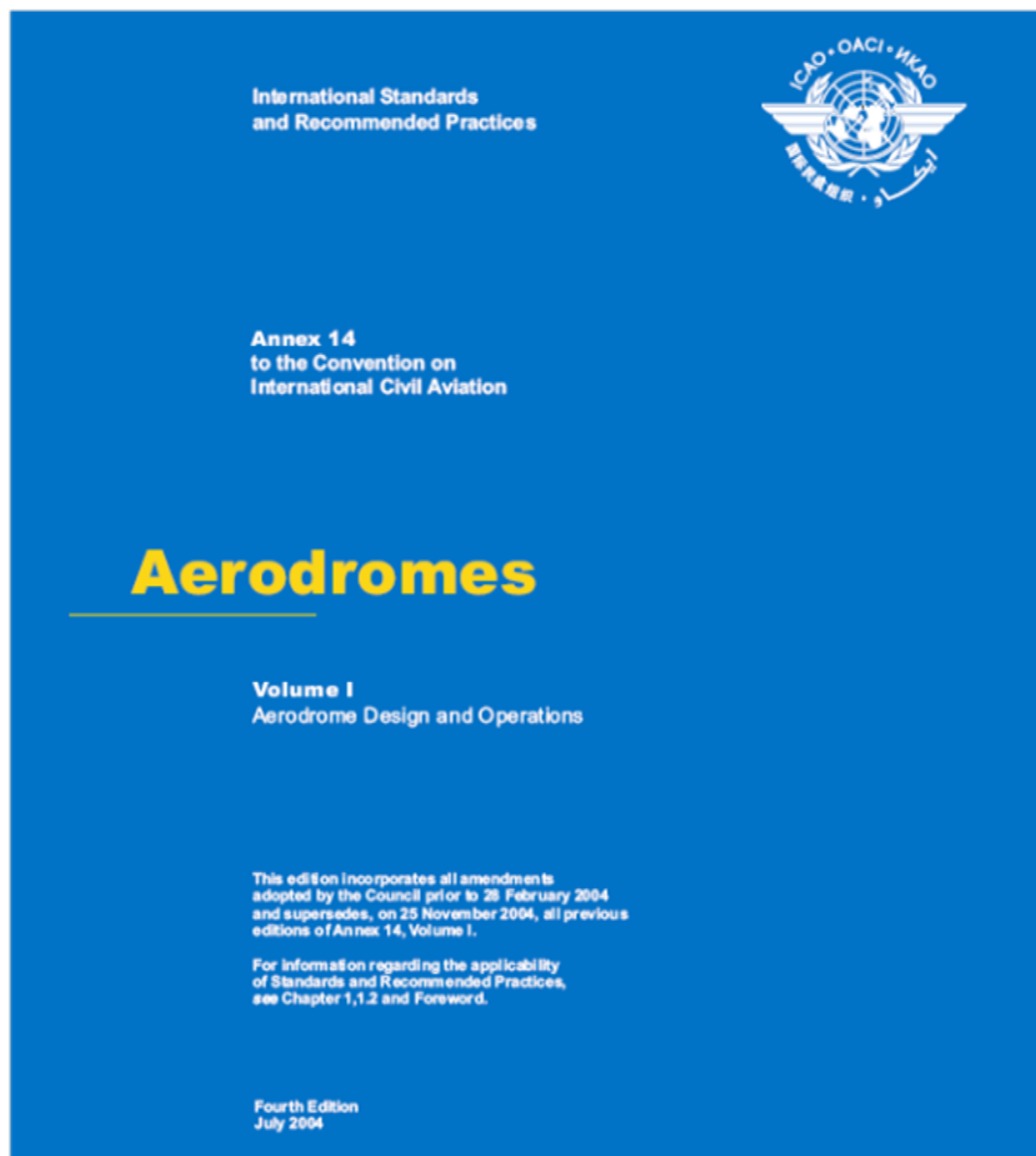
لەسەر ئەو وولاتانەى كە ناوبرا كاتیك كە پرووداو دەقەومیت تەواوى ئەو زانیارانەى
پەيوەستن بە فرۆكەكە و دەستەى فرۆكەوانەو بەدات بە لایەنى تۆماركەرى فرۆكەكە.

نم‌خشی بهر به‌سته‌کانی دوری فرگی فروکه‌خانه‌ی سلیمانی

پاشکوی ژماره چوارده Annex 14

پاشکوی ۱۴ - فرۆكه خانه كان

۱. فرۆكە خانەكان Aerodromes

ئەگەر فرېن لە ئاسماندا نەتوانىت ئەنجام بدرىت بى بوونى فرۆكە و ستافى فرۆكەوان تەننەت ئەگەر فرۆكەكە بى فرۆكەوانىش بىت پىويستە لەسەر زەوى فرۆكەوانىك كۆنترۆل و ئاراستەى بكات ، ئەگەر ياساىى فرۆكەوانى و ھەموو دۆكۆمىنتە پەيوەندىدارەكان زياتر جى بەجى كىردىان لە پىرۆسەكانى فرېن لە ئاسماندا دەردەكەوئىت و ئەگەر چەندىن كۆمپانىيى تايبەتمەند سەرقالى دروستكردن و لىكۆلىنەوئى بەردەواىن بۆ پىشخستى ئامىر و ئامرازەكانى فرۆكەوانى و بوارى ئاسايش و سەلامەتى بەلام ئەگەر شوئىنىك نەبىت لەسەر زەوى ئەو ئامىر و ئامرازەكانى تيا دانەمەزىنىت و رووبەرىكى گونجاويان بۆ تەرخان نەكرىت بۆ مناوەرە و ھەستان و جموجۆلى فرۆكەكان بۆ پەپرەوكردنى رپسا و رپنمايەكان بوونى ئەو ئامىر و ئامرازەكان بى ھودە دەبن .

رېكخراوى (ICAO) لە قۇناغى دامەزراندن و ئىشكرىدىدا چۆن سەرقالى دانانى مىكانىزم و رپساى تايبەت بوو بۆ بواردەجىاچىاكانى فرۆكەوانى پىويستى كىرد پاشكۆيەكى تايبەت بە دىزايىن و دروستكردى فرۆكەخانەكان رېكخبات بۆ ئەو مەبەستە رۆژى ۲۹ May سالى ۱۹۵۱ و بەپىي ماددى ۲۷ لە رېكەوتنى شىكاغۆ بۆ فرۆكەوانى شارستانى ئەنجومەنى رېكخراوئەكە بىرپارى لەسەر پاشكۆى ژمارە ۱۴ دا كە تيايدا پىوەرە نىودەولەتىيە ستاندرەكان و راسپاردەى تايبەتەكانى پەيوەست بە دىزايىنى فرۆكەخانەكان و بەگەر خستىيان دەركرد .

۲. سىستەمەگشتىيەكان كە پاشكۆى ژمارە ۱۴ ى لەسەر بەندە Comment Reference

System ئەو سىستەمانەى كە پاشكۆى ژمارە ۱۴ پەپرەوى دەكات بۆ دەستكەوتنى زانىيارىيە بنەرتەىيەكانى سەر زەوى ئەمانەى لای خوارەوئەن :

أ- سىستەمى دىپارى كىردنى پىگەى ئاسۆيى فرۆكەخانە: بۆ دىپارى كىردنى پىگەى ئاسۆيى فرۆكەخانە پاشكۆى ژمارە ۱۴ پشت دەبەستىت بە سىستەمى جىبودىتىكى جىھانى سالى ۱۹۸۴ ﴿WGS 84﴾ World Geodetic System كە بەھۆيەو دەتوانىت كۆردىنەتى فرۆكەخانەكان دىپارى بكرىت لەسەر ھىلى درىزى و پانى ﴿Latitude & Longitude﴾ .

ب- ديارى كىردى بىررى فرۆكەخانەكان بۇ ديارى كىردى ئاستى بىررى فرۆكەخانەكان پىشت بىر ئاستى روى دەريا دەبەستىت MSL (Mean see Level) وەك بىرەمايەك بۇ ديارى كىردى بىررى فرۆكەخانەكان .

۳. پىدانى بىروانامە بە فرۆكەخانەكان Certification of Aerodromes

لەسر ھەموو دەولەتانى ئەندام پىويستە بىروانامە پەسەندىراوى فرۆكەخانەكان بەپى پىداوىستى يەكانى پاشكوى ژمارە ۱۴ دابىن بىكات و فرۆكەخانە بەپى خىستەيەكى زەمەنى ديارى كىرا و بىشكىرىت بۇ دىنابوون لەدروست و بوونى پىداوىستى و پىكەتەكانى تا دىنابى ھەبىت بۇ سەلامەتى فرۆكەخانە و فرۆكەوانى .

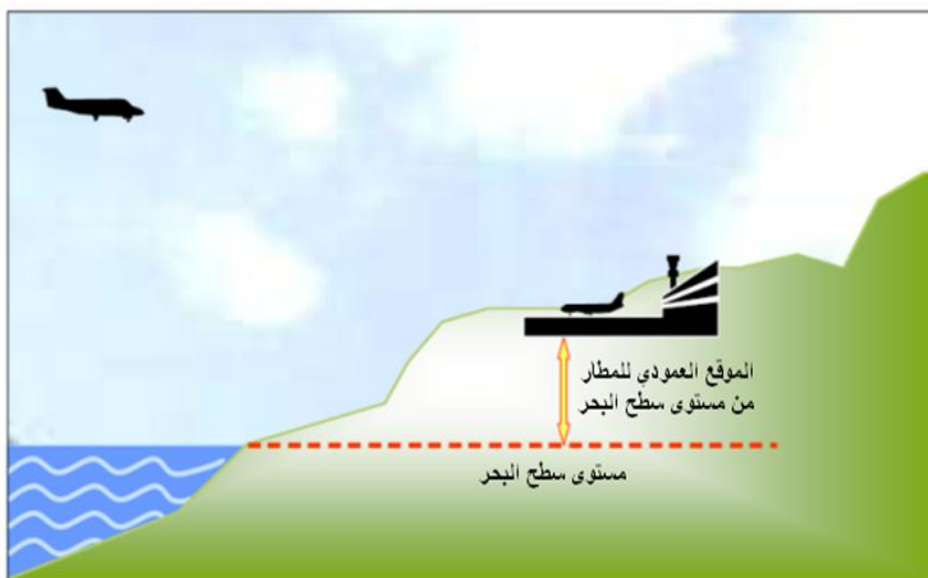
۴. دىزايىنى فرۆكەخانەكان Airport Design

چۇن بۇ دىزايىنى رىگا و بىنا و دامەزراو ئەندازىيارىەكان چەندىن تىورو رىگى تايبەت ھەيە بۇ دىزايىن ھەر بەو جۇرەش چەندىن رىگا ھەيە بۇ دىزايىنى فرۆكەخانەكان بەپى گەورە و بىچوكى يان مەبەستى دروستكىرىنى ياشوئىنى دروستكىرىنى يان بۇ جۇرى فرۆكەكانى كە پىويستە لەو دىزايىنەدا بىنەما سەركى يەكانى ھاتوو لە پاشكوى ژمارە ۱۴ دا ھەبىت وەك مەرج و سنورى تايبەت بە فرۆكەخانەكان .

۵. ديارى كىردى نىشانەى فرۆكەخانە Aerodrome Reference Point

لەھر فرۆكەخانەيەكدا خالىك ديارى دەكرىت كەپى دەوترىت reference Point وەك چۇن Bench mark دادەكوترىت ئەو خالەش ئەو خالەيە كە لىوہى سەرجەم كۆردىنەيتى يان جىگا بەندى (تان و پوى) خالەكانى تى ناو فرۆكەخانەكەى لىوہى وەردەگىرىت يان وەك سەرجاودەيەكى زەمىنى بوى دەگەرىنەوہ بۇ دۆزىنەوہ و ديارى كىردى كۆردىنەيتى خالەكانى تى پىويست واتە پىويستە لەھر فرۆكەخانەيەكدا خالىك ديارى بىكرىت كە لىوہى خالەكانى تى لىوہى ديارى بىكرىت دەشكىرىت يان باشترە ئەو خالە لە چەقى ﴿run way﴾ دابىت و جىگىر كرابىت و نەگۆردىت .

٦. بهرزی فرۆكه خانه و فرگه Aerodrome and runway elevation

دیاری کردنی بهرزی فرۆكه خانه كه له ئاستی رووی دریا نا

وهك باس كرا له خاڵی ﴿٢﴾ دا كه بهرزی فرۆكه خانه كان له سه ر ئاستی دریاوه و مرده گیریت و پیویسته نه وهنده به ووردی و مر بگیری ت كه جیاوازی له نیو مه تر زیاد یان كه م لانه دات ، به شیک ههیه له کارگیری فرۆكه خانه كان پیی دهوتریت به شی زانیاری فرۆكه وانی AIS تایبته به پیدانی زانیاری په یوهند به فرۆكه خانه كان وهك بهرزی به هه ر لایه نیك كه داوا ی بکات .

فرۆكه خانه له بنه ر هتدا پیکدی ت له فرگه یهك بو فرین و نیشتنه وه به شیوازیك دروست دهکری ت كه بگونجی ت بو فرین له دریزی یان پانی و هیزی نه و دارشته یه ی كه پیی دروست دهکری ت ههروه ا نه گه ر فرۆكه خانه كه له رووی خزمه تگوزاریه وه گه وره تر کرا نه و ا قوله ی چاودی ری و بنکه ی ناگر کوژاندنه وه و به شه کانی تری ئۆپه ره یشن و که شناسی و ئاسایش و هتد زیاد دهکری ت .

د پروانگه‌ای په‌سټکر ټی په‌کټ له
 فرۆکه‌خانه‌کان که له‌دسته‌لاری فرۆکه‌کونې
 قلیپیلوه در جووه

هټی‌زی دارشته Strength of Pavements

نمونه‌یه‌ک له‌سمر هټی‌زی (توکه‌م‌یی) فرگه‌یه‌ک

PCN 80 / R / B / W / T

PCN 80 = **توفای فرگه‌ی ناودند**

R = **جوړی دارشته‌ی فرگه‌ی کوټکریت**

W = **فشاری تایم‌ی فرۆکه‌که‌ی بی سنور**

T =

ریگی‌ای دیاری کردن‌ی توکه‌م‌ی فرگه‌ی هاوکیشه‌ی

جوړی فرگه‌ی و هټی‌زی تواناکم‌ی پیوخته‌ی له به‌نگی زانیاریه‌کلی
 فرین (AIP) دا که ولاته‌که ل ی به‌رپرسه بلاوی بکاته‌ود

PCN = Pavement Classification Number

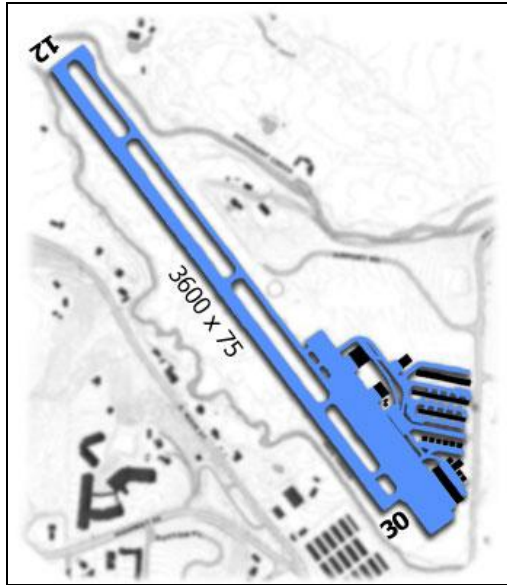
(ژماری پوټینی دارشته‌که)

هەموو جوړه فرۆکه‌یه‌ك پۆل‌ننكی تایبەتی هەیه له‌سەر بنه‌مای کاریگه‌ری فشاری رۆشتن و فرینی له‌سەر فرۆکه‌كان پێی ده‌وتریت Aircraft Classification code or number (ACN) و هەر فرۆکه‌یه‌كیش له‌سەر بنه‌مای هیژ و توانای به‌رگه‌گرتن بۆ کاریگه‌ری كیش و رۆشتنی فرۆکه‌كان پۆل‌نن‌ده‌كریت و پێی ده‌وتریت Pavement Classification (PCN) (Number) .

له‌سەر بنه‌مای ئەو زانیاریانه‌ی سەر‌هوه پێ‌ویسته‌ بۆ دابین‌کردنی باشت‌ترین سه‌لامه‌تی بۆ فرۆکه‌كان هیژی دارشته‌یی فرۆکه‌ی فرۆکه‌خانه‌كه‌ به‌ جوړیك بێت كه‌ پۆل‌نی فرۆکه‌كه‌ یه‌كسان بێت یان كه‌م‌تر بێت له‌ پۆل‌نی هیژی دارشته‌كه‌ تا بتوان‌ریت فرۆکه‌كه‌ به‌كاربه‌ی‌ن‌ریت به‌ سه‌لامه‌تی بۆ فرینی فرۆکه‌كان بێ ر‌ه‌چاو‌کردنی بارودۆخی كه‌ش و هه‌وا و فشاری تایه‌ی فرۆکه‌كان و كیشی فرۆکه‌كه‌ .

٨. شوینی ب‌ل‌ند پ‌ی‌وی له‌ فرۆکه‌خانه‌كاندا پ‌یش فرین Per- Flight altimeter check

location له‌ سەر Apron واته‌ پارکی وه‌ستانی فرۆکه‌كان و شوینی ئیش پ‌ی‌کردنی فرۆکه‌كان یان نزیک له‌و شوینه‌ پ‌ی‌ویسته‌ خاڵێك یان زیاتر هه‌ب‌یت كه‌ به‌كاربه‌ی‌ن‌ریت بۆ مه‌به‌ستی چ‌ی‌ك‌کردنی به‌رزی فرۆکه‌كه‌ له‌ رووی ده‌ریاوه‌ له‌لایه‌ن فرۆکه‌وانی فرۆکه‌كه‌وه‌ پ‌یش ده‌ست‌کردن به‌ فرین بۆ د‌ل‌ن‌یا بوون له‌ دروستی ئام‌یری پ‌ی‌وانی ب‌ل‌ندی ناو فرۆکه‌كه‌ چون‌كه‌ فرۆکه‌وان پ‌ی‌ویسته‌ له‌ ئاسماندا به‌به‌رده‌وامی د‌ل‌ن‌ای هه‌ب‌یت له‌ (Altitude) ب‌ل‌ندی فرۆکه‌كه‌ی له‌سەر ئاستی زه‌وی یان ئاستی ده‌ریاوه‌ و ده‌ب‌یت چ‌ی‌کی به‌رزی (Hieght) شوینه‌كه‌ ب‌كات له‌سەر فرۆکه‌خانه‌كه‌ ئه‌وه‌نده‌ش ورد‌ب‌كر‌یت‌ه‌وه‌ تا سنووری ١٠ پ‌ی‌ كه‌م یان زیاد نزیک ب‌كر‌یت‌ه‌وه‌

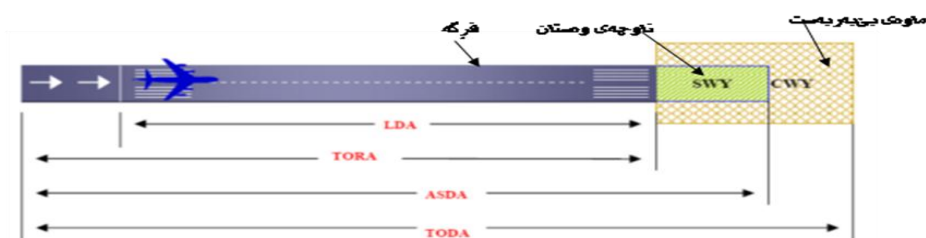

۹. دوریه ریگه پیدراوهکان Declared Distances

بۇ مەبەستى دۇنيابوونى فرۆكەوان لە بوونى مەوداى گونجاو و شياو بۇ وەستان و رۆيشتن و فرپنى فرۆكەكەى لەسەر فرگە و پيويستە زانيارىەكانى تايبەت بەو مەوداينە لە دۆكۆمىنتەكاندا بەوردى ديارى و جيگير كرابيىت تابتوانريىت فرۆكەوان لە كاتى پيويستيدا بۇيان بگەرپتەو و ئەو ماوانەش ئەمانەى لاى خوارمەدن :

- أ- ماوہى بەردەست بۇ جولەى فرۆكە بەمەبەستى فرپن Take off Run Available
- ب- ماوہى پەيوەست بۇ فرپن TODA Take off Distance Available يەكسانە بەدرپژى فرگەكە لەگەل ئەو ماوہىەى كە خالپە لە بەرپەست لەسەر درپژايى فرگە .
- ت- ماوہى بەردەست بۇ وەستانى فرۆكە ASDA Accelerate- stop Distance
- يەكسانە بە درپژى فرگە بۇ ماوہى ديارى كراو بۇ وەستان لە كۆتايى فرگە . Available

پ- ماوهی بهر دهست بو نیشته وه Landing Distance Available LDA یه کسانه بهو درېژی فرگه که گونجاوه بو جوتهی فرۆکه که له سه ر زهوی .
 دهکریت نهو چوار ماوهیهیهی ئاماژهی بوکراوه له خالهکانی ﴿ ۱، ۲، ۳، ۴ ﴾ یه کسان
 بیت به درېژی فرگه که $TORA = TODA = ASDA = LDA$

۱۰. فریاکه‌وتن و کوژاندنه وه Rescue & Fire Fighting

ئامپری کوژاندنه وهی ئاگر و ئاسته‌کانی پئویست دابین بکریت

له بهر گرنگی بواری کوژاندنه وه و فریاکه‌وتن له فرۆکه‌وانیدا رېکخراوی (ICAO) پۆلنیکه تایبته به ئاسته‌کانی بواری کوژاندنه وه و فریاکه‌وتنی داناوه پشت به‌ستن به پئویستی هه ر فرۆکه‌خانه‌یه‌ک به‌پنێ پۆلنیه‌که‌ی و پئویسته سه‌رجه‌م زانیاریه‌کانی په‌یوه‌ست به‌و توانا و ئامپر و ئامرازانه‌ی که په‌یوه‌ندی به پۆلنیکه فریاکه‌وتنه وه هه‌یه له دوکو‌مینی فرۆکه‌خانه‌که‌دا ACM جیگیر کرابیت و له بلاءوکراوه‌ی AIP دا بلاءوکرابیته وه .

فرۆكه خانەى ناىروبى پيش گرگرتن

گرگرتنى فرۆكه خانەى ناىروبى سالى ۲۰۱۳

كارمەنمانى ناگركوژاندنمودى فرۆكه خانەكه مەشق نەكەن لەسەر
چۆنپەتتى كۆنترۆل كردنى سوتان لە يەكێك لە فرۆكهكان

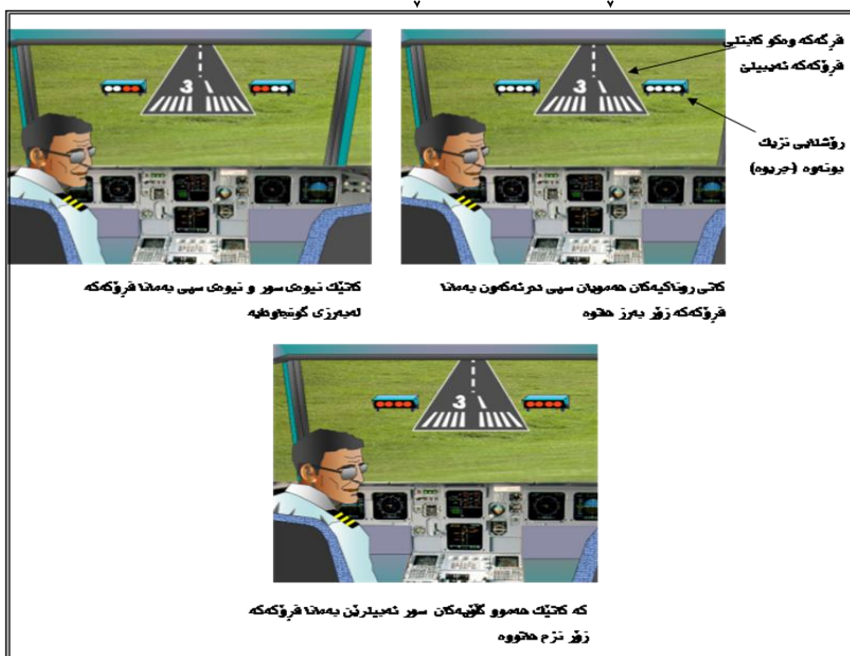
۱۱. سیستمه‌کانی نزیك بوونه‌وهی بینراو Visual approach slop Indicator system

کاتیك كه فرۆكه‌یهك نزیك ده‌كه‌وێته‌وه له فرۆكه‌خانه‌یهك بۆ نیشته‌وه‌وه ئهو قووناغی نزیك بوونه‌وه‌یه پێ‌ده‌وتریٔ Approach جا بۆ ئه‌وه‌ی فرۆكه‌وان به‌باشی دیاردە‌گانی سەر زه‌وی فرۆكه‌خانه به‌چاو ببینیٔ چه‌ند ئامیڕیك له‌مه‌و لای فرگه‌وه داده‌نریٔ یان چه‌ند نیشانه‌یهك داده‌نریٔ بۆ یارمه‌تی دانی ببینی فرگه‌كه كه ئه‌مانه‌ی خوا‌ه‌وه‌ن :

- ژماره‌ی فرگه - هه‌ر سه‌ریکی فرگه ژماره‌یه‌کی هه‌یه بۆ سلیمانی ژماره‌ی ۱۳ و ۳۱ كه به‌فۆنتی گه‌وره ده‌نوسریٔ به‌شیوازیك له ئاسمانه‌وه ببینیٔ .

جوۆری سیستمی بینین VASI , PAPI كه گلوپن و به‌شه‌ویش دیارن VASI- Visual Aid System Indicator
PAPI- Precision Aid path Indicator

- ده‌کریٔ ئه‌و سیستمانه له هه‌ر لایه‌ك له‌م لاو لای فرگه‌كه‌وه دابنریٔ ﴿چه‌پ یان راست﴾ له نزمترین به‌رزى كه فرۆكه‌وان بتوانیٔ پووناکیه‌كه‌یان لیوه‌ببینیٔ .

سیستمی بینینی جریود PAPI . (پاشکوی ۴)

۱۲. چاکسازی فرۆکه‌خانه Aerodrome Maintenance

پروسی لایردنی پاشماودی تایینی فرۆکه‌کان له‌سه‌ر فرۆکه

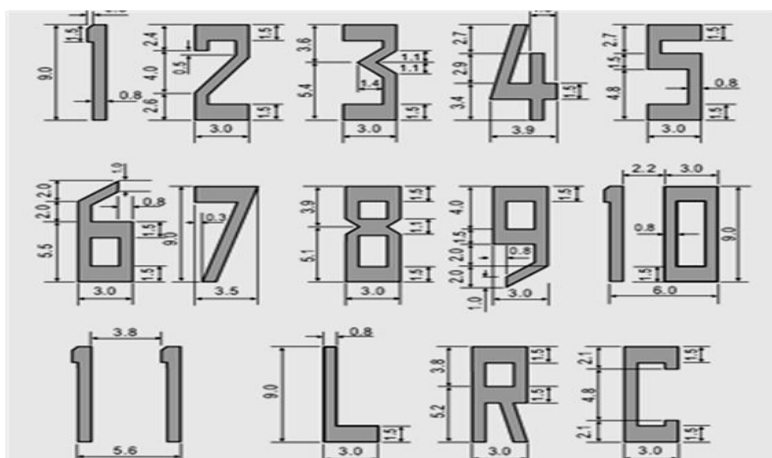

پروسی چاکسازی نیشانه‌کانی فرۆکه و راردوکانی تر

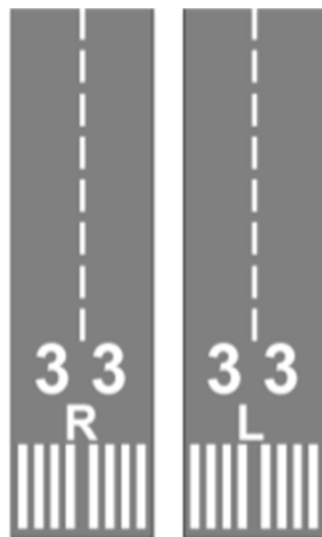
نۆتۆمبىلى پېئوانى پىلەى زىرى (خشاندىنى) روگەشى
فرگە روژانى بىغىر وباران

لەسەر ستافى بەرپۆدەبردنى ھەر فرۆگەخانەيەك پېئويستە بەرنامەيەكى تۆگمە و پېك و پېك
دابنىت بۇ چاكسازى پېكھاتەكانى فرۆگەخانە لە فرگە و كارەبا و ئامپىرى فرۆگەوانى و
ئامپىرى پىشكىن و كەشناسى و گەياندىنى فرۆگەوانى و پادار و ئامپازەكانى ھاتووچۆ بەردەوام
ئەو بەرنامەيە لە جىبەجىكرىندا بېت بەو شىۋازەى كە سەلامەتى و پېك بەرپۆدەبردنى
كەشتىەوانى ئاسمانى و سەلامەتى و جموجۆلى فرۆگەكان لە ناو فرۆگەخانەكاندا دابىن بكات .

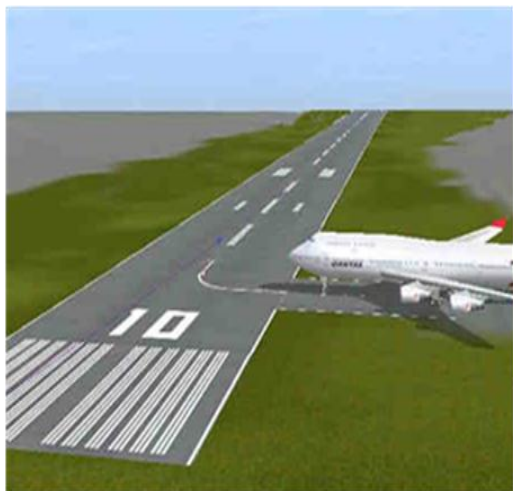

پاشكوى ژمارد (۱۵) پېئوانە و درىزى و پانى (پيت و ژمارد) كلنى ديارى
نەكات كە يەكار نەمىنرېت بۇ ناوانى فرگەكان (پېئوانەكان بەمەترن)

تاوتلى قىرگە تەرىپىگەن/ (L) يۇ چەپ (R)
 يۇ رىست بەگىر تەمىلرەن يۇ جياكر تەمىل
 لەتىلەن دوو قىرگە تەرىپ كە ھەمان تولىن
 ھەپە

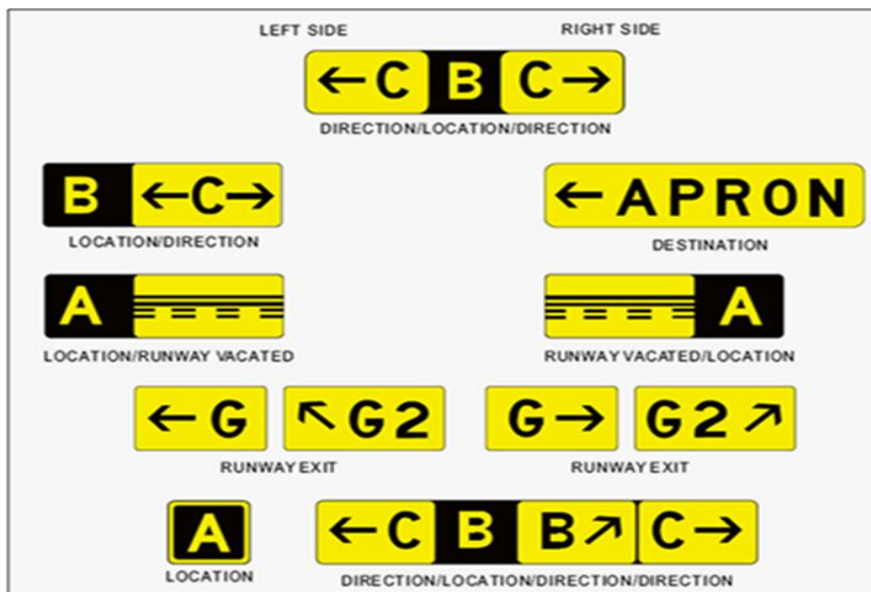
تاوتلى قىرگەن/ ھەر قىرگەپەك يەپى نۇرستەكەى تاوى ئەمىلرەن و سىرەكەى لا تەپىرەن وىك لەو وىلانەن
 دىزى كىرلەپە

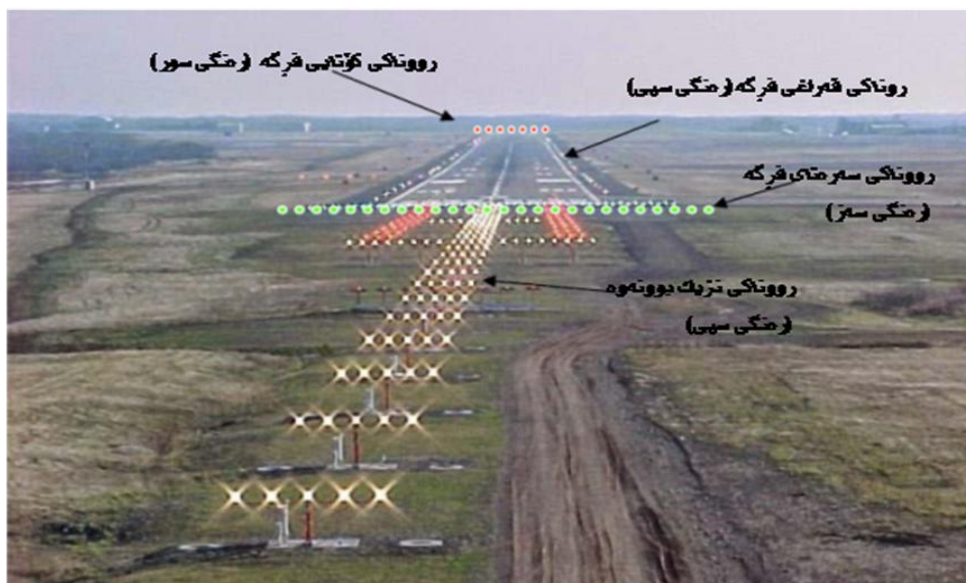
تاوى ئەم قىرگەپە (۱۰) ە يەمانى
 نۇرستەكەى ۱۰۰ پەلەپە و سىرەكەى
 لىرلەپە (پاشكۆى ۱۰)

تاوى ئەم قىرگەپە (۲۷) ە يەمانى
 نۇرستەكەى ۲۷۰ پەلەپە و سىرەكەى
 لىرلەپە (پاشكۆى ۲۷)

تھو ھیمایانی کی کہ بہ کار تھہینرین بو تارہستہ کردنی تھو
رہر دودھی کی کہ فرو کہان تھہیگر نہ بہر (باشکوی ۱۴)

سیستمی رووناك كردنه‌ودی فرگه و نزیك بونه‌ود (پاشكوی ۱۴)

روشنایی قهراغی فرقه بهر منگی
سپی (پاشکوی ۴)

روشنایی قهراغ رزموی رویشتنی
فروکه مکن رمنگه مکنیان شینه (پاشکوی ۴)

پاشکوی ژماره پازده

خزمه تگوزاریه کانی زانیاری فرۆکه وانیه کان Aeronautical information Services

۱. پیشەکی : له ۱۵ May سالی ۱۹۵۳ و به پیتی بهندی ۳۷ له ریکه وتننامه ی شیکاگو بۆ فرۆکه وانی شارستانی ئەنجومه نی ریکخراوی فرینی شارستانی بریاری له سه ر پاشکوی ژماره ۱۵ ی دا که په یوه سته به پیوه رهنیۆده و له تییه ستاندره کان و راسپارده کانی تایبەت به خزمه تگوزاری زانیاریه کانی فرۆکه وانی .

زانیاریه کانی فرۆکه وانی بریتی یه له ژماره یه ک زانیاری و داتا سه بارهت به پیکهاته کانی فرۆکه خانه و ئەو زانیاریانه ی که په یوه ستن به دابینگردنی سه لامه تی و ریکخستن و به هیزی پرۆسه ی که شتیوهانی ئاسمانی به شیوازیکی ریک و پیک که پیویستی پرۆسه کانی په یوه ند به جموجۆلی ئاسمانیه وه هه بیّت .

8 - NOTAM REQUEST FORM

A - CONTACT DETAILS			
Contact Person			
Title			
Contact Telephone / email			
Contact Fax			
Number of Pages (including this page)			
<p>موته ی ۱ . یلاوکره ی فرۆکه وانی (۹) که له یه تی</p> <p>زانیاریه کانی فرۆکه وانی سلیمه یه دم جووه</p>			
NOTAM TYPE	New ☐	Cancel ☐	Replace ☐
Previous NOTAM Number for Cancel or Replace			
A Location			
B Valid From Time	UTC/LOCAL	FORMAT:YYMMDDhhmm	
C Valid To Time	UTC/LOCAL		
D Daily Schedule			
E NOTAM Text			
<p>ORSU</p> <p>1402280715 //</p> <p>QFALC</p> <p>SULAIMANIYAH INT. AIRPORT CLOSED DUE TO VISIBILITY BELOW OPERATING MINIMUM</p> <p>WEATHER IMPROVEMENT NOT DETERMINED</p>			

هه یه ی فرۆکه وانی
تیۆده وانی سلیمه ی

روژ و کاتی کره یوه ی
یلاوکره

ناوهره ی یلاوکره . فرۆکه وانی
تیۆده وانی سلیمه ی تاخره یه یوه ی
که می مه وای دیلین

۲. ئەرك و بەرپرسىيارىيەتھەكان Responsibilities and functions

ا- بەرپرسىيارىتى دەولەت State Responsibilities ھەموو وولاتىيىكى ئەندام لە رېڭخراوى (ICAO) پېويستە ھەستىت بە پېشكەشكىردنى خزمەتگوزارى پەيوەست بە زانىارىيەكانى فرۆكەوانى لەسەر ئەركى خوى يان بەرپكەوتن لەگەل وولاتىك يان وولاتانى دى كە ئەندامن لە رېڭخراوھەكەدا و دەتوانرېت لايەنىكى ترى دەرەوھى حكومەت ﴿مىرى﴾ دەستنىشان بكات ﴿تخويل﴾ بەرپرسىيارىتى ئەو ئەركە لە ئەستوبگرېت بە مەرچىك ئەو لايەنە پەپرەوى پېوەرە نېودەولەتىيە ستاندرەكان و راسپاردەكانى رېڭخراوى (ICAO) بكات كە لە پاشكوى ژمارە ﴿۱۵﴾ داھاتوۋە .

ب- بەرپرسىيارىتى بەشى خزمەتگوزارى زانىارى فرۆكەوانى

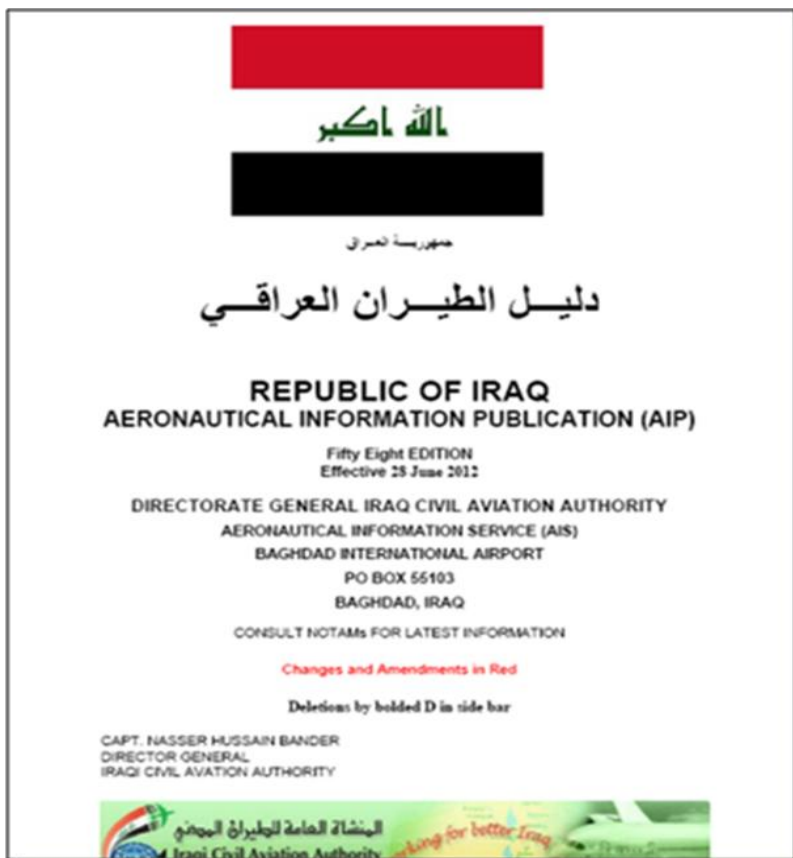
Responsibilities of Aeronautical information Services

پېويستە لەسەر ئەو بەشە تايبەتە كە سەرپەرشتى پېدانى خزمەتگوزارىيەكانى زانىارى فرۆكەوانى دەكات دىنبايىت لە بوونى داتا و زانىارىيەكانى فرۆكەوانى پەيوەست بە سەلامەتى و رېك و پېكى و تۆكمەيى پرۆسەكانى كەشتىيەوانى ئاسمانى بەپىي پېويستەكانى بەگەرڭستنى تايبەت بە پرۆسەي رېڭڭستنى جموجولې ئاسمانىيەو ۋە بە تايبەت :

ا- پەيوەست بە پرۆسەكانى بەگەرڭستن و دەستەي گەشتەكان و تافىگەكانى راھىنانى فرۆكەوانى .

ب- پەيوەست بە يەكە بەرپرسەكان لە پېشكەشكىردنى خزمەتگوزارى جموجولې ئاسمانى .

۳. بلاوگراوهی زانیاری فرۆکه‌هوانی Aeronautical information Publication (AIP)

بەلگەناسی فرینی عێراق بەهەموو زانیاریەکانی ناسمانی عێراق
و سەرچەم فرۆکەخانەکانی عێراق

دەستەى فرۆکەهوانى هەر وولاتىكى ئەندام لە رێکخراوى (ICAO) پێویستە سەرچەم زانیاری و داتا و پێکەتەکانى فرۆکەخانەکانى وولاتەکەى و ئەو نامیر و ئامرازەى کە بەکاردهێنرین بۆ نیشتنه‌وه و دابینکردنى سه‌لامه‌تى فرۆکەهوانى له‌گه‌ڵ له‌ره‌له‌رى په‌یوه‌ندیه‌کان و توانا‌کانى ئاگرکوژاندنه‌وه و فریاکه‌وتن و که‌شناسى و کاژیره‌کانى کارکردن و هه‌رزانیاریه‌کى تر په‌یوه‌ست

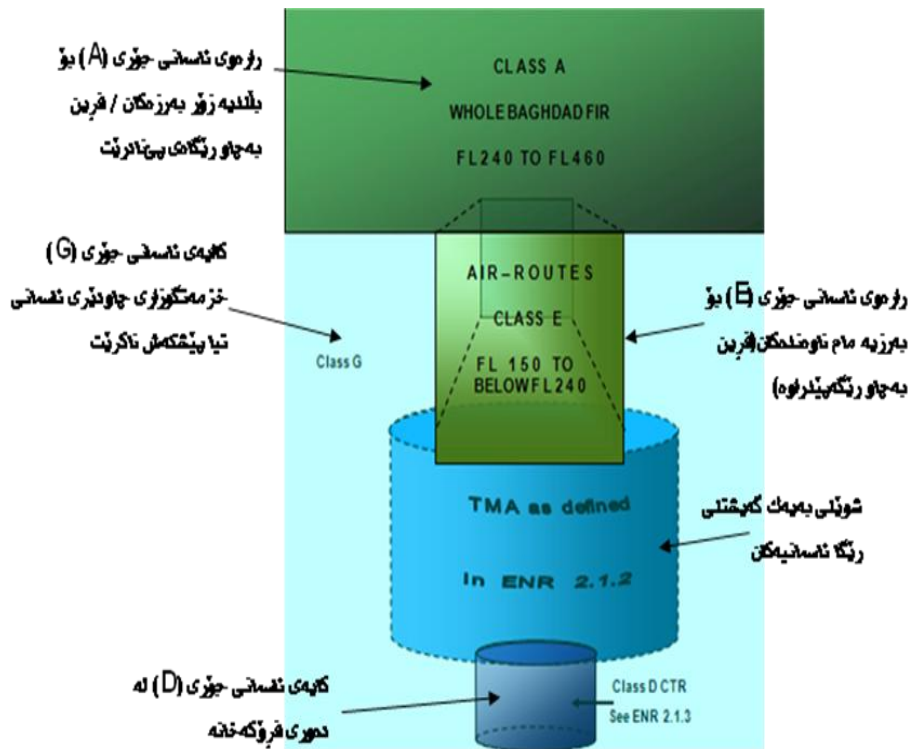
به شوین و پیگه و کۆردنهیت و زانیاریهکانی دی لهناو خشتهیهك که ریکخراوی ICAO کلێشهکهی داناوه ریکبخات بهوهرزی و له روودانی ههر گۆرانکاریهك که رووبدات له فرۆکهخانهکهدا زووبهزوو تازه (Update) بکریتهوه ئهو خشتهیهی که زانیاریهکانی تیا بلاودهکریتهوه و دهبیّت به سهرحاوی زانیاری بو ههر لایهنیکی فرۆکهوانی پئی دهوتریت رابهری زانیاریهکانی فرۆکهوانی بهکورتکراوهیی پئی دهوتریت (AIP) که تیایدا ئهم داتا و زانیاریانهی خوارهوی تیادا بلاودهکریتهوه :

بهشی یهکهم: زانیاریهگهستهیهکان General ئهم زانیاریه گهستهیهکانه لهخۆ دهگریت :

- پیویستی و رێنمايه لۆکالیهکان ﴿نیشتمانیهکان﴾ National Regulations and Requirements
- سیستمی بهکارهاتوو بو دیاری کردنی پیگهی ئاسویی Horizontal Reference System
- سیستمی بهکارهاتوو بو دیاری کردنی پیگهی ستونی Vertical Reference System
- لیستی ئامراز و ئامیڤهکانی فرۆکهوانی List of Radio Navigation AIDS
- کاتی رۆژ ههلاتن و رۆژ ئاوا بوون Sunset and Sunrise
- نهخشهکانی فرۆکهوانی Aeronautical Charts
- خزمهتگوزاریهکانی جموجۆلی ئاسمانی Air traffic Services
- خزمهتگوزاری پهیوهندیهکان ﴿گهیاندن﴾ Communication Services
- خزمهتگوزاری کهشناسی Metro logical Services
- سۆراغ کردن و فرياکهوتن Search and Rescue
- باجهکانی فرۆکهخانه و خزمهتگوزاری کهشتهیهوانی ئاسمانی Charges for Aerodrome and Air Navigation Services

بەشى دووم : بەکارھێنانی رارەوہ ئاسمانیەکان En-Route لەم بەشەدا ئەم داتا و زانیاریە ووردانە بە بەکارھێنانی رارەوہ ئاسمانیەکان لەخۆ دەگرێت :

١. بنەما گشتیەکانی فرۆکەوانی General Flight Rule
٢. بنەماکانی فرین بەچاو ﴿بینین﴾ Visual Flight Rules (VFR)
٣. بنەماکانی فرین بە ئامیڕ Instrument Flight Rules (IFR)
٤. پۆلینکردنی ئاسمانی فرۆکەخانە ATS Airspace Classification and Description
٥. ریکارەکانی فرین و نزیک بونەوہ و بەجێ ھێشتن Holding, Approach and Departure Procedures
٦. ریکارە بەرجەستەکراوەکانی جموجۆلی ئاسمانی و خزمەتگوزاری ھەواڵ گری ATS Surveillance Services and Procedures
٧. ریکاری دیاری کردنی بلندی فرۆکەکان Altimeter Setting Procedures
٨. بەرپۆەبردنی جموجۆلی ئاسمانی و ئاسمانی فرۆکەخانە Air traffic flow Management and Airspace Management
٩. پلانی گەشتی فرۆکەکە Flight planning
١٠. بەرگرتن بە فرۆکە شارستانیەکان Interception of civil Aircraft
١١. دەست درێژی نایاسایی Un Lawful interference
١٢. روودانی فرۆکەوانی Air traffic incident
١٣. خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی Air traffic services
١٤. خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی لەسەر پارەوہکان ATS Routes
١٥. ئامیڕەکانی فرۆکەوانی Radio Navigation Aids
١٦. ئاگاداریەکانی تاییبەت بە پرۆسەکانی گەشتیەوانی ئاسمانی ﴿شوینە فەدەغەکرا و سنورداری و مەترسی دارەکان﴾ Navigation Warnings (prohibited . restricted and danger areas)
١٧. نەخشە رارەوہ ئاسمانیەکان En –Route charts

پۆلینی کلیف نسمانی عیراق (بهنگه نامی فرینی عیراقی / بهشی دووم)

بهشی سی یه م: فرۆکه خانه کان Aerodromes :

ئهم بهشی رابه ری زانیاریه کان ته وای زانیاریه کان پهیووست به به کاره یانی فرۆکه خانه تیا نیشان دهریت :

۱. خزمه تگوزاریه کان گهران و کوژاندنه وه و پلانی لابرندی به فر Rescue and Firefighting Services and snow plan
۲. په سه ندرندی فرۆکه خانه status of certification of aerodrome
۳. نیشانه ی فرۆکه خانه و ناوی فرۆکه خانه Aerodrome Location indicator and name

۴. داتای جوگرافی و کارگیری فرۆکه‌خانه Aerodrome geographical and administration
۵. کاته‌کانی به‌گه‌رخستنی فرۆکه‌خانه Operational hours
۶. خزمه‌ت‌گوزاریه‌کان و پایی کردن Handling services and Facilities
۷. ئاسانکاری بۆ پایی کردنی پیاوان passenger Facilities
۸. وهرزی سالانه‌ی کارکردنی فرۆکه‌خانه‌کان seasonal availability
۹. داتای تایبته به ئاپرون و شوینی وهستانی فرۆکه‌کان و taxiways و شوینی پشکین داتای تایبته به ئاپرون و شوینی وهستانی فرۆکه‌کان و taxiways و شوینی پشکین
۱۰. پئی نیشانده‌ری جموجوئی زهمینی فرۆکه‌خانه و سیستمی کۆنترۆل و نیشانه‌کان Aprons .taxiways and check locations / positions data surface
۱۱. به‌ربه‌سته‌کانی فرۆکه‌خانه Aerodrome obstacle , movement guidance and control System and marking
۱۲. زانیاریه‌کانی که‌شناسی بۆ فرۆکه‌خانه metrological information provided
۱۳. ره‌وشه‌کانی فرۆکه Runway physical characteristics
۱۴. ئهو ماوانه‌ی که ریگه‌پیداوان declared distances
۱۵. ئامیره‌کانی رووناک کردنه‌وه‌ی فرۆکه و ناوچه‌ی نزیک بوونه‌وه approach and runway lighting
۱۶. ناوچه‌ی نیشته‌وه‌ی فرۆکه‌ی هه‌لی کۆپته‌ر helicopter landing area
۱۷. خزمه‌ت‌گوزاری جموجوئی ئاسمانی له ئاسمانی فرۆکه‌خانه‌دا air traffic services airspace
۱۸. ئامرازه‌کانی که‌شتیوانی و نیشته‌وه‌ه‌ Radio Navigation and landing aids
۱۹. ریکاره‌ نیشتمانی و لوکالیه‌کانی تایبته به فرۆکه‌خانه Local aerodrome regulations
۲۰. ریکاره‌ تایبته‌کانی به‌ فهده‌غه‌کردنی ژاوه‌ژاو Noise abatement procedures
۲۱. نه‌خشه‌کانی تایبته به فرۆکه‌خانه charts related to an aerodrome

نه‌خشی نریک بونه‌ود و نیشته‌ود
له‌فرۆکه‌خانه‌ی سلیمانی - فرگه‌ی
31 (ای‌خواروو / به‌نگه‌ی فرینی
عیرافی - به‌شی سه‌هه‌م)

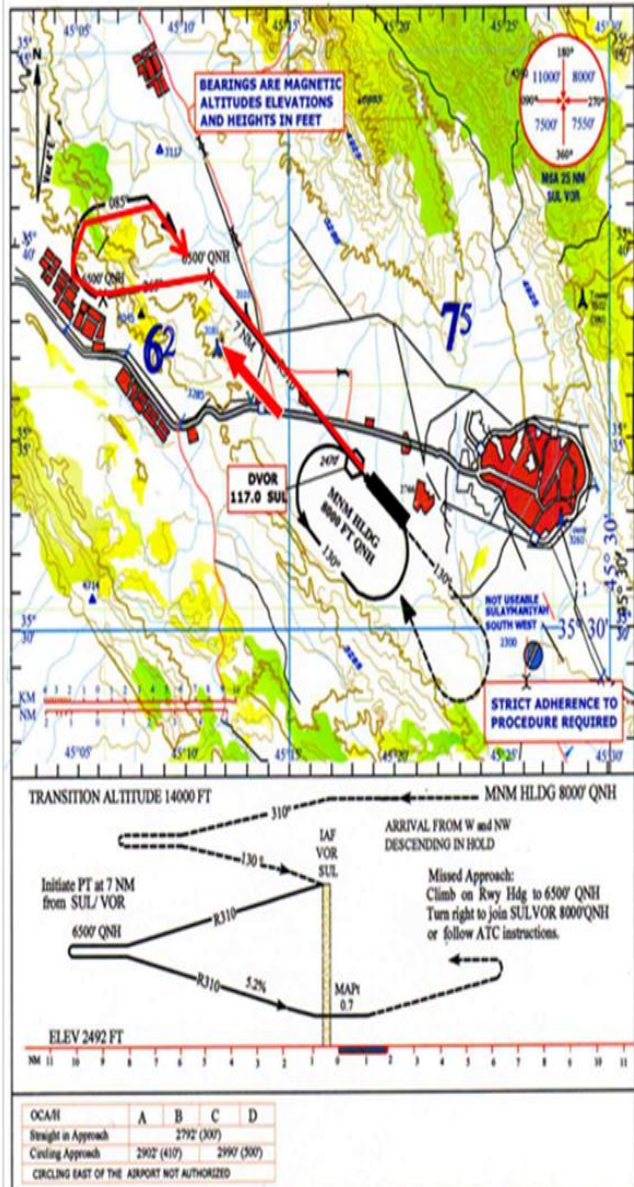

INSTRUMENT
APPROACH
CHART-ICAO

A/D ELEV 2492 FT
HEIGHTS RELATED TO
THR RWY 13 ELEV 2492 FT

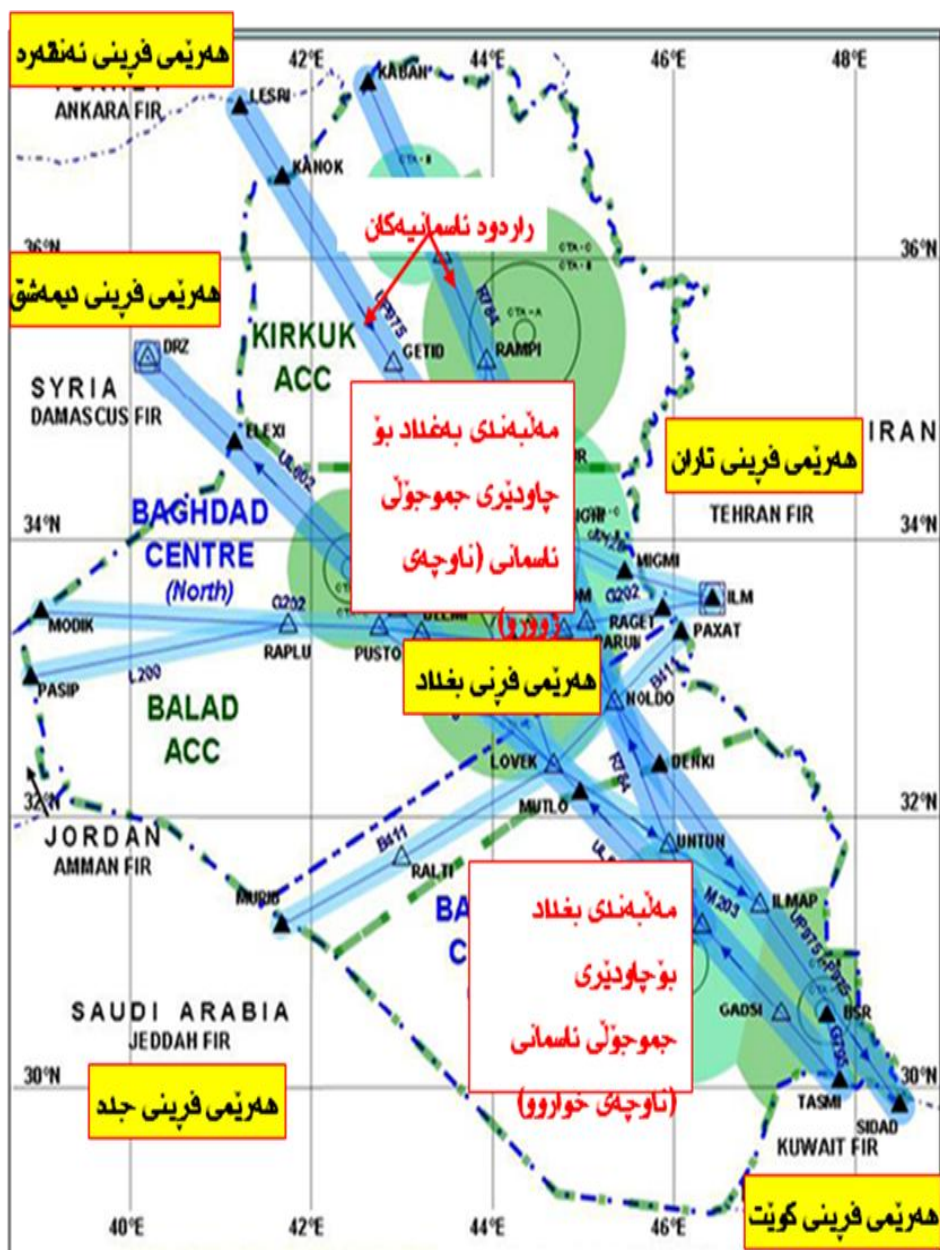
BAGHDAD NORTH SECTOR: 120.3
SULAYMANIYAH TOWER: 118.3

SULAYMANIYAH
VOR RWY 13

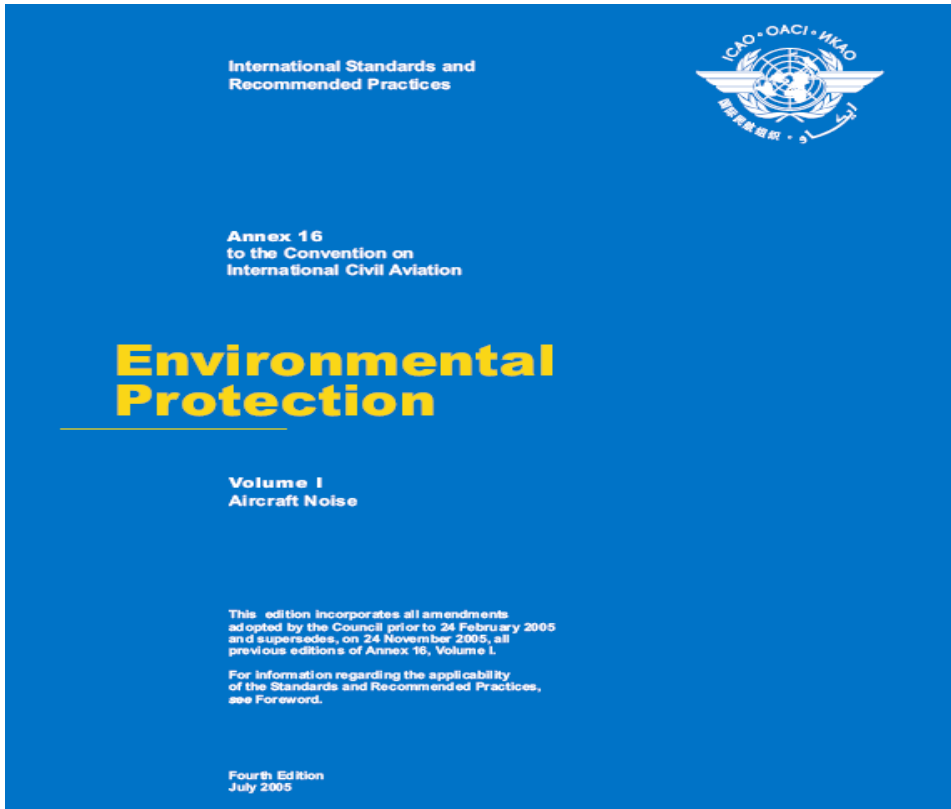
1 Nov. 07

نەخشەى نزىك بوونەو و نىشتنەو و
لە فرۆكەخانەى سلیمانی
فرگەى 13 (لای ژوورو) / بەلگەى
فرپنى عێراقى بەشى سى هەم

نەخشەی رەزەدۆد ناسمانیەکان لە ناسمانی عێراق (بەلگەی فرینی عێراق - بەشی دوووم

پاشکوی ژماره شازده

۱. پاراستنی ژینگه Environmental Protection

له دووی مانگی April سالی ۱۹۷۱ و به پیی بهندی ۳۷ ی ریکه وتننامه ی شیکاغو ئه نجومه نی ریکخراوی فرینی شارستانی نیوده ولته تی برپاری له سهر پاشکوی ژماره ۱۶ دا که تیایدا پیوهره نیوده ولته تی یه ستانده رده کان و چهند راسپارده یه کی تایبته سهارته به ژاوه ژاوی فروکه کان روون ده کاته وه که له ئه نجامی به گه رختنی بزوینه رده کانیان له سهر فرکه و ئاسمانی فروکه خانه ی نریک به شوینه کان ژیری کومه لگا کاریگه ری ده بیته .

۲. پروانامه‌ی ژاودژاوی فرۆکه‌کان Aircraft Noise Certification

نەونهیهك له پروانامه‌ی ژاودژاوی فرۆکه‌کان

رۆژ له دواى رۆژ كۆمپانیایى دروست كردنى فرۆكه‌كان هه‌ول دده‌ن به‌شیوازی ته‌كنیکى نوێ و به‌سود وهرگرتن له ته‌كنه‌لۆجیای تازه فرۆكه‌كان به‌شیوازیك دروست بكهن كه كه‌مترین کاریگه‌رى بكهن له‌سه‌ر ژینگه‌ی فرۆكه‌خانه‌كان و ده‌ورووبه‌رى هه‌روه‌ها له‌سه‌ر پارچه‌وه‌ ئاسمانیه‌كان كه‌مترین پیسكردنى ژینگه‌ رووبدات.

ئه‌و پێوه‌رانه‌ی كه‌ له‌ دووتوێ به‌نده‌كانى پاشكوێ ژماره‌ ١٦ داها‌توو ده‌كرێته‌ بنه‌ما بۆ پیدانى پروانامه‌ی نیوده‌ولته‌ی بۆ فرۆكه‌كان كه‌ تیايدا گه‌واهی بدات له‌سه‌ر دروستى ره‌وشی فرۆكه‌كه‌ له‌ بواى ژاودژاودا كه‌ بگونجیت له‌گه‌ل رێنمایى و پێویستیه‌ نیوده‌ولته‌یه‌كانى ها‌توو له‌م پاشكویه‌دا به‌مه‌رجێ ئه‌و پروانامه‌یه‌ له‌لایه‌ن وولاتى تۆماركه‌رى فرۆكه‌كه‌وه‌ دهرچوو‌بیت .

بوينگ ۷۴۷ به سەر ئاوجەیهکی نیشتەجی بوندا تی ئه پهریت بو
نیشتنوه له فروکهخانهی هیثرو/ لندن.

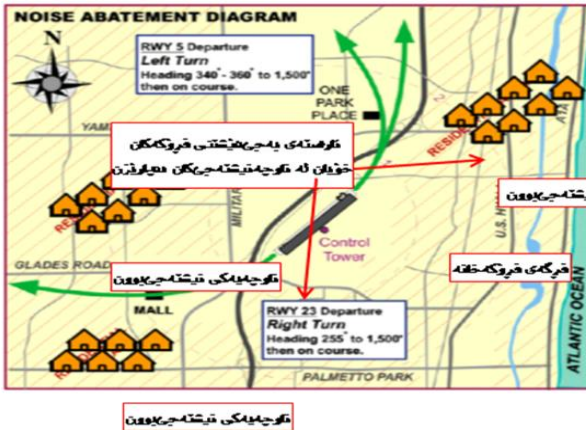

که فروکهیهک به سەر ئاوجەیهکی
نیشتەجی نا تی ئه پهریت ددیته هوی
بیزار بونیان

۳. ئەو فرۆكە نەفاسانەى خېرايان لە خېرايى دەنگ كەمترە و ئەو فرۆكانەى كېشەكەى زياتر و لە

Subsonic Jet Aero planes and Power – Driven Aero 8618 كىلوگرام.

planes over 8618 kg

شېۋازىكى بەجىنەشتىن لە فرۆكەخانەى
فلورىيىدا / ئەمىرىكا كە نارۋات بەسەر
ناۋچەپەكلى نىشتەجىن

ئەو فرۆكانەى كە لە خواروۋە ناۋايان ھاتوۋە لە ۋەھلى سىھەم بەشى دوۋەم كە بەپىي پىۋەرەكان لەم پاشكۆيەدا ھاتوۋە مامەلەيان لەگەل دەكرىت و ئەو مەرجانە كە دىارى كراۋن لەبەشى سىيەمى ئەم پاشكۆيەدا لەسەر ھەموو فرۆكەكان جى بە جى دەكرىن جگە لەو فرۆكانەى كە بۇ بوۋارى كشتوكالى و ئاگركوژاندنەۋە بەكاردەھىنرىن .

شېۋازى نىزىك بوۋنەۋە و نىشتەۋە لە يەككىل لە فرۆكەخانەكان لە دەرودى ناۋچەى
نىشتەجىنكان

جۆرى فرۆكەكان :

فرۆكەنى پىروانەدارىكان رېگمى خۇيان ھەيە بۆكەم كىرگەندى
ژاودىزاو

- ا- ھەموو فرۆكە نەفاسەكان كە مەوداى زىياد لە ٦١٠م درىژى لە فرگەيان پىويستە بۆ فرين
و داوايان پيشكەش كىردوو بۆ وەرگرتنى مۆلەتى ژاودىزاو لە رۆژى يەكى Nov سالى ١٩٨٥
بە دواو و پيش رۆژى يەكەمى Jan سالى ٢٠٠٦.
- ب- ھەموو ئەو فرۆكە نەفاسانەى كيشى فرينيان لە ٨٦٨ كىلوگرام زياترە داوايان پيشكەش
كىردوو بۆ وەرگرتنى بىروانانەى ژاودىزاو لە نىوان ١/١ ١٩٨٥ و ١/١ ٢٠٠٦ .

فرۆكەنەفاسەكان پێویستە رێگاكانی كەم كردنەودی
ژاودزاو پەیرەویكەن لە نیشتنەود و فریندا

٤. ئەو فرۆكانەى نەفاسن و كێشيان لە ٨٦١٨ كیلوگرام كەمترە

Propeller driven aero plane not exceeding 8618 kg

ئەو فرۆكانەى كێشى فرینیان لە ٨٦١٨ كیلوگرام كەمترە لە كاتى بەرزبونەو دیان لە پرووی فرگەووە بەپێى فەصلی شەشەم بەشى دووهم پاشكۆى ژمارە ١٦ مامەلەیان لەگەڵ دەكرێت سەبارەت بە بابەتى پاراستنى ژینگە و ژاودزاو بێجگە لەو فرۆكانەى بەكاردەهێنرێن بۆ مەبەستى كشتوكاڵى و ئاگركوژاندنەو .

٥. فرۆكەى هەلیكۆپتەر Helicopters

سەبارەت بە فرۆكەى هەلی كۆپتەر ئەو پێوەرەنە بەكاردەهێنرێن لە پاشكۆى ژمارە ١٦ لە فەصلی هەشتەمى بەشى دووهم دا هاتوووە بێجگە لەو فرۆكانەى بۆ مەبەستى كشتوكاڵى و ئاگركوژاندنەو بەكاردەهێنرێن .

فرۆكەى هەلی كۆپتەر پێودرى خویان هەیه بۆ ژاودزاو

۶. فرۆكەى خېراتر له دەنگ Super sonic Aero planes

سەبارەت بە پێدانى مۆلەت يان برۋانامەى پاراستنى ژینگە بۆ ئەو فرۆكانەى كە خېراترن له خېراى دەنگ بەپێى پېۋەرەكانى ھاتوو لە فەصلى دووھم بەشى دووھمى پاشكۆى ژمارە ❶❶ مامەلەى لەگەڵ دەكرێت بەمەرجى داوايان بۆ بەدەست ھيئەتى برۋانامەى ئاماژە بۆ كراو پېش رۆژى يەكەمى Jan سالى ۱۹۷۵ كوردبێت و ئەو فرۆكانەى برۋانامەى توكمەھييان بۆ يەكەم جار ۲۶ تشرینی دووھمى سالى ۱۹۸۱ .

فرۆكەيەك تيزتر له دەنگ — زۆر له ولاتەكان نەم جوورد فرۆكەيان
قەدەدغەكردوود كە تىپەرييت بەسەر ناوچە نيشتەجىكاندا و راردوى
ناسمانيان بۆ ديارى كراود

۷. پېۋانەى ژاۋەژاۋى فرۆكەخانەكان Assessment of airport Noise

بۆ زانينى برى ژاۋەژاۋ و كاريگەريەكانيان لەسەر دەورووبەرى فرۆكەخانەكان ئەو رېكار و رېنمايانە بەكاردەھيئەت كە لە ھواری كەشناسيدا پەيپەرە دەكرێت كە بەرپڤگەى ئەژماركردنى ژاۋەژاۋ دەپيورييت بەپێى دۆكۆمېنتى ژمارە ❶❶❶ Doc 9911 .

كەم كرنهەودى زۆدۆزۆى فرۆكەكان لەمەسەر ناوچە نیشتهجىكان بۆتە كىشەيهكى گرنگ لە كاتىكدا
زۆدۆزۆ كارىگەرى خرفى ھەيە لەمەسەر تەنلروستى مەروۇ

پاشکوی ژماره حهفده

۱. پارێزگاری کردنی باری ئاسایشی فرۆکه‌هوانی شارستانی له دەست درێژی نایاسایی

Safeguarding International Civil Aviation from Acts of Unlawful Interference

له رۆژی ۲۲ March ۱۹۷۴ و به‌پێی بهندی ۳۷ له رێکەوتننامەی شیکاغۆ دواى دیراسه‌کردنی ته‌واوی بابەت و رووداو کاره‌ساته‌کانی بواری فرۆکه‌هوانی له‌لایه‌ن لیژنه‌ی تایبه‌ته‌کانی (ICAO) و شیکردنه‌وه‌ی سه‌رحه‌م پێداویسته‌یه‌کان و په‌یڕه‌وکردنی رێکاره‌ به‌رده‌ست و ته‌کنلۆجیای سه‌رده‌م ئه‌نجومه‌نی (ICAO) برپاری له‌سه‌ر جێبه‌جێکردنی ها‌تووه‌کانی پاشکوی ژماره ۱۷ ﴿ کرد له‌گه‌ڵ ده‌رکردنی چه‌ند راسپاردیه‌کی گرنگ و پێوه‌ری نیۆده‌وه‌تی تایبه‌ت به‌ پارێزگاری ئاسایشی فرۆکه‌هوانی نیۆده‌وه‌تی له‌ کاره‌ تێکده‌ر و ده‌ست درێژی یه‌ نا یاسایه‌کان .

۲. بنه‌ماگشتیه‌کان: General Principle

هه‌ر ده‌وه‌له‌تێکی ئه‌ندام له‌ رێکخراوی (ICAO) پێویسته‌ رێکخراویکی نیشتمانی دابه‌ره‌زێنیت بۆ گرنگی دان به‌ ئاسایشی فرۆکه‌هوانی شارستانی له‌ کاره‌تێکده‌ر و ده‌ست درێژه‌ نایاسایه‌کان هه‌روه‌ها دانانی رێنمایی و رێکاری پێویست و رێکخستنی کۆرس و خولی راهێنان و مه‌شق بۆ ئه‌نجام گه‌ياندنی ئامانجه‌کانی پاشکۆکه‌ به‌رچه‌واوکردنی سه‌لامه‌تی و رێک و پێکی پرۆسه‌کانی گواسته‌وه‌ی ئاسمانی ، هه‌روه‌ها پێویسته‌ ئه‌و ده‌وه‌له‌ته‌ دُنیا بێت ئه‌و رێکخراوه‌ نیشتمانییه‌ له‌گه‌ڵ ئه‌و رێکار و رێنمایانه‌ ئه‌م ئامانجانه‌ به‌ده‌ست به‌یئیت :

- أ- پارێزگاری سه‌لامه‌تی ها‌ولاتیان و رێوان و ده‌سته‌ی فرۆکه‌هوانی و کارمه‌نده‌کانیان له‌هه‌ر کاریکی ده‌ست درێژیه‌یه‌ و نایاسایی که‌ سه‌لامه‌تیان ده‌خاته‌ مه‌ترسی یه‌وه .
- ب- به‌توانابێت بۆ کاردانه‌وه‌ی خیرا و کارابێت بۆ مامه‌له‌کردن له‌گه‌ڵ ئه‌و که‌یسه‌نیه‌ مه‌ترسی له‌سه‌ر ئاسایشی فرۆکه‌هوانی دروست ده‌کات .

۳. رېځخراوى نىشتمانى بۇ ئاسايشى فرۆكهوانى و دهسته لاتهكان

National organization an appropriate authority

بهرپرسياريتى ولاتانى ئەندام له ICAO
دامەزراندن و مەشقى يەكەكانى تايبەتە
بۇ مامەتە ئەگەل حالەتى نياسايشى كە
روويەرووى فرۆكهكان ئەين

وەك باسكرا لەسەر ھەر دەوڵەتییكى ئەندام له (ICAO) پېویستە كە دەزگایەكى تايبەتى نىشتمانى
دابمەزىنیت چاودیڤى و سەرپەرشتى پارىزگارى كردنى ئاسايشى فرۆكهوانى وولاتەكەى بكات
لەدەست درېژى نياسايشى و كارى تىكەدەرانهى مەترسیدار ھەروەھا دانانى پېنمايى و پېسای تايبەت
كە بتوانیت پارىزگارى لەسەلامەتى و رېځخستنى كارى فرۆكهوانى شارستانی بكات .

Preventive Security Measures ۴. بزاردەكانى پاراستنى ئاسايش

- ھېزى تايبەت له كاتى مەشقى كردندا بۇ كۆنترۆل كردنى رووداوى دەست بەسەرگرتنى فرۆكه

- لەسەر ولاتەكان پېویستە نامادەسازى بۇ روويەروويونەودى ھەر ھالەتییكى كتوپر كە بېتە جیگای

مەترسى لەسەر سەلامەتى دەستەى فرۆكه و رېوان

لەسەر ھەر دەولەتییکی ئەندام لە (ICAO) پێویستە پێوەر و رێنمایی تایبەت دابنێت بە قەدەغەکردنی چەك و تەقەمەنی یان ھەر ماددەیەکی تری مەترسیدار كە بتوانرێت بەكاربھێنرێت لە پرۆسەی دەست درێژی نایاسایی و ھێرش كردنە سەر فرۆكە شارستانیەكان .

5. رووبەروو بونەوێ ھێرش و دەست درێژی نایاسایی Management of Response to

Acts of Unlawful interferes

كارمەنای ناسایش لە فرۆكەخانەدا سەیری وێنەی كەسێك نەكات بەھۆی ناسێری (scanner). ناسێری
پشكنینی جەستەى مەزۆف بۆتە بەشێك لەكارى ناسایش لە فرۆكەخانە

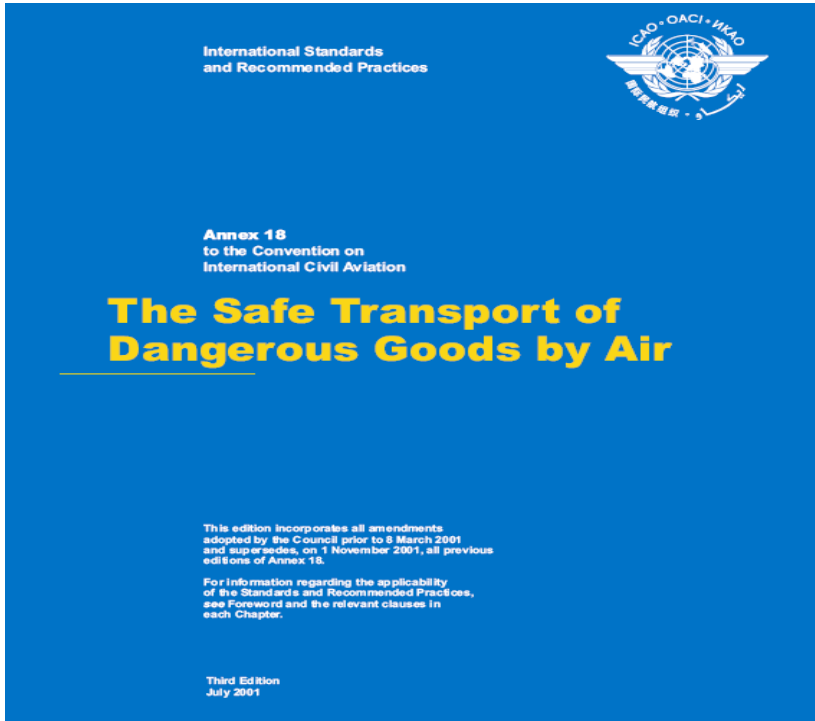
ھەر دەولەتییکی ئەندام لە رێكخراوی (ICAO) پێویستە رێنمایی و رێسا و رێكارى تایبەت دابنێت كە بۆ چۆنیەتى رووبەرووبونەو و مامەڵەكردن لەگەڵ زانیاریی تایبەت سەبارەت بە رووداوى فرۆكەكان كە لە ئەنجامى ھێرشى تێكدەرانە روودەدات بە مەبەستى رزگارکردنی فرۆكەكە ئەگەر لەسەر زەوى بێت یان یارمەتى دانى ئەگەر فرۆكەخانەى بەجىھێشتبێت و لە ئاسماندا بێت لەگەڵ پێویستى پێ راکەیاندى خێرا بە فرۆكەخانەى مەبەستى گەشتەكە و یەكەكانى چاودێرى ئاسمانى ناوچەكە پەيوەندیدار بەو رووداوەوە تابوانرێت ئەوەندەى دەتوانرێت یارمەتى فرۆكەكە بدرێت و زیانەكان كەم بكێتەووە .

رېځاګارۍ پشۍکنينۍ شهۍهکۍ کښوټۍ
رڼۍوان لښهکاتۍ چۍسونيان بڼو نښاو
خړوکهخانه و پيش سهرکهوتتنيان بڼو
خړوکهکان

پاشکوی ژماره ههژده

۱. گواستنه‌وه‌ی ئاسمانی کالاً مه‌ترسی داره‌کان

The safe transport of dangerous goods by air

لیژنه‌ی تایبەت بەکەشتیەوانی ئاسمانی رێکخراوی (ICAO) و بەمه‌ستی بەده‌نگه‌وه هاتنی وولاتانی ئەندام و پێویسته‌کانیان هه‌ستا به‌رێکخستنی ئەم پاشکۆیه که په‌یوه‌سته به گواستنه‌وه‌ی ئاسمانی ئەو کالاً و شمه‌که مه‌ترسیدارانه‌ی که ده‌گوێزێته‌وه به‌فرۆکه هه‌روه‌ها ئەو رێکار و راسپاردانه‌ی که له دووتوی پاشکۆکه‌دا هاتوو به‌پێی رێنمایی و راسپاردە‌ی لیژنه‌ی پێک هاتوو له‌لایه‌ن رێکخراوی نه‌ته‌وه یه‌گرتوه‌کان هاتوو که ژماره‌یه‌ک پ‌سپۆر و شارەزا له‌ بواری گواستنه‌وه‌ی که‌ره‌سته و کالاً مه‌ترسی‌داره‌کان هه‌ستان به‌ دانان و رێکخستنیان .

۲. رېنمايه هونه ريه كانى په پوهست به گواستنه ودى كالا مه ترسى داره كان

Dangerous Goods Technical Instructions

بلا وکړاودیهک یو کمر دستاڼی یاساغن یو گواستنه وديان به فروكه

له سهر هر دوه لته تيكي نه ندانم له پيڅخراوى ICAO مه رجه كه هه ستيت به وه رگرتنى كارى پيوست و هه نگانوان بؤ د نيا بوون له ودى هه موو لايه نه په پوهندى داره كان په پره وى رېنمايى و ريكاره تايبه ته هونه ريه كان نه كهن كه په پوهنديان هه يه به گواستنه ودى ناسمانى كالا مه ترسى داره كان هه روه ها هه موار كړدى هه ر بړگه يهك كه گورانكارى به سهر دا ديت .

Dangerous goods permitted for transport by air

هه‌موو گواستنه‌وهیه‌کی ئاسمانی قه‌ده‌غه‌یه بۆ ههر کالاً و که‌ره‌سته‌یه‌کی مه‌ترسی‌دار یان قه‌ده‌غه‌کراوه جگه له‌و که‌ره‌ستانه‌ی که له‌لیستی تایبه‌تی ئه‌م پاشکۆیه‌دا هاتوون و ئه‌گونجی‌ت له‌گه‌ڵ رێنما یی و پێ‌وه‌ره‌کانی هاتوو له‌رێنمایی هونه‌ریه تایبه‌ته‌کان به‌ گواستنه‌وه‌ی کالای مه‌ترسی‌دار یان قه‌ده‌غه‌کراو .

۴. که رهستهی مهترسیداری قهدهغهکراو که بگوئزریتهوه لهژیر دۆخیکی تایبته دا

Dangerous good for bidden for transport by air unless exempted

ئهو که رهسته قهدهغهکراوانهی که له خوارهوه دیاری کراون گواستنهوهیان به فرۆکه قهدهغهیه و ریگهی پی نادریت مهگهر بهپی بهدهرکردنیا (استسنا کردن) بو گواستنهوه بهپی ریئمایه هونهریهکان و بهپی مۆلهتی تایبته لهلایهن وولاتهکهوه ئهویش نهگهر ریئمایه هونهریهکان ریگه بدات که گوئزانهوهیان ریگه پیدراوه :

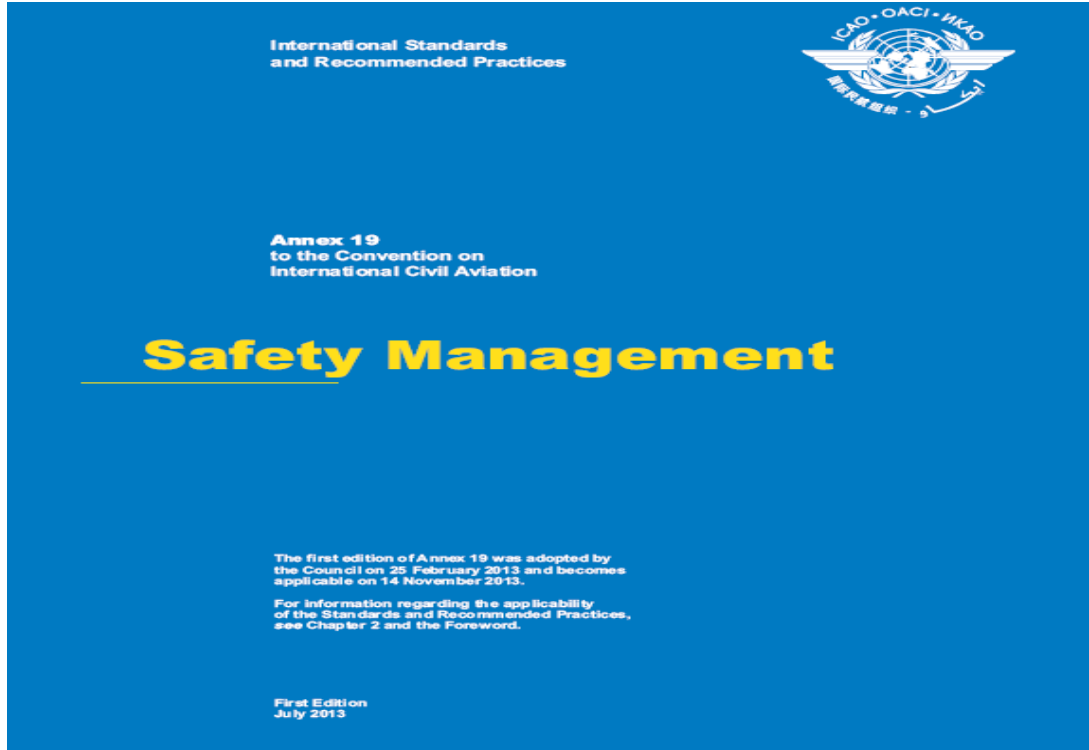
- أ- ئهو که رهستانهی که قهدهغهن و مهترسیدارن و ریئمایه هونهریهکان گوئزانهوهیان قهدهغهدهکات به ریگای ئاسایی .
- ب- نازهلی زیندوی نهخوش و پهتاوی ههلگری نهخوشی .

۵. ئهو که رهستانهی که ریگهیان پی نادریت لهژیر ههر بارودۆخیکدا به فرۆکه بگوئزریتهوه

Dangerous good for bidden for transport by air under any Circumstances

ئهو که رهستانهی که لهژیر ناوی کالای مهترسیدار له ریئمایه هونهریهکان هاتوو که ناتوانریت به فرۆکه بگوئزریتهوه له ژیر هیچ بارودۆخیکدا ریگهی پی نادریت که به فرۆکه بگوئزریتهوه .

پاشکوی ژماره نۆزدە

۱. بەرپۈەبەردىنى سەلامەتى Safety Management

كاتىك بابەت و پىكھاتەكانى ئەم پاشكۆيە كۆكرايەو و رېكخرا كە لەسەرخواستى داواو پەپرەوكردى ئەو راسپاردانە بوو لە ئەنجامى كۆبونەووى بەرپۈەبەردەگشتىەكانى فرۆكەوانى شارستانى دەولەتانى ئەندام لە (ICAO) بەسترا لەشارى مۆنترىالى كەنەدا لە ۲۰ بۆ ۲۰۰۶/۳/۲۲ دانانى ستراتيچى پەيوەست بە سەلامەتى فرۆكەوانى شارستانى كە تيايدا بە پيويست زانرا پاشكۆيەكى تايبەت بە سەلامەتى دابنریت تا ئەم ساتەوختەش ژمارەى پاشكۆكانى (ICAO) ھەر ھەژدە پاشكۆ بوو بە دەرچوونى پاشكۆى تايبەت بە سەلامەتى ژمارەى پاشكۆكان گەيشتە ۱۹ پاشكۆ

۲. بەرنامەى سەلامەتى بۇ ۋولاتانى ئەندام State Safety Program (SSP)

لەسەر ۋولتان پىۋىستە تەمىۋى رىكارەكان جىيەجى بىكەن بۇ بەمىزكرنى

سەلامەتى لە فرۇكەخانەكان

رىكخراۋى (ICAO) پىۋىستى كرد لەسەر ھەر ۋولاتىكى ئەندام بۇ دانانى بەرنامەيەكى تايبەت بەسەلامەتى فرۇكەوانى شارستانى كە تيايدا ھەموو لايەنەكانى پەيوەست بە چاودىرى سەلامەتى ۋولاتەكەى تيا نیشان درايىت كە بتوانرىت بەپەپرەوكرديان ئاستىكى گونجاۋى سەلامەتى فرۇكەوانى شارستانى بەرجەستە بكرىت ، پىۋىستە بەرنامەكە ئەم خالانە لەخۇ بگرىت :

أ- سىياسەتى ۋولاتەكە پەيوەندى ھەبىت بە سەلامەتى فرۇكەوانى و ئەو ئامانجانەى كە

پىۋىستە بەدەست بەيىنرىن .

ب- رۋوبەرۋو بوونەوہ لەگەل ئەو مەترسيانەى كە سەلامەتى فرۇكەوانى لە ۋولاتدا

رۋودەدات .

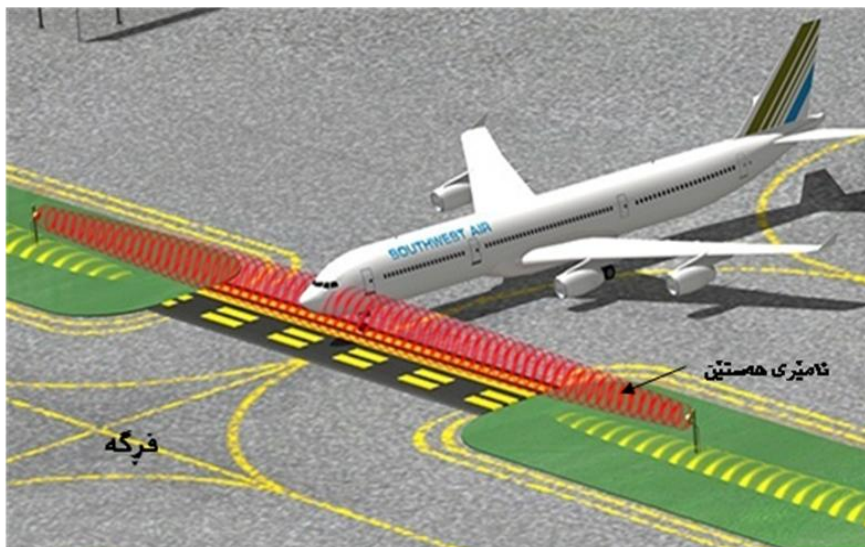
ت- دەستەبەركردى سەلامەتى فرۇكەوانى شارستانى ۋولات .

پ- پشتگىرى و بەھىزكردى سەلامەتى فرۇكەوانى شارستانى ۋولات .

۳. سیستمی بهرپرکردنی سهلامهتی (SMS) Safety Management System

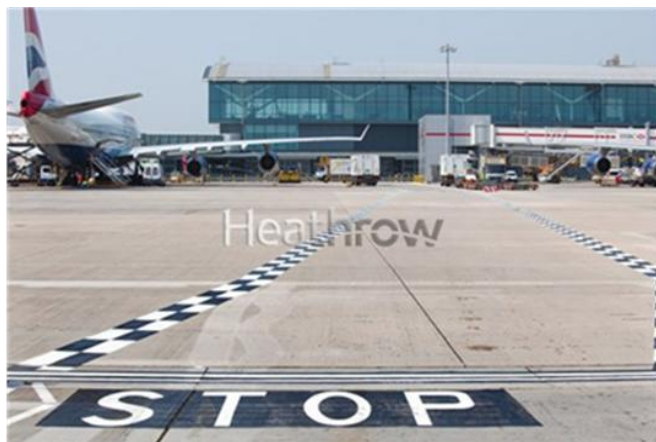
ئەو لایەنەى كە بهرپرکردنی سهلامهتی لهدهستدایه و ئەو خزمهتگوزاریانه پیشكەش دهكات
پێویسته :

- أ- بهپێى ئەو بهندانەى كە له هاوپیچی ژماره ٢٠٠ ی پاشكۆى ١٩ هاتوووه دابمهزێت .
- ب- بگونجیت لهگهڵ قهباره و توانای لایهنهكه كه بهرپرسه له خزمهتگوزاریهكه ههروهها
بگونجیت لهگهڵ ئەو بارودۆخهى پرووبهرووی دهبیتهوه له كاتی جابهجی كردنی
ئهركهكهیدا .

ههتا ئێه فرۆكهخانه قهردهباغهكان سیستمى نوێیان داناود بۆ بههێزکردنی سهلامهتی و لهم وینهیهنا
نایمیریکی ههستکردن كه سگنالی وریاکردنهوه نایمیرییت بۆ قولهی چاودیری له کاتی نزیك بونهودی
فرۆكهیهك له فرگهی فرۆكهخانه

۴. كۆكردهوى داتاي پەيوەست بە سەلامەتى Safety data Collection

هېمىا و دىستان بۆ دابىن كىردى سەلامەتى
فرۆكەخانە لە پاركى و دىستان/
فرۆكەخانەى هېئرو/ لىدن

لەسەر ھەر دەولەتێكى ئەندام لە (ICAO) پېوېست كراوەكە ھەستىت بە دامەزراندنى سىستېمىك
بۆ بە بەلگەكردنى پرووداوەكانى فرۆكەوانى شارستانى تابتوانرېت كۆكردهوى زانىارىيەكانى
پەيوەست بەو كارو كاردانەوانە تۆمار بكړېت كە سىستېمىك بەدى بەيئىت كە بەھۆيەو بەتوانىت
رېپۆرتى تايبەت بەو پرووداوانە بەرزبكاتەو تابتوانرېت خيتراترين و باشترين زانىارى
دەستەبەربكات كە پەيوەستن بەو كارو كاردانەوانە كە چاوەروان دەكرېت كاربكاتە سەر سەلامەتى
فرۆكەوانى شارستانى كە لەرېگەى رېپۆرتە ئاسايەكانەو ناتوانرېت دەستەبەربكرين .

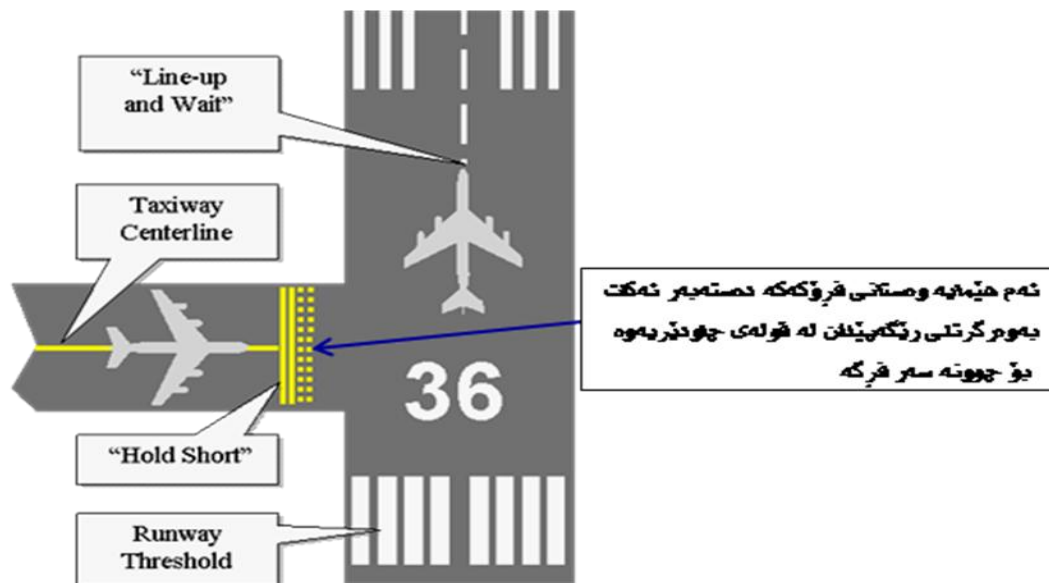

هېمىا و رېنمىيەكان زۆر پېوېستن بۆ بەھيژكردنى سەلامەتى لە فرۆكەخانەكان

۵. یاسا بنه ږمته په کانی فرۆکه وانی شارستانی Primary aviation Legislation

له سهر هر وولاتيكي نه د نام پيويست كراو كه ياسايه كي تايبه ت به فرۆكه وانی دابنيټ كه بگونجيت له گهل قه باره و چالكي په نالوژه كانی بواړي فرۆكه وانی شارستانی و نه و پيويستيانه ي كه له ريكه و تننامه ي شيكاغو دا هاتووه وا له وولاته كه بكات كه بتوانيټ پرۆسه كانی فرۆكه وانی شارستانی ريكبخت و چاوډيري بكات و بتوانيټ رينمايي و ريساكان جي به جي بكات به هو ي نه و دهسته لالت و ريكخراوانه ي بو نه م مبهسته داده م زرين .

ياسايي فرۆكه وانی هر وولاتيك پيويسته نه رك و بهرپرسياريټي نه و كهس و لايه نه دياري بكات كه بهرپرسياريټي جي به جي كړني هه لده گريټ تابتوانن نه وهنده ي بتوانيټ يارمه تي فرۆكه خانه و پرۆسه و كهس و كارمهنده كان بكرټ .

Framework for a safety Management System (SMS)

پېوېسته په پیکه‌ری سیستمی به‌رپړوه‌بردنی سه‌لامه‌تی فرۆکه‌وانی شارسټانی لانی که می نهم خالانه به‌دی بهینیت :

ا- سیاستی سه‌لامه‌تی و ئامانجه‌کانی Safety Policy and Objects نهم خالانه‌ی خواره‌وی تیدابیت :

- به‌رپرسیاریتی و نهرکی لایه‌نه‌کانی چاودی‌ری و به‌رپړوه‌بردنی سه‌لامه‌تی .
 - پېوېسته‌کانی سه‌لامه‌تی .
 - که‌سه به‌رپرسیاره‌کانی ریزی پیشه‌ودی سه‌لامه‌تی .
 - پلانی تایبته به‌ پرۆسه‌کانی هه‌ماه‌نگ په‌یوه‌ست به‌روبه‌رووېونه‌ودی کرده‌وه
- کتوپرپه‌کان Emergency
- به‌به‌لگه‌کردنی چالاکیه تایبته‌کانی په‌یوه‌ست به‌ سیستمی به‌رپړوه‌بردنی سه‌لامه‌تی .

ب- رووېه‌رووېونه‌ودی مه‌ترسی‌یه‌کانی سه‌لامه‌تی و به‌رپړوه‌بردنی Safety Risk Management که ئه‌مانه‌ی خواره‌وه ده‌گریته‌وه :

- دیاری کردنی جوړی مه‌ترسی و ناساندنی .
 - هه‌لسه‌نگاندنی مه‌ترسی‌یه‌که و که‌مکردنه‌ودی کاریگه‌ری و ئاسه‌واره‌کان .
- ت- ده‌سته‌به‌رکردنی سه‌لامه‌تی Safety Assurance ئه‌مانه‌ی خواره‌وه ده‌گریته‌وه :
- چاودی‌ری و پېوانه‌ی ورده‌کاری سه‌لامه‌تی .
 - توانای گونجاندن و مامه‌له له‌گه‌ل گۆرانکاریه‌کان .
 - که‌شه و پیشخستنی به‌رده‌وامی سیستمی به‌رپړوه‌بردنی سه‌لامه‌تی .

پ- به‌هیزکردن و پشتگیری تواناکانی په‌یوه‌ست به‌سه‌لامه‌تی Safety Promotion ئه‌مانه‌ی خواره‌وه ده‌گریته‌وه :

- به‌رده‌وامی له پرۆسه‌کانی فێرکردن و مه‌شق کردن .
- ده‌سته‌به‌رکردنی په‌یوه‌ندی‌یه‌کانی تایبەت به‌سه‌لامه‌تی .

پشکنینی به‌رده‌وام بۆ فرگه‌ بۆ دابین کردنی به‌رزترین سه‌لامه‌تی بۆ فرۆکه هاتوو و رویشتودکان

چاکسازی گلوبی سیستمه‌کانی بینین

کوژتایی

پېرست

ناوډرؤك

لا پېره

۲	پېشه کی
۵	رېځخراوی فرېنی شارستانی نیوده وله تی - میژووی سهره لدان
۲۱	پاشکوی ژماره یهك
۳۰	پاشکوی ژماره دوو
۳۹	پاشکوی ژماره سی
۴۶	پاشکوی ژماره چوار
۵۴	پاشکوی ژماره پینج
۵۹	پاشکوی ژماره شەش
۶۸	پاشکوی ژماره ههوت
۷۳	پاشکوی ژماره ههشت
۷۷	پاشکوی ژماره نۆ
۸۳	پاشکوی ژماره ده
۹۹	پاشکوی ژماره یازده
۱۰۵	پاشکوی ژماره دوازده
۱۰۸	پاشکوی ژماره سیازده
۱۱۲	پاشکوی ژماره چواردە
۱۲۷	پاشکوی ژماره پازده
۱۳۷	پاشکوی ژماره شازده
۱۴۵	پاشکوی ژماره حەفده
۱۴۹	پاشکوی ژماره ههژده
۱۵۳	پاشکوی ژماره نۆزده